

Latviešu valodas
aģentūra

VALODAS SITUĀCIJA LATVIJĀ

SABIEDRĪBAS APTAUJAS (2023) REZULTĀTI

Latviešu valodas aģentūra
2024

UDK 811.174`27(474.3)

Valodas situācija Latvijā. Sabiedrības aptaujas rezultāti. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2024. 53 lpp.

Izdevumu sagatavoja: Gunta Kļava, Inita Vītola

Aptauju pēc Latviešu valodas aģentūras pasūtījuma veica sabiedriskās domas pētījumu centrs „SKDS”.

Aptaujas tehniskā informācija

Ģenerālais kopums:	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 75 gadiem
Sasniegtās izlases apjoms:	1113 respondentu (ģenerālajam kopumam reprezentatīva izlase)
Izlases metode:	Stratificētā nejaušā izlase
Aptaujas veikšanas metode:	Tiešās intervijas respondentu dzīvesvietā
Aptaujas norise:	2023. gada septembris–oktobris
Ģeogrāfiskais pārklājums:	Visi Latvijas reģioni (128 izlases punkti)

Aptauja īstenota ar valsts pētījumu programmas „Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai” projekta „Mūsdienu latviešu valodas lietojums un attīstība” (Nr. VPP-LETONIKA-2022/1-0001) un Izglītības un zinātnes ministrijas budžeta programmas „Valsts valodas politika un pārvalde” finansējumu.

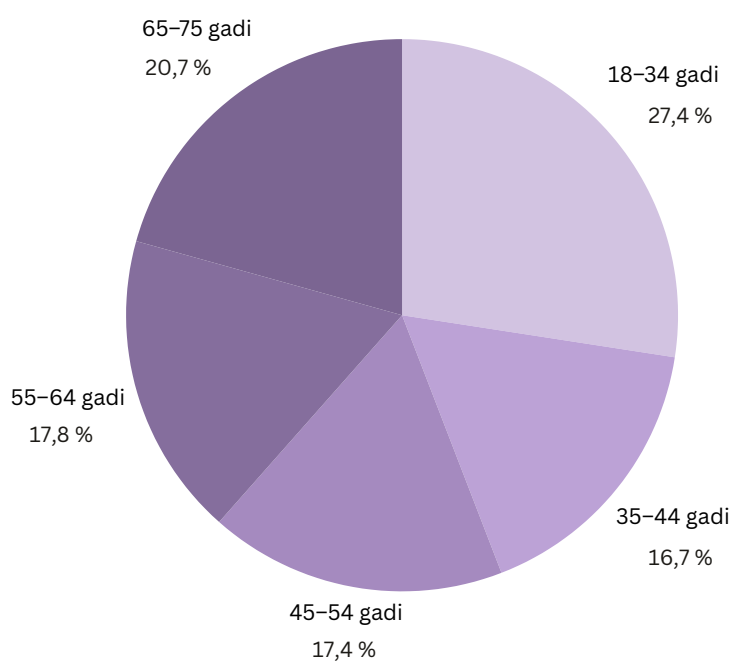
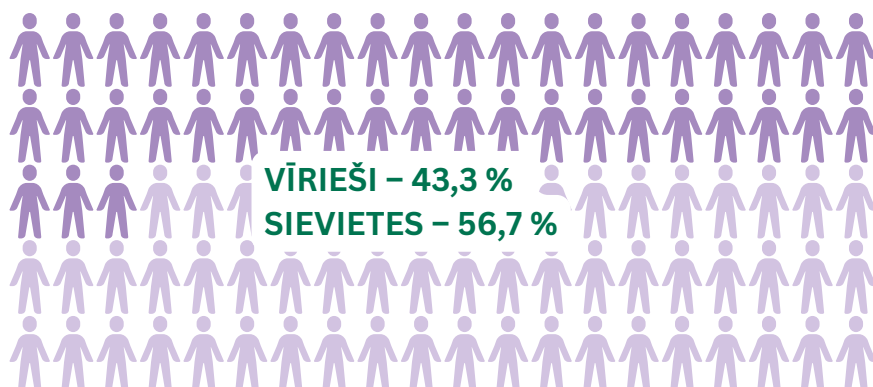
ISBN 978-9934-617-64-5

© Latviešu valodas aģentūra, 2024

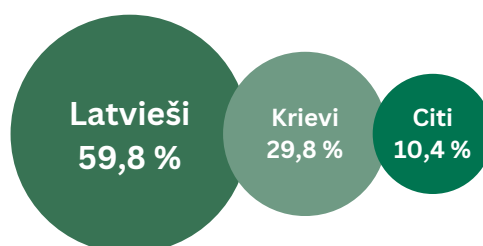
Saturs

Aptaujas respondentu etnodemogrāfiskais raksturojums	3
Valodu prasme	5
Dzimtā valoda	5
Latviešu valodas prasme	6
Latviešu valodas prasmes pašvērtējuma analīze	7
Latviešu valodas apguves efektīvākie veidi un formas	10
Svešvalodu prasme	11
Valodu lietojums dažādās sociolingvistiskajās jomās	14
Valodu lietojums darbā	15
Valodu lietojums mācību iestādēs (skolā, augstskolā u. c.)	22
Valodu lietojums valsts, pašvaldību un veselības aprūpes iestādēs	23
Valodu lietojums neformālās saziņas situācijās	25
Latviešu valodas lietojums publiskajā saziņā	27
Valodu lietojums privātajā saziņā	28
Valodu lietojums sociālajos tīklos	29
Valodu lietojums publiskajās formālās un neformālās saziņas situācijās	30
Latviešu valodas lietojums savstarpējā saziņā	32
Latviešu valodas lietojumu sekmējošie un kavējošie faktori	35
Publiskās informācijas valoda valsts un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas iestādēs	37
Lingvistiskā attieksme	41
Valodu prasmes nepieciešamība Latvijā	41
Latviešu valodas lietošanas motivācija	43
Latviešu valodas apguve jauniebraucējiem	45
Secinājumi: valodas situācija Latvijā (2023)	46

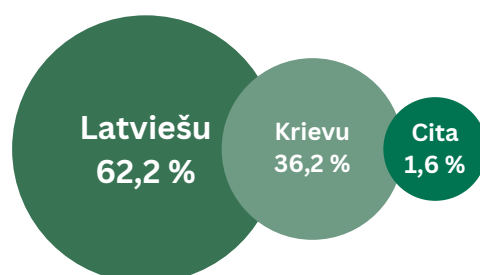
APTAUJAS RESPONDENTU ETNODEMOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS

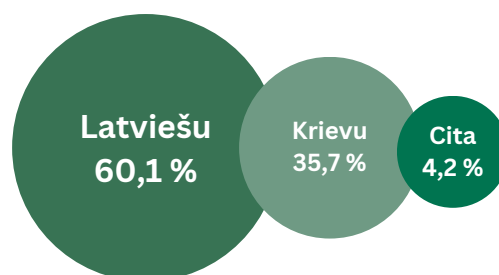
Respondentu vecums

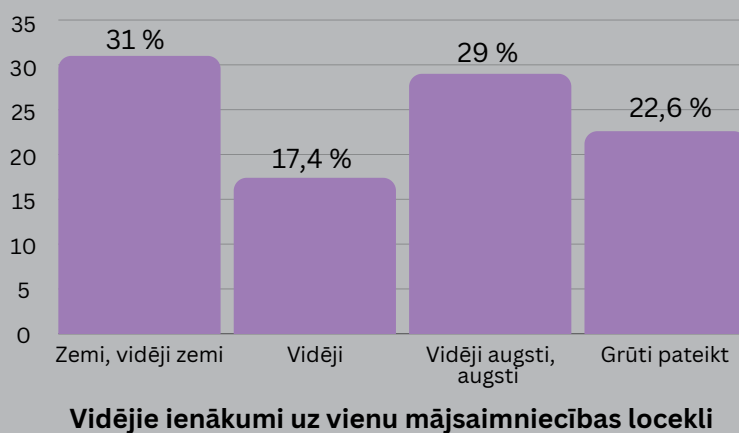
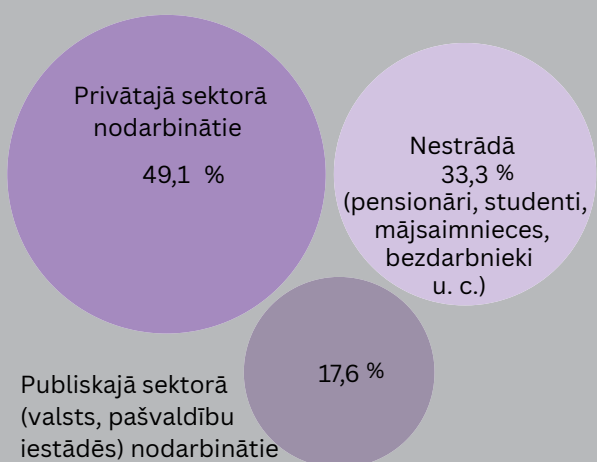
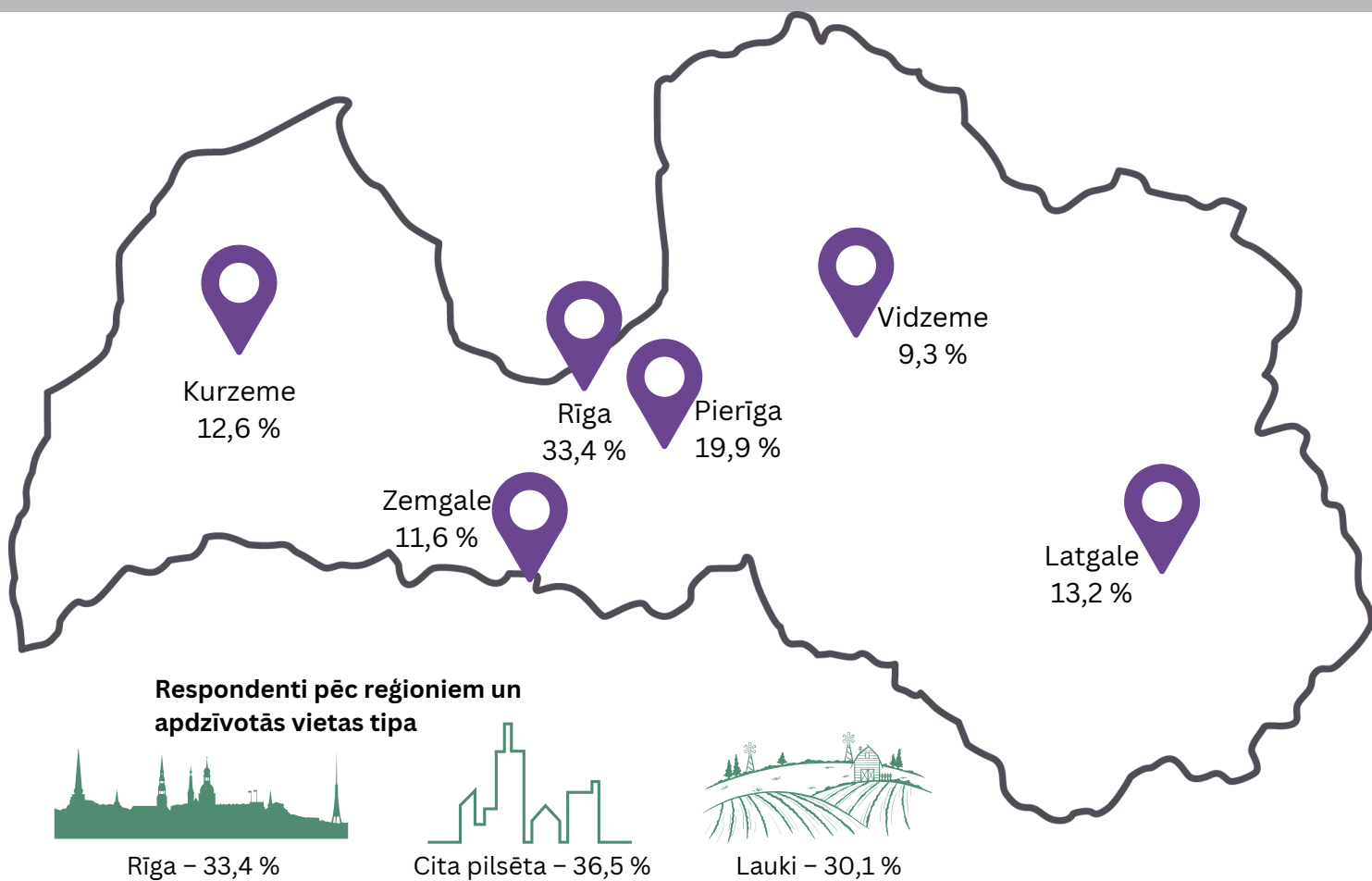
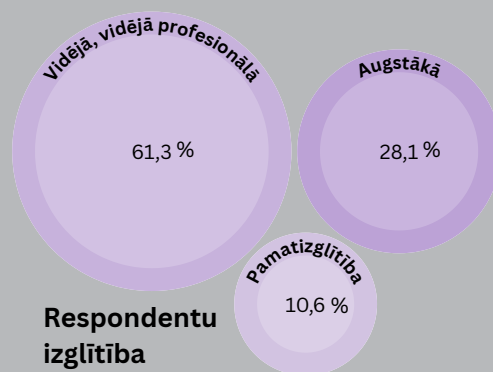
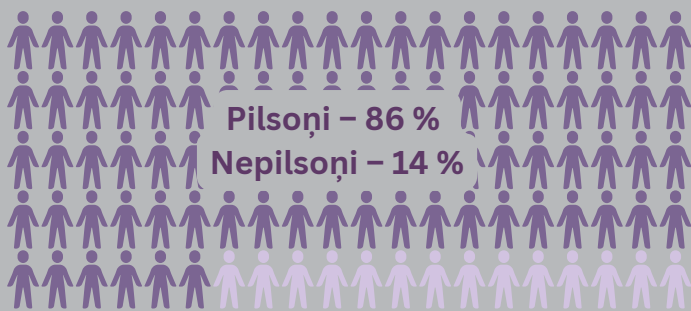
Respondentu tautģģba

Respondentu sarunvaloda ģģimenģģ

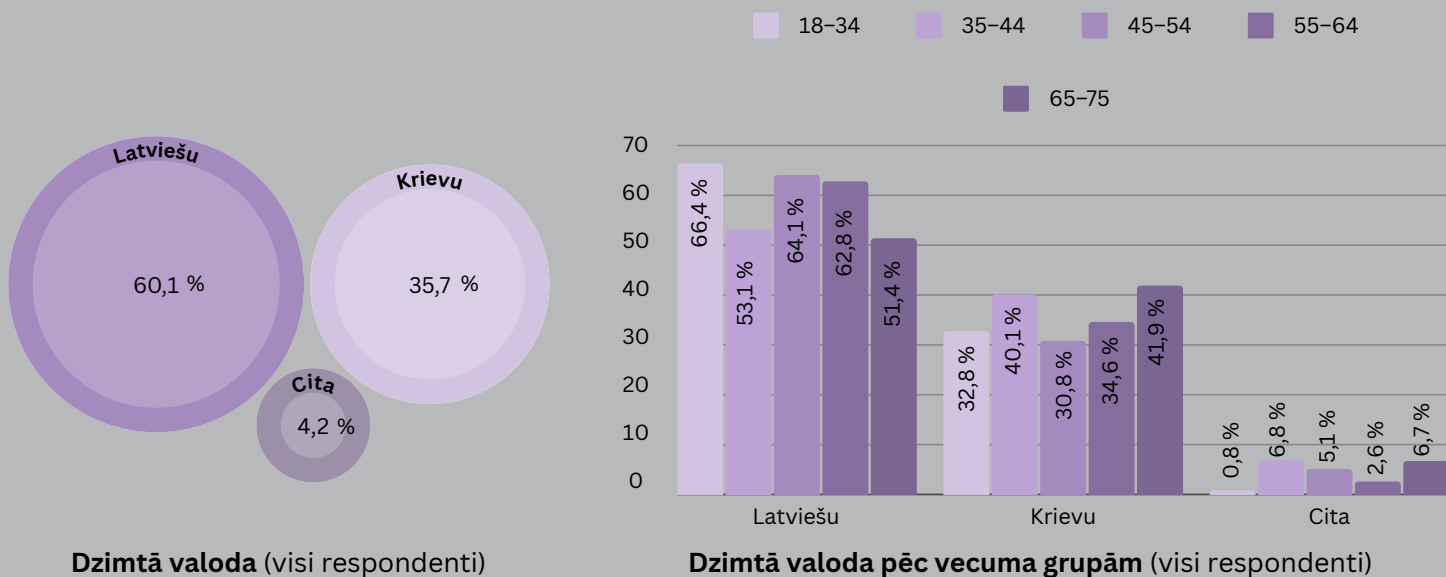

Respondentu dzģģimtģģ valoda

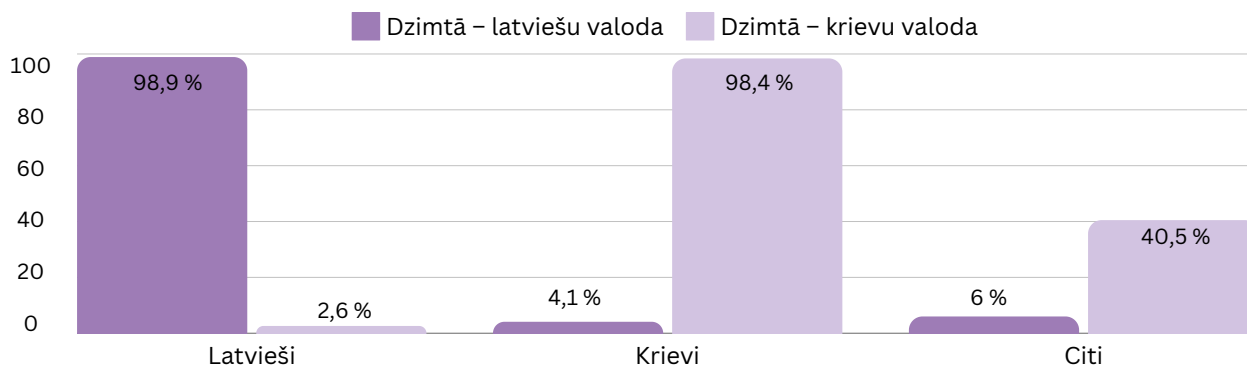

VALODU PRASME

Dzimtā valoda

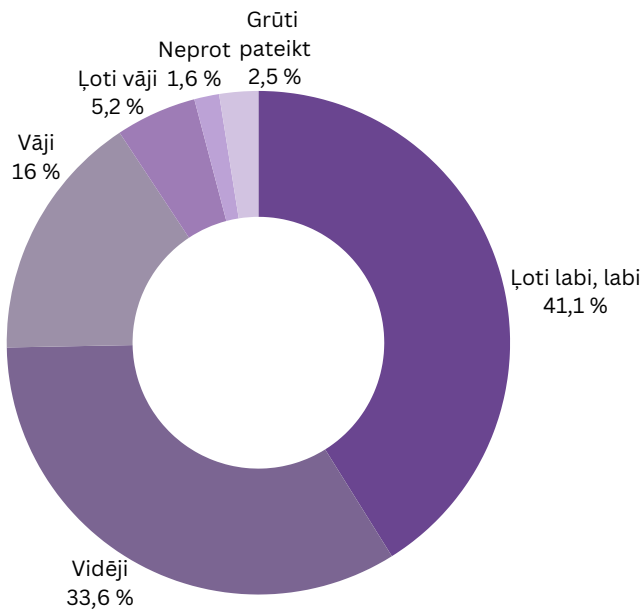
Respondentu tautība un dzimtā valoda (%)*

*Var būt vairākas dzimtās valodas.

Latviešu valodas prasme

Latviešu valodas prasmes pašvērtējums
Respondenti (18–75 gadi), kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda

Latviešu valodas prasmes pašvērtējums vecumgrupā 18–34 gadiem (dzimtā valoda nav latviešu valoda)

Ļoti labi, labi – 53,9 %
Vidēji – 24,7 %
Vāji – 10,5 %
Ļoti vāji – 4,2 %
Neprot – 1 %
Grūti pateikt – 5,7 %

Latviešu valodas prasmes pašvērtējums vecumgrupā 18–64 gadiem (dzimtā valoda nav latviešu valoda)

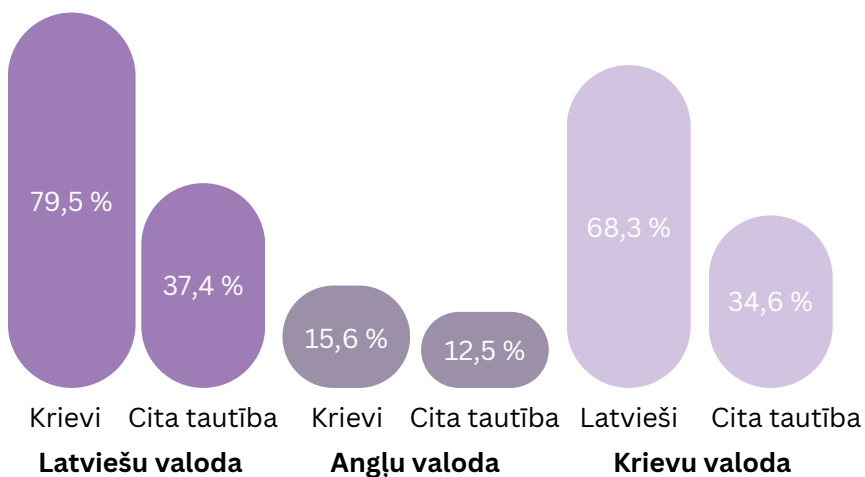
Ļoti labi, labi – 42,5 %
Vidēji – 34,8 %
Vāji – 14 %
Ļoti vāji – 4,2 %
Neprot – 1,6 %
Grūti pateikt – 2,9 %

Atbildes uz jautājumu „Kuras citas valodas (izņemot dzimto valodu) Jūs protat vismaz pamatlīmenī?”.

Latviešu valodas prasme ir respondentu visbiežāk norādītā valodas prasme, izņemot dzimto valodu (iedalījums pēc tautības).

Vairāku atbilžu jautājums, procenti kopā veido vairāk par 100 %.

No visām valodām, ko respondenti prot un kas nav viņu dzimtā valoda, latviešu valodu viņi prot vislabāk (iedalījums pēc tautības).

Atbildes uz jautājumu „Kuras no citām valodām, kas nav Jūsu dzimtā valoda, Jūs protat vislabāk?”.

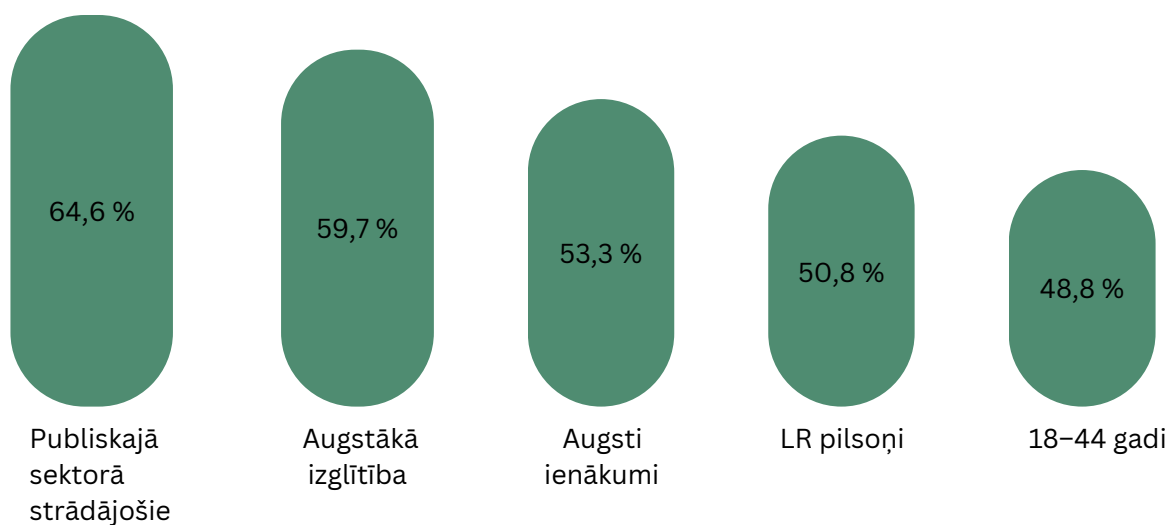
Latviešu valodas prasmes pašvērtējuma analīze

(Respondenti, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda)

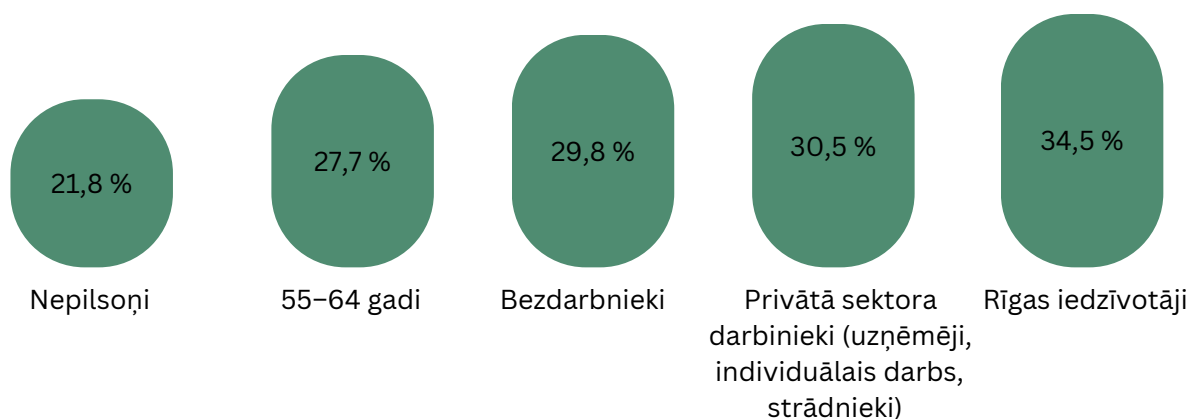
Skatot pašvērtējuma rādītājus respondentu grupās pēc sociodemogrāfiskiem kritērijiem, vislabāk latviešu valodu prot respondenti:

- ar augstāko izglītību,
- vecumā līdz 44 gadiem,
- kuru ģimenes sarunvaloda ir latviešu valoda,
- kuriem ir LR pilsonība,
- kuri strādā publiskajā sektorā (valsts un pašvaldību iestādēs),
- ar augstiem ienākumiem.

Respondentu, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, bet kuri latviešu valodu prot ļoti labi un labi, raksturojums pēc sociodemogrāfiskiem rādītājiem

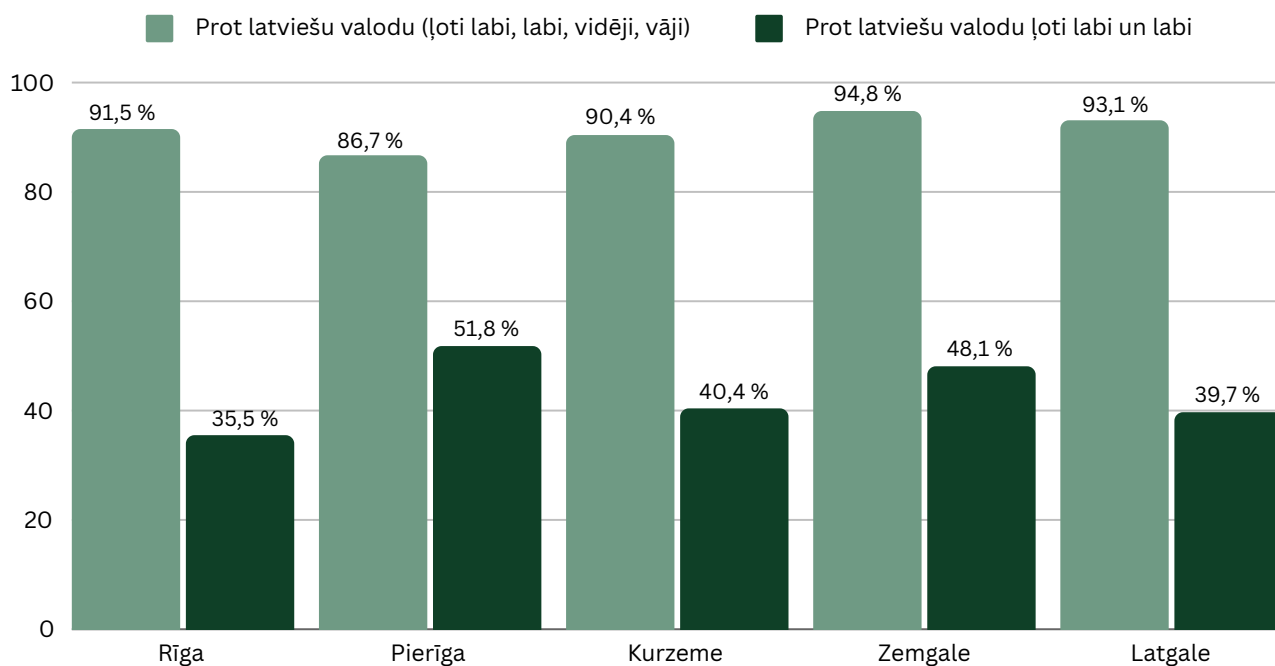
Respondentu, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda un kuri visretāk savu latviešu valodas prasmi vērtējuši kā ļoti labu un labu, raksturojums pēc sociodemogrāfiskiem rādītājiem

Latviešu valodas prasmes pašvērtējums reģionālā skatījumā iezīmē latviešu valodas lietojuma vidi. Datu attēlojumā nav izmantotas Vidzemē dzīvojošo respondentu atbildes, jo šajā reģionā ir pārāk mazs citu tautību respondentu īpatsvars, salīdzinot ar tiem, kam latviešu valoda ir dzimtā. Dati apkopoti gan par latviešu valodas prasmi kopumā, gan tikai par ļoti labu un labu latviešu valodas prasmi pēc respondentu pašvērtējuma.

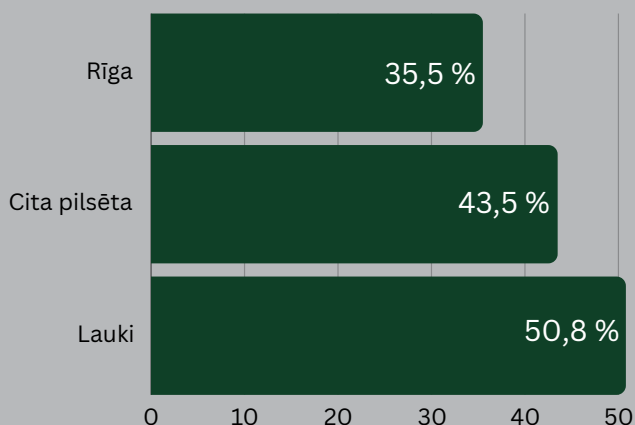
Latviešu valodas prasmes pašvērtējuma rādītāji reģionālā skatījumā (nav ietverti rādītāji „ļoti vāji” un „grūti pateikt”)

(respondenti, kuriem latviešu valoda nav dzimtā)

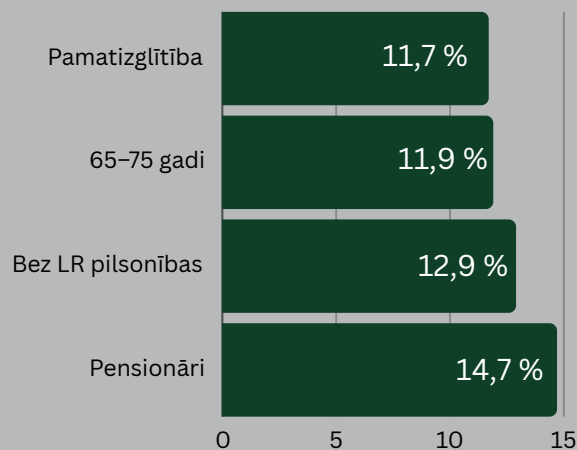
Latviešu valodas ļoti laba un laba prasme grupās pēc apdzīvotās vietas

(respondenti, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda)

Sociodemogrāfiskās grupas, kurās visvairāk respondentu latviešu valodu neprot vai prot ļoti vāji

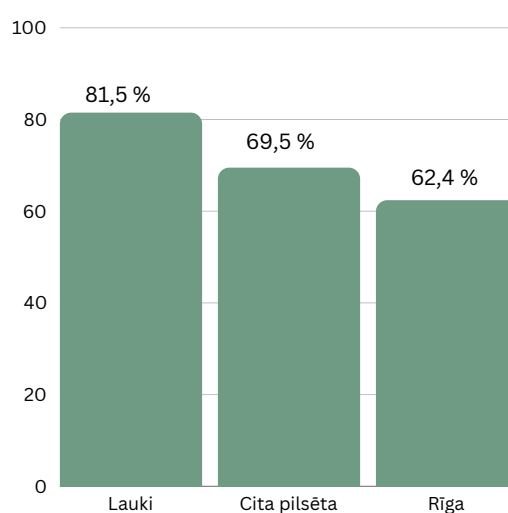
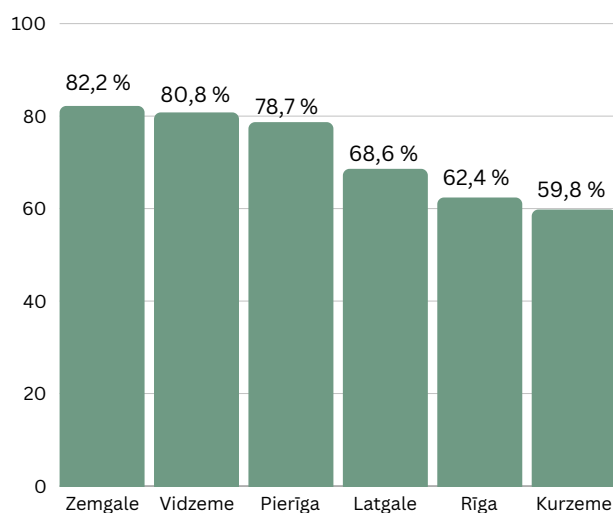
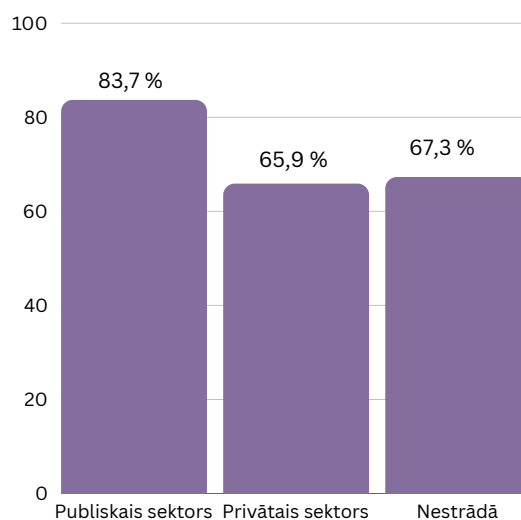
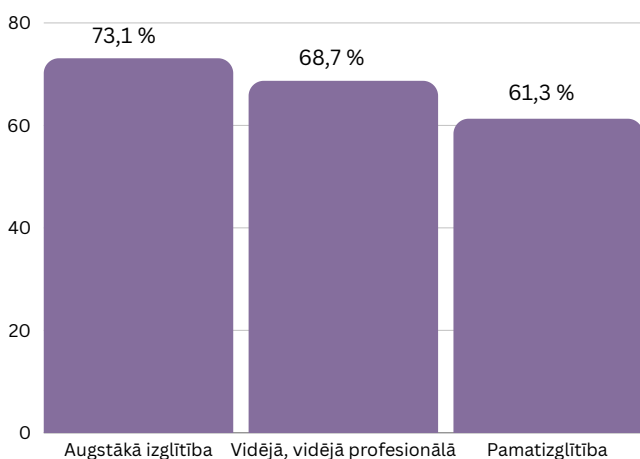
(respondenti, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda)

Tā kā krievu tautības iedzīvotāji veido otru lielāko grupu valstī pēc etniskās piederības (turklāt citu – ne krievu, ne latviešu – tautības respondentu grupas nav reprezentatīvas nelielā skaita dēļ), tiek sniegts ieskats krievu tautības respondentu latviešu valodas prasmes pašvērtējuma rādītājos.

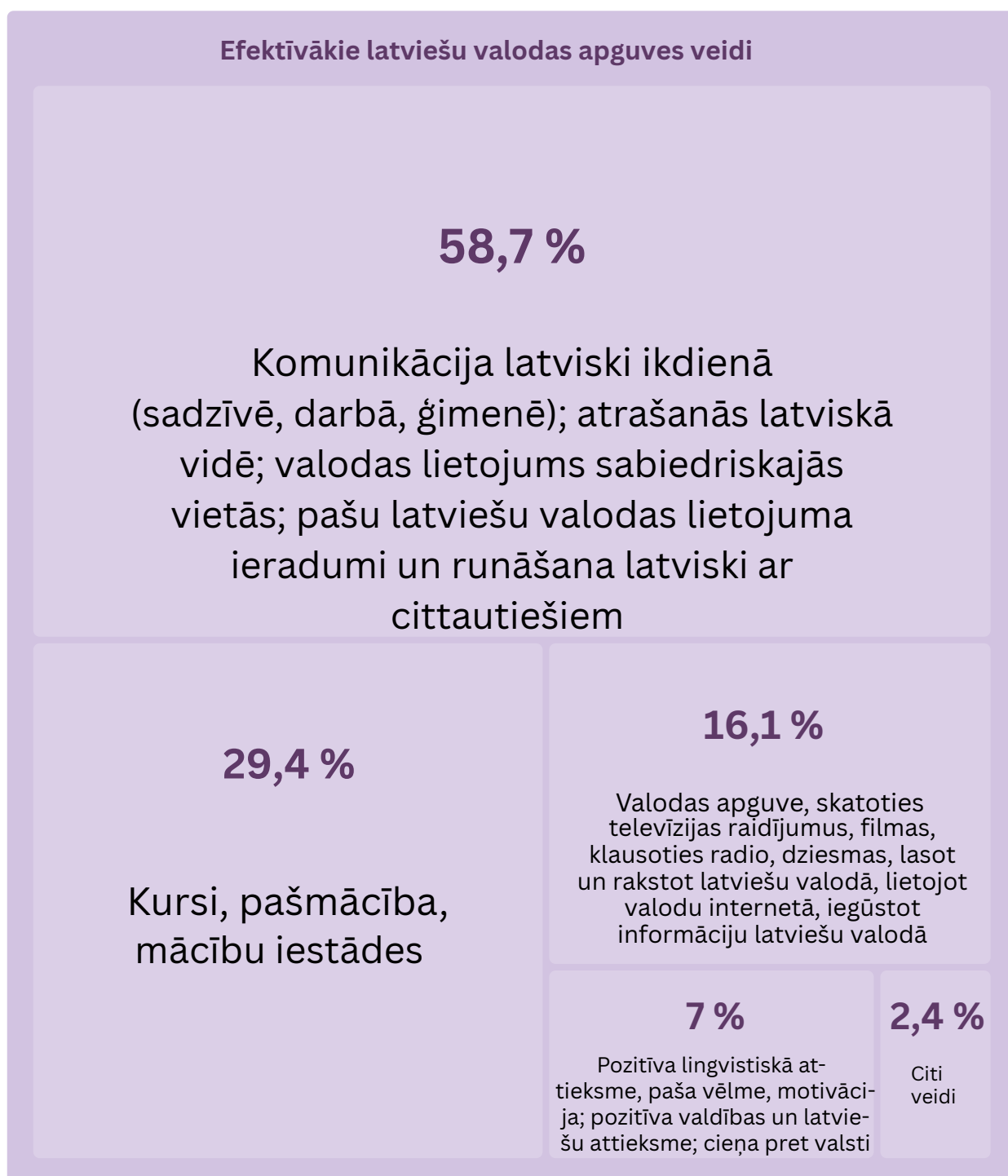
Analizējot šīs grupas respondentu atbildes uz jautājumu „Kuru no citām valodām, kas nav Jūsu dzimtā valoda, Jūs protat vislabāk?“, jāsecina, ka nav izteiktu atšķirību, skatot rādītājus pēc sociodemogrāfiskajiem kritērijiem. Resp., kopumā nedaudz vairāk nekā divas trešdaļas (79,5 %) krievu tautības respondentu norādījuši, ka latviešu valoda ir vislabāk prastā valoda pēc viņu dzimtās valodas. Nedaudz lielāks ir to respondentu īpatsvars, kam ir augstākā izglītība, kas strādā publiskajā sektorā (valsts un pašvaldību iestādēs), kas dzīvo Vidzemē, Zemgalē un Pierīgā un kas dzīvo laukos.

Latviešu valodas prasmes pašvērtējuma rādītāji – latviešu valoda norādīta kā vislabāk prastā pēc dzimtās valodas – skatījumā pēc dažādiem sociodemogrāfiskajiem kritērijiem
(krievu tautības respondenti)

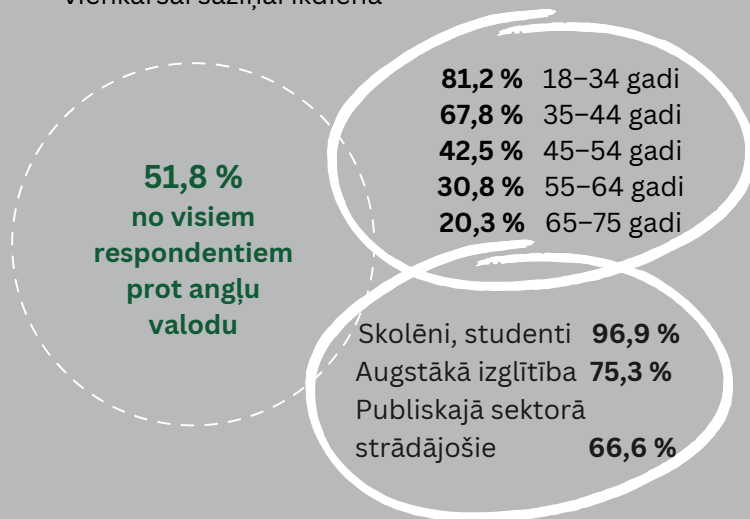
Latviešu valodas apguves efektīvākie veidi un formas

Respondenti aptaujā atbildēja arī uz jautājumu par to, kuri ir latviešu valodas apguves visefektīvākie veidi. Tā kā šis bija atvērtais jautājums, respondenti paši formulēja atbildes. Tāpat respondenti varēja sniegt vairākas atbildes uz šo jautājumu, tāpēc kopējais atbilžu īpatsvars pārsniedz 100 %. Vērtējot datus, jāņem vērā, ka apkopoti respondentu viedokļi par valodas apguvi pieaugušajiem (nevis skolas vecuma valodas apguvējiem).

Svešvalodu prasme

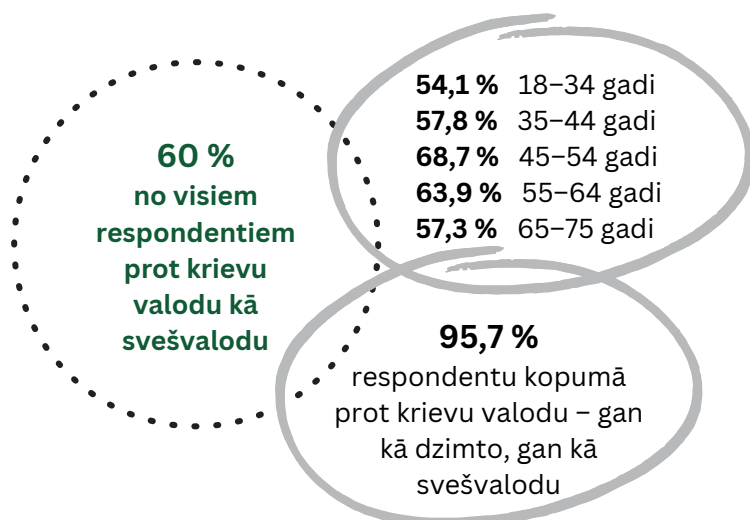
Angļu valodas prasme vismaz pamatlīmenī vienkāršai saziņai ikdienā

Pēdējos gadu desmitos vērojams angļu valodas prasmes pieaugums.

Kaut arī kopumā krievu valodu prot lielāks respondentu īpatsvars, krievu valodas prasme samazinās, īpaši jaunākajā paaudzē.

Krievu valodas (kā svešvalodas) prasme vismaz pamatlīmenī vienkāršai saziņai ikdienā

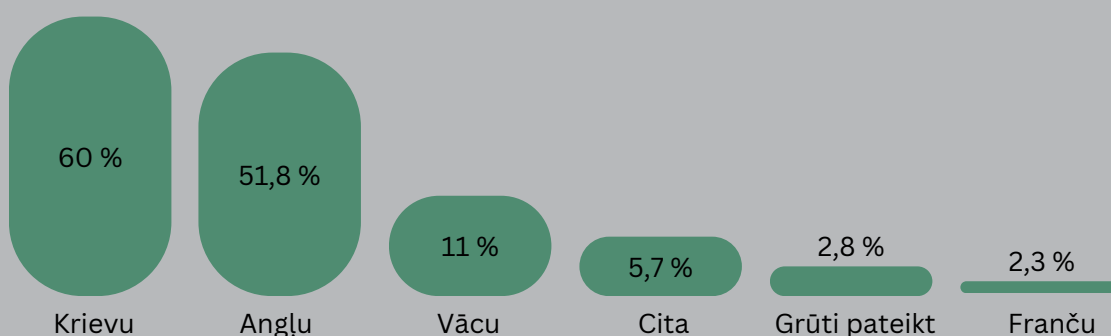
Krievu valoda kā dzimtā valoda visbiežāk (98,4 %) ir krievu tautības respondentiem, tomēr arī citu tautību (ne latviešu, ne krievu) respondenti kā dzimto valodu visbiežāk norādījuši krievu valodu.

40,5 %	krievu	10,2 %	cita
18,4 %	ukraiņu	6,3 %	poļu
15,2 %	baltkrievu	6 %	latviešu
11,3 %	lietuviešu	1,9 %	grūti pateikt

Citu tautību (ne latviešu, ne krievu) respondentu dzimtā valoda

Svešvalodu prasme

(valodas, kas nav respondentu dzimtās valodas)

Respondentu atbildes uz jautājumu „**Kuru no valodām, kas nav Jūsu dzimtā valoda, Jūs protat vislabāk?**” korelācijā pēc tautības liecina, ka kopumā latviešu vislabāk prastā svešvaloda ir krievu valoda, bet jaunākās paaudzes grupā (18–34 gadi) tā ir angļu valoda. Savukārt krievu vislabāk prastā valoda, kas nav viņu dzimtā valoda, ir latviešu valoda visās vecumgrupās. Taču arī jaunākās paaudzes respondentu grupā, kas pēc tautības ir krievi, angļu valodas prasme ir nozīmīgi augstāka nekā vecākās respondentu grupās. Aizvien samazinās vācu valodas prasme sabiedrībā. Attēlos apkopoti dati tikai par latviešu un krievu tautības respondentiem, ņemot vērā, ka citu tautību respondentu kopa ir pārāk neliela šādai detalizācijai. Attēlos nav iekļautas atbildes „grūti pateikt”.

Latviešu respondenti

	Angļu	Krievu	Vācu	Cita
Visi	26,2 %	64 %	0,9 %	2 %
18–34 gadi	59,8 %	31,4 %	0,4 %	0,4 %
35–44 gadi	32,2 %	55,1 %	–	2,9 %
45–54 gadi	9,1 %	79,7 %	2,3 %	4,2 %
55–64 gadi	5,6 %	85,1 %	1,6 %	0,8 %
65–75 gadi	4,2 %	89,1 %	–	2,6 %

Krievu respondenti

	Angļu	Latviešu	Vācu	Cita
Visi	13,3 %	68,9 %	2,5 %	1,2 %
18–34 gadi	34 %	59,9 %	–	1,3 %
35–44 gadi	15,7 %	75,9 %	1,9 %	–
45–54 gadi	5,5 %	70,3 %	1,7 %	–
55–64 gadi	6,7 %	76,1 %	1,9 %	–
65–75 gadi	1,1 %	63,3 %	7,2 %	4,6 %

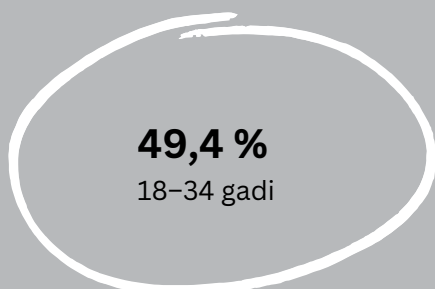

Respondentu ar dzimtās un divu citu valodu prasmi sociodemogrāfiskais raksturojums. Visbiežāk savu dzimto valodu un vismaz divas svešvalodas (lielākoties – angļu un krievu vai angļu un latviešu) prot respondenti ar augstāko izglītību, vadošos amatos strādājošie, uzņēmēji un individuālie uzņēmēji, respondenti ar augstiem ienākumiem, tāpat arī rīdnieki biežāk nekā citu Latvijas reģionu un apdzīvoto vietu iedzīvotāji prot vismaz trīs valodas.

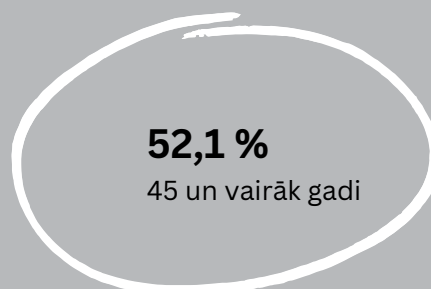
Respondentu atbildes uz jautājumu „**Kuru no citām valodām, kas nav Jūsu dzimtā valoda, Jūs protat vislabāk?**” korelācijā pēc respondentu vecuma atklāj krievu valodas un angļu valodas kā svešvalodu pozīcijas maiņu, resp., visu respondentu kopā jaunākās paaudzes grupā (18–34 gadi) vislabāk prastā valoda ir angļu valoda, bet vecākajā paaudzē (no 45 gadiem un vairāk) vislabāk prastā valoda, kas nav respondentu dzimtā valoda, ir krievu valoda.

Tāpat arī citu svešvalodu – vācu, franču u. c. – prasme gandrīz nemaz netiek norādīta kā vislabāk prastā visu respondentu kopā. Tas novērots jau iepriekšējos valodas situācijas pētījumos un iezīmē mūsdienās aktuālo valodu konkurences ainu pasaulē, palielinoties angļu valodas ietekmei. Tajā pašā laikā joprojām pieaug valodu dažādība tajā sabiedrības daļā, kuru prastās svešvalodas ir citas (ne ierastā angļu un krievu valoda). Šis respondentu īpatsvars gan nav nozīmīgi augsts, un parasti tie ir cilvēki ar augstāko izglītību, labāku darbu un ienākumiem, pamatā galvaspilsētas iedzīvotāji. Tas atklāj gan valodu ekonomisko vērtību, gan arī valodu lomu personas individuālajā izaugsmē.

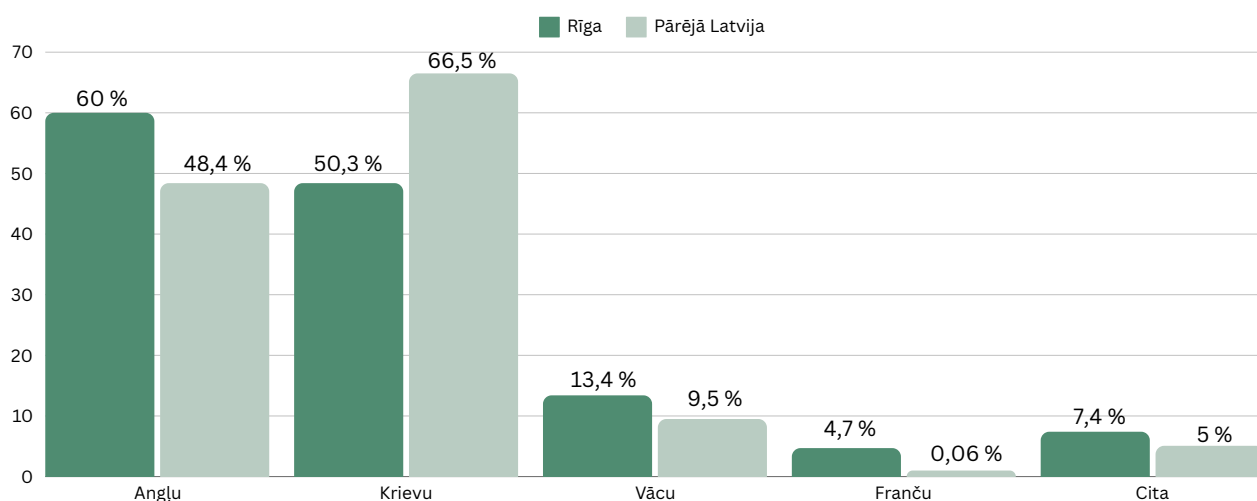
Respondentu vecuma grupa, kurā angļu valoda ir vislabāk prastā svešvaloda

Respondentu vecuma grupa, kurā krievu valoda ir vislabāk prastā svešvaloda

Svešvalodu prasme Rīgā un pārējā Latvijā
(attēlota tikai svešvalodu prasme, neietverot dzimto valodu)

Valodu lietojums dažādās sociolingvistiskajās jomās

Aptaujā noskaidroti respondentu lingvistiskās uzvedības ieradumi un valodu izvēle dažādās situācijās – publiskajā saziņā, privātajā saziņā un arī saziņā sociālajos tīklos.

Tālāk sniegts pārskats par respondentu atbildēm uz jautājumu „**Kādā valodā pēdējā gada laikā esat sazinājies šādās ikdienas situācijās:**

- darbā ar kolēģiem,
- darbā ar klientiem, sadarbības partneriem,
- darbā apspriežu un sanāksmju laikā,
- mācību iestādēs (skolā, augstskolā u. tml.),
- valsts un pašvaldību iestādēs,
- veselības aprūpes iestādēs,
- uz ielas, veikalā u. tml.,
- ar ģimenes locekļiem,
- ar draugiem,
- uzrunājot nepazīstamus cilvēkus Latvijā,
- lietojot sociālos tīklus (*Facebook, Instagram, X (Twitter)* u. c.)”.

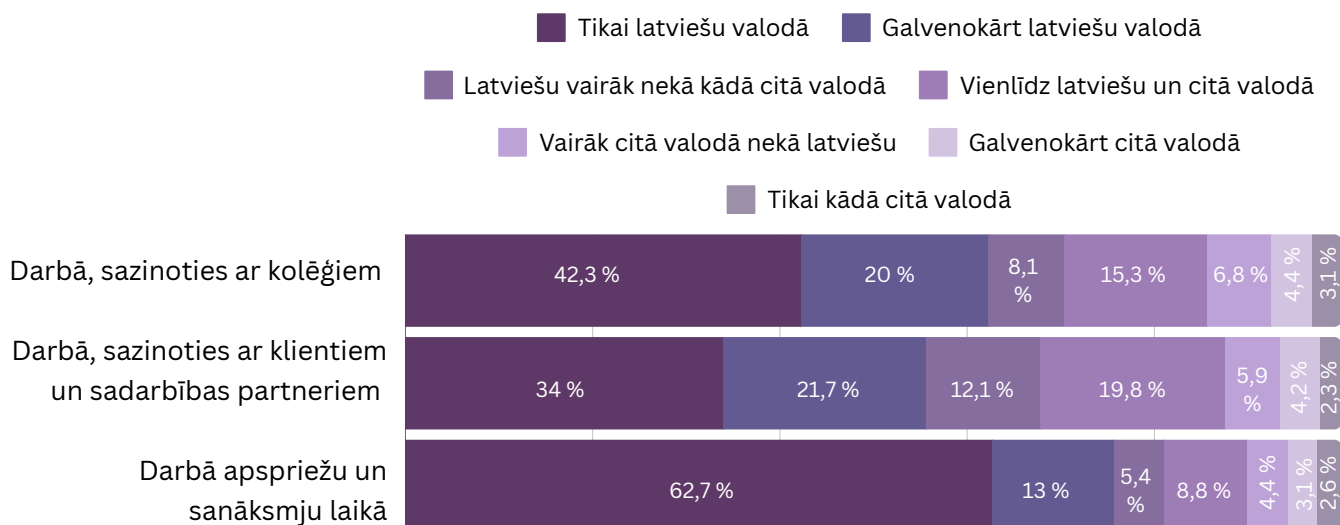
Atbilžu vērtēšanā izmantots Likerta skalas princips, kas ļauj noteikt latviešu valodas un citu valodu lietojuma apjomu un nozīmi, tādējādi atklājot izmaiņas valodas statusā sabiedrībā nozīmīgās lietojuma jomās. Respondenti, atbildot uz jautājumu, vērtēja savu valodu lietojuma pieredzi skalā, kas redzama attēlā.

TIKAI LATVIEŠU	GALVENOKĀRT LATVIEŠU	LATVIEŠU VAIRĀK NEKĀ KĀDĀ CITĀ VALODĀ	VIENLĪDZ LATVIEŠU UN CITĀ VALODĀ	VAIRĀK CITĀ VALODĀ NEKĀ LATVIEŠU	GALVENOKĀRT CITĀ VALODĀ	TIKAI KĀDĀ CITĀ VALODĀ	NEATTIECAS UZ RESPON- DENTU

Lai noskaidrotu, kuras citas valodas tiek izmantotas savstarpējā saziņā jautājumā ietvertajās situācijās, respondenti atbildēja uz papildu jautājumu par to.

Datu analīzē netiek ietverti tie respondenti, uz kuriem konkrētā situācija neattiecas, piemēram, ja respondents pēdējā gadā ir bezdarbnieks, viņš uz šo jautājumu norādījis atbildes variantu „Neattiecas uz respondentu”. Analizējot datus, šī grupa netiek skaitīta konkrētās valodas lietojuma situācijas īpatsvarā.

Valodu lietojums darbā

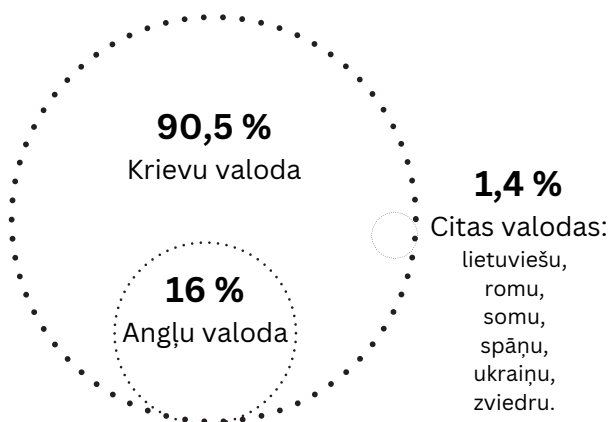

Attēloti dati par respondentiem, uz kuriem attiecas konkrētā situācija. No visas respondentu kopas valodas lietojuma situācija „Darbā, sazinoties ar kolēģiem” neattiecas uz 23,5 % respondentu, situācija „Darbā, sazinoties ar klientiem un sadarbības partneriem” neattiecas uz 31 % respondentu un situācija „Darbā apspriežu un sanāksmju laikā” neattiecas uz 30,6 % respondentu.

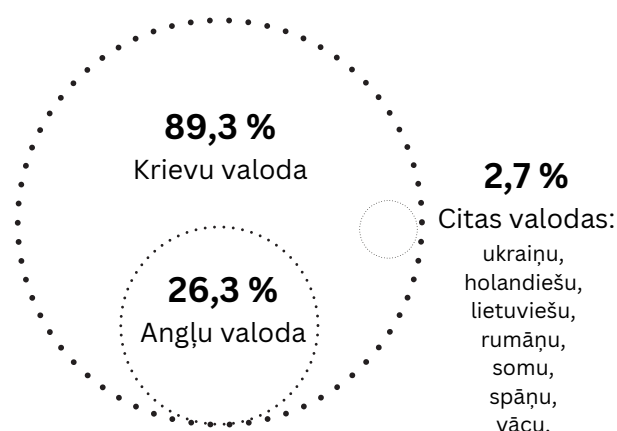
Valodu lietojums darbā dažādās situācijās

Kā redzams attēlā, kopumā darba vidē latviešu valoda tiek lietota visvairāk. Tie respondenti, kuri norādīja, ka līdzās latviešu valodai darbā lieto arī citas valodas, sniedza informāciju par šīm valodām. Tā kā respondenti norādījuši visas valodas, kuras tiek lietotas, kopējais atbilžu sadalījums pārsniedz 100 %. Attēlos apkopotie dati rāda, kuras valodas līdzās latviešu valodai tiek lietotas to respondentu kopā, uz kuriem attiecas konkrētā situācija.

Citas saziņā ar kolēģiem lietotās valodas (situācija attiecināma uz 57,7 % respondentu)

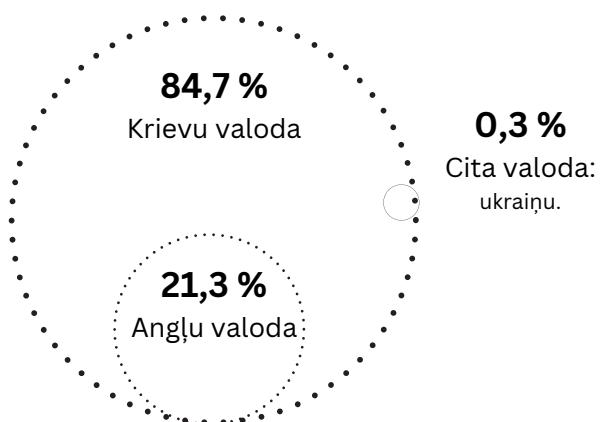

Citas saziņā ar klientiem un sadarbības partneriem lietotās valodas (situācija attiecināma uz 66 % respondentu)

Citas apspriežu un sanāksmju laikā lietotās valodas

(situācija attiecas uz 37,3 % respondentu)

Kopumā darba vidē visās trīs situācijās latviešu valoda tiek lietota visvairāk. Apkopojot atbildes „tikai latviešu valodā”, „galvenokārt latviešu valodā” un „latviešu vairāk nekā kādā citā valodā”, **73,1 % no visiem respondentiem darbā latviešu valodu lieto visbiežāk.**

Otra biežāk lietotā valoda darba vidē, ir krievu valoda; turpina pieaugt angļu valodas lietojums, kas iezīmē gan angļu valodas prasmes pieaugumu sabiedrībā, gan arī darba vides globalizāciju.

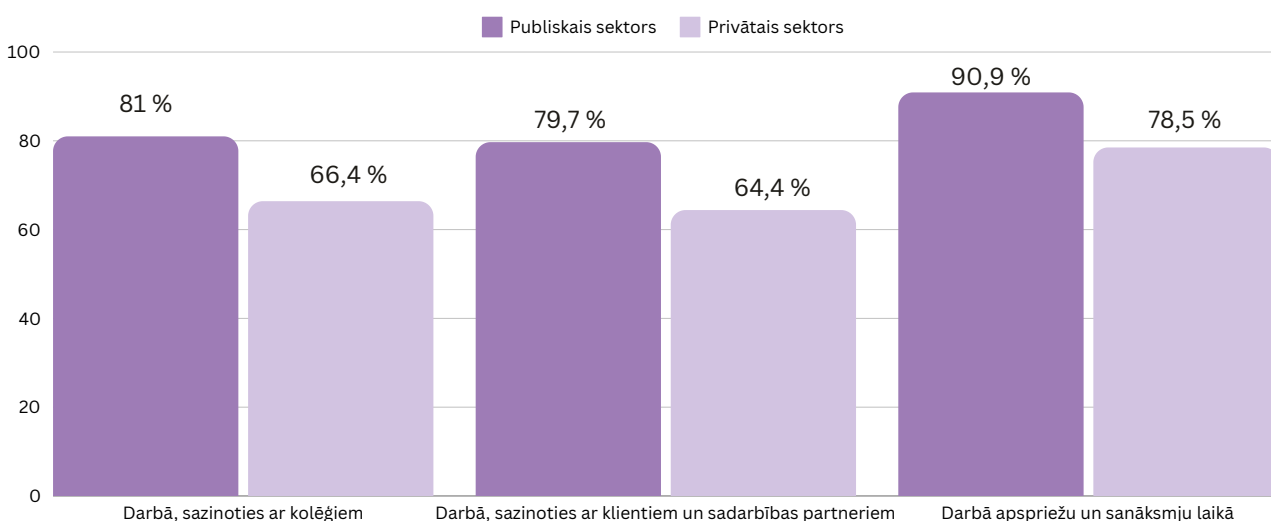
Latviešu valodas lietojums darbā: sociodemogrāfiskie rādītāji

Analizējot latviešu valodas pozīcijas pēc dažādiem sociodemogrāfiskiem rādītājiem, dati aprēķināti, ņemot vērā tikai tās atbildes, ko snieguši respondenti, uz kuriem attiecas konkrētā valodas lietojuma situācija darbā. Latviešu valodas lietojuma īpatsvars aprēķināts, apkopojot trīs kritērijus – „tikai latviešu valodā”, „galvenokārt latviešu valodā” un „latviešu vairāk nekā kādā citā valodā”.

Nozīmīgi, ka latviešu valodas lietojums būtiski neatšķiras dažādu vecumposmu grupās. Atšķirības vērojamas, analizējot datus sociālās, profesionālās un ekonomiskās vides aspektā, piemēram, vērtējot nepieciešamību iekļauties šajā vidē.

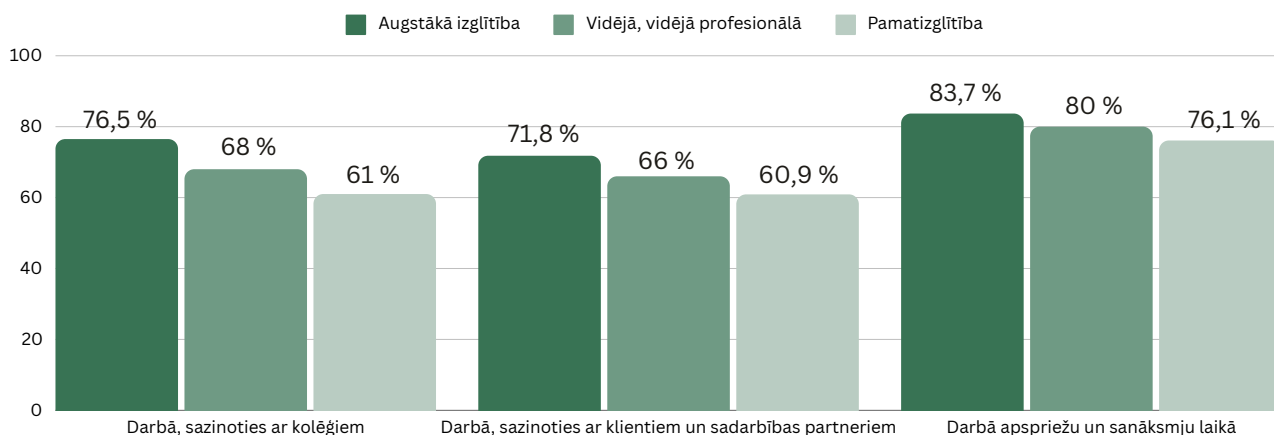
Latviešu valodas lietojums darbā publiskajā un privātajā sektorā

(saziņa tikai latviešu valodā un galvenokārt latviešu valodā)

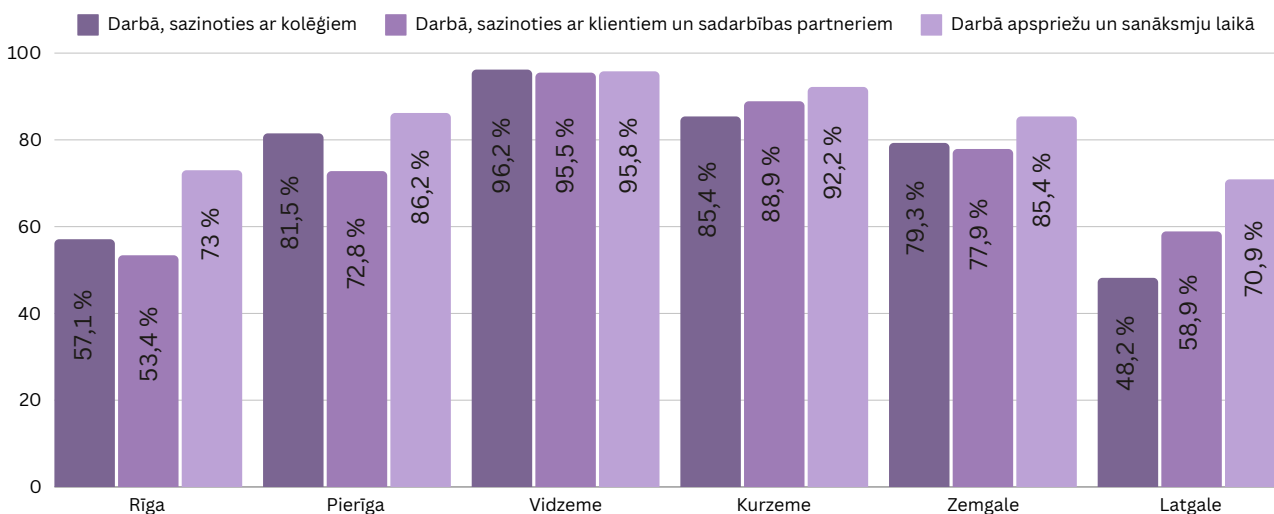
Latviešu valodas lietojums darbā respondentu grupās pēc izglītības

(saziņa tikai latviešu valodā un galvenokārt latviešu valodā)

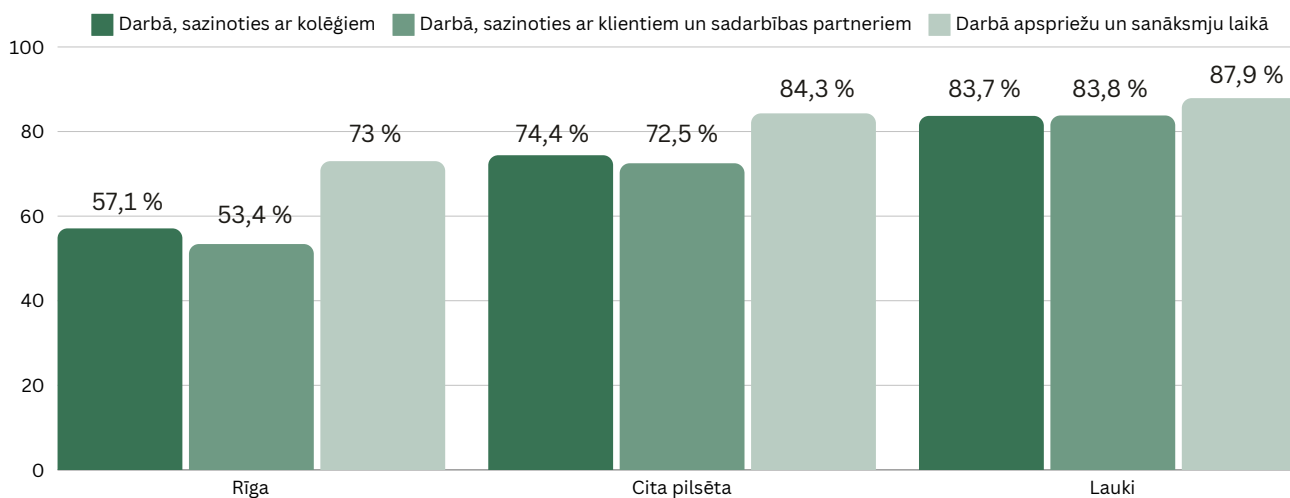
Latviešu valodas lietojums darbā pēc respondentu dzīvesvietas reģiona

(saziņa tikai latviešu valodā un galvenokārt latviešu valodā)

Latviešu valodas lietojums darbā pēc respondentu apdzīvotās vietas tipa

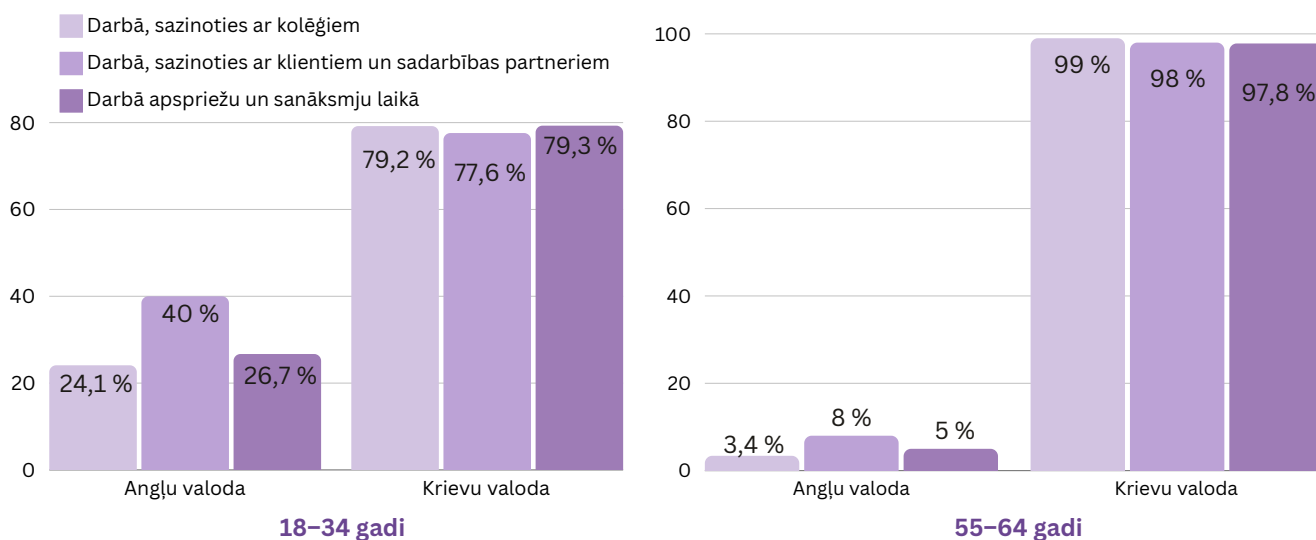
(saziņa tikai latviešu valodā un galvenokārt latviešu valodā)

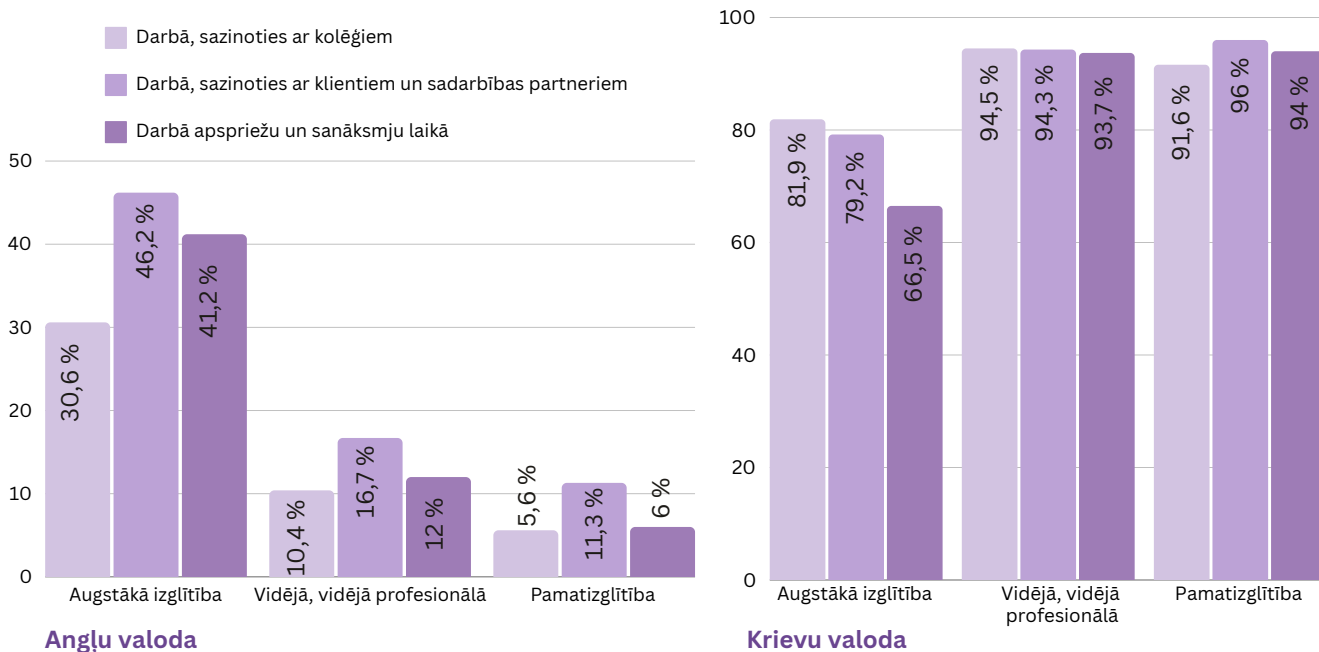
Citu valodu lietojums darbā: sociodemogrāfiskie rādītāji

Kā jau tika norādīts, gadījumos, kad darba vidē tiek lietotas arī citas valodas, visbiežāk tās ir krievu valoda un angļu valoda. Lielākās atšķirības svešvalodu lietojumā darba vidē iezīmējas dažādās vecumgrupās. Kaut arī joprojām kopumā krievu valoda tiek lietota biežāk nekā angļu valoda, jaunākā paaudze angļu valodu lieto biežāk un krievu valodu retāk nekā gados vecāku respondentu grupas. Līdzīgi šī tendence jauniešu auditorijā atspoguļojas respondentu grupās pēc iegūtās izglītības, pēc nodarbošanās veida un nodarbinātības sektora, pēc tautības un arī apdzīvotās vietas tipa.

Angļu valodas un krievu valodas lietojums darbā respondentu grupās pēc vecuma (respondenti, kuri darbā lieto šīs valodas)

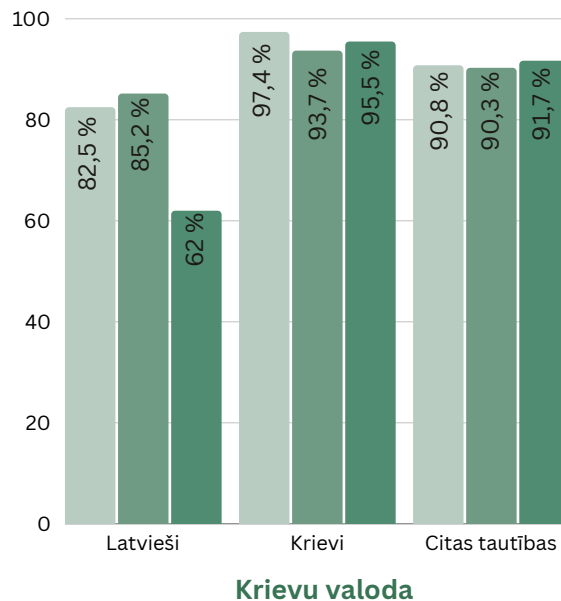
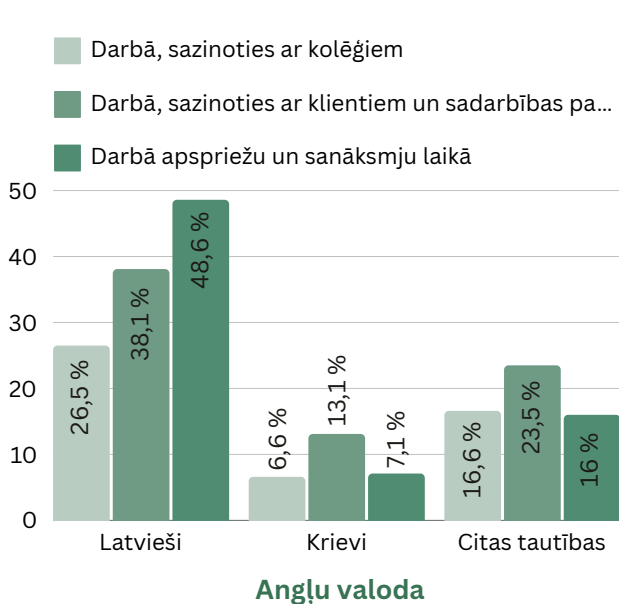

Angļu valodas un krievu valodas lietojums darbā respondentu grupās pēc iegūtās izglītības (respondenti, kuri darbā lieto šīs valodas)

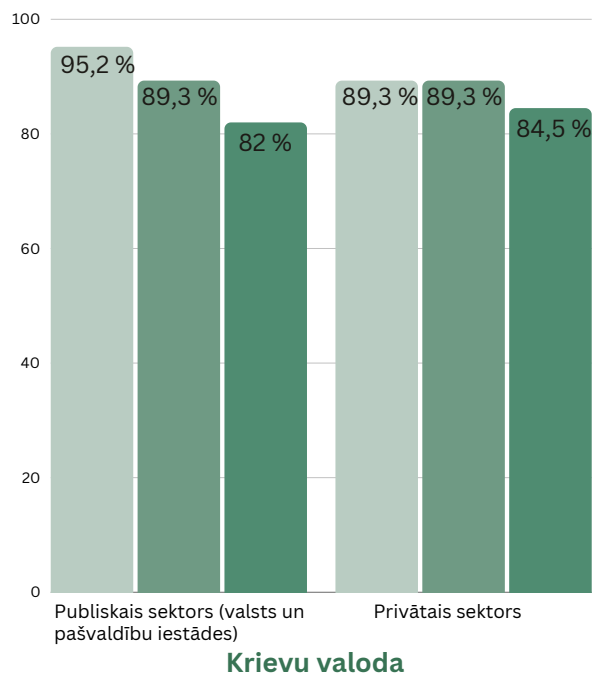
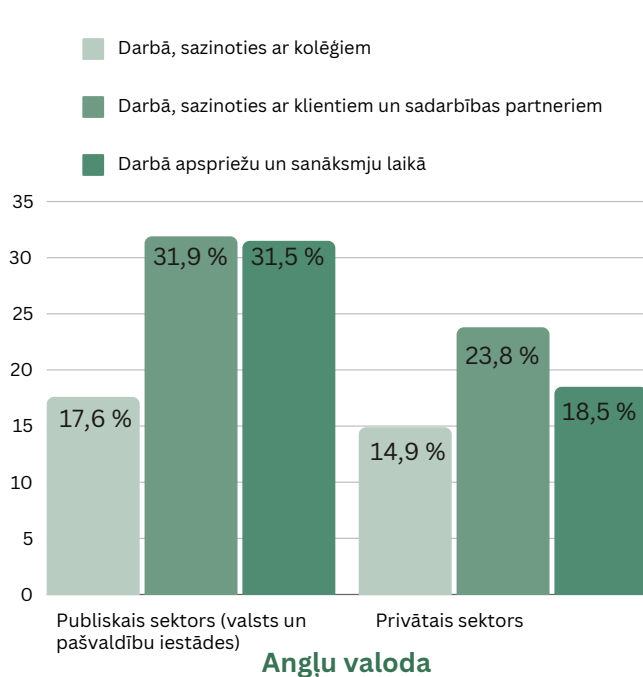
Angļu valodas un krievu valodas lietojums darbā respondentu grupās pēc tautības

(respondenti, kuri darbā lieto šīs valodas)

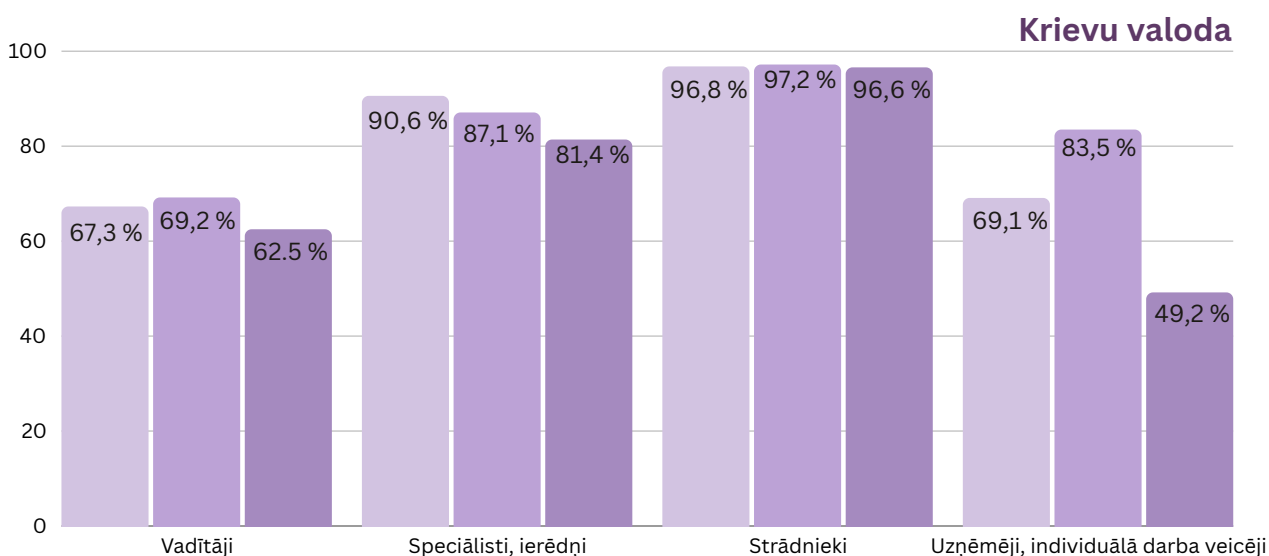
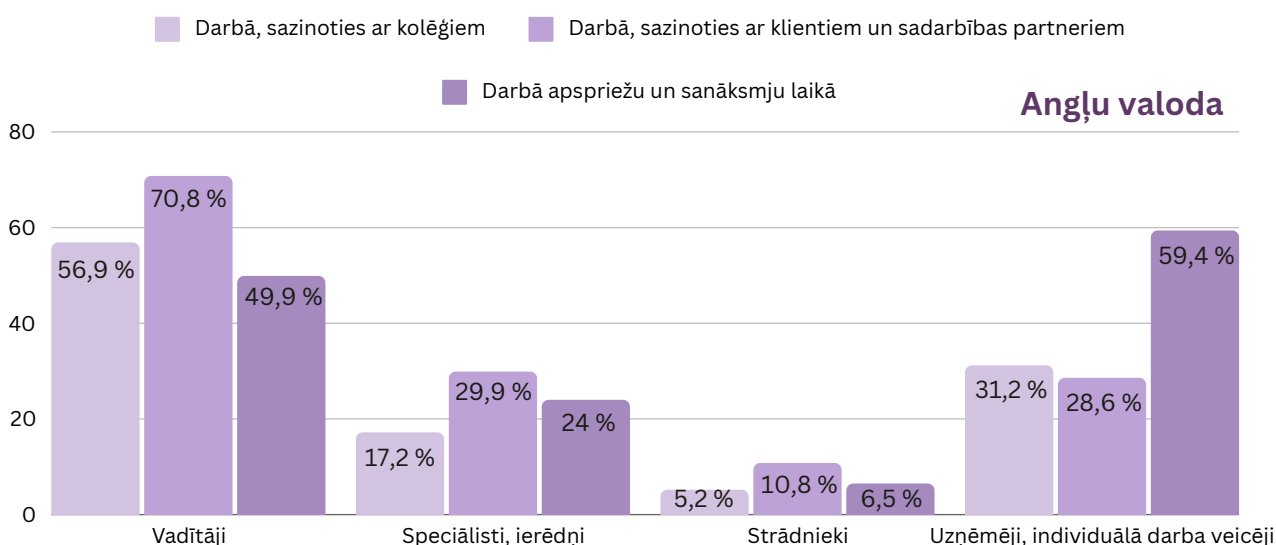
Angļu valodas un krievu valodas lietojums darbā respondentu grupās pēc nodarbinātības sektora

(respondenti, kuri darbā lieto šīs valodas)

Kopumā 17,6 % respondentu nodarbināti publiskajā sektorā (valsts un pašvaldību iestādēs), 49,1 % – privātajā sektorā, 33,3 % respondentu nav nodarbināti (studenti, pensionāri, bezdarbnieki u. c.). Citas valodas, izņemot latviešu valodu, saziņā ar kolēģiem lieto 48 % publiskajā sektorā nodarbināto un 60,6 % privātajā sektorā nodarbināto, saziņā ar klientiem un sadarbības partneriem – 57,1 % publiskajā sektorā nodarbināto un 59,9 % privātajā sektorā nodarbināto, savukārt saziņā sanāksmju un apspriežu laikā citas valodas lieto 28,6 % publiskajā sektorā nodarbināto un 35 % privātajā sektorā nodarbināto.

Angļu valodas un krievu valodas lietojums darbā respondentu grupās pēc nodarbošanās veida
(respondenti, kuri darbā lieto šīs valodas)

Respondentu grupās pēc nodarbošanās veida tāpat kā lielākajā daļā rezultātu iedalījumā pēc citiem sociodemogrāfiskajiem rādītājiem ir ļoti nenožīmīgs to respondentu skaits, kuri saziņas situācijās darbā lieto tikai citu valodu, resp., pamatā minētajās grupās tiek lietota latviešu valoda.

Darbā dažādās saziņas situācijās tiek izmantota tikai kāda cita valoda
(respondentu grupa pēc nodarbošanās veida)

Vadītāji

Speciālisti, ierēdņi

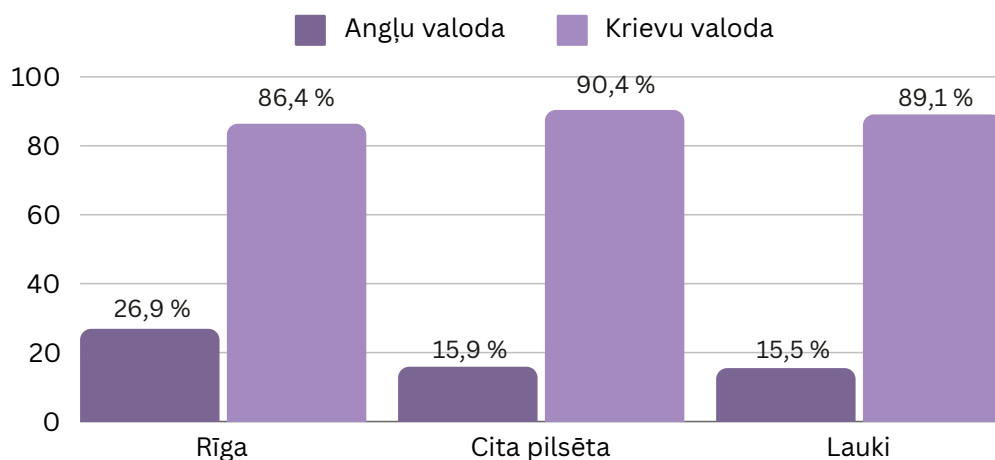
Strādnieki

Uzņēmēji, individuālā darba veicēji

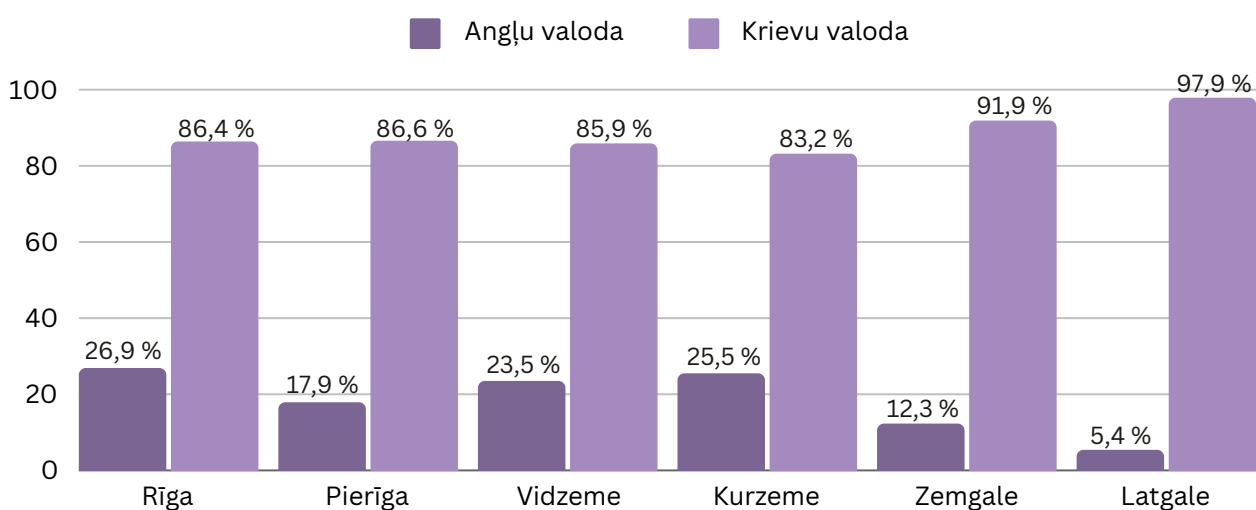
Angļu valodas un krievu valodas lietojums darbā aptaujā minētajās saziņas situācijās grupās pēc respondentu apdzīvotās vietas tipa

(respondenti, kuri darbā lieto šīs valodas)

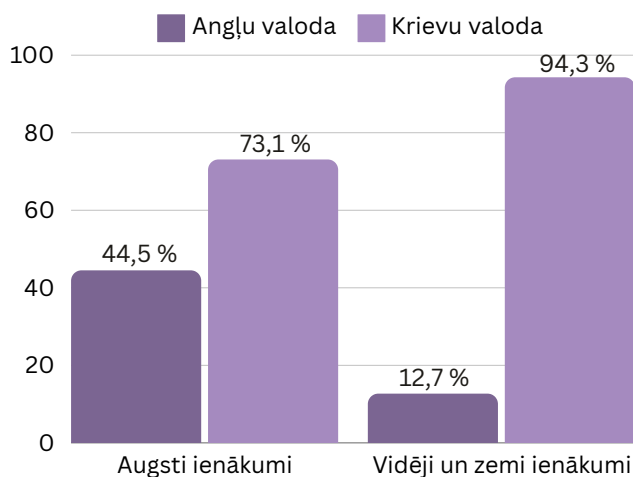
Angļu valodas un krievu valodas lietojums darbā aptaujā minētajās saziņas situācijās grupās pēc respondentu dzīvesvietas reģiona

(respondenti, kuri darbā lieto šīs valodas)

Angļu valodas un krievu valodas lietojums darbā aptaujā minētajās saziņas situācijās respondentu grupās pēc ienākumiem

(respondenti, kuri darbā lieto šīs valodas)

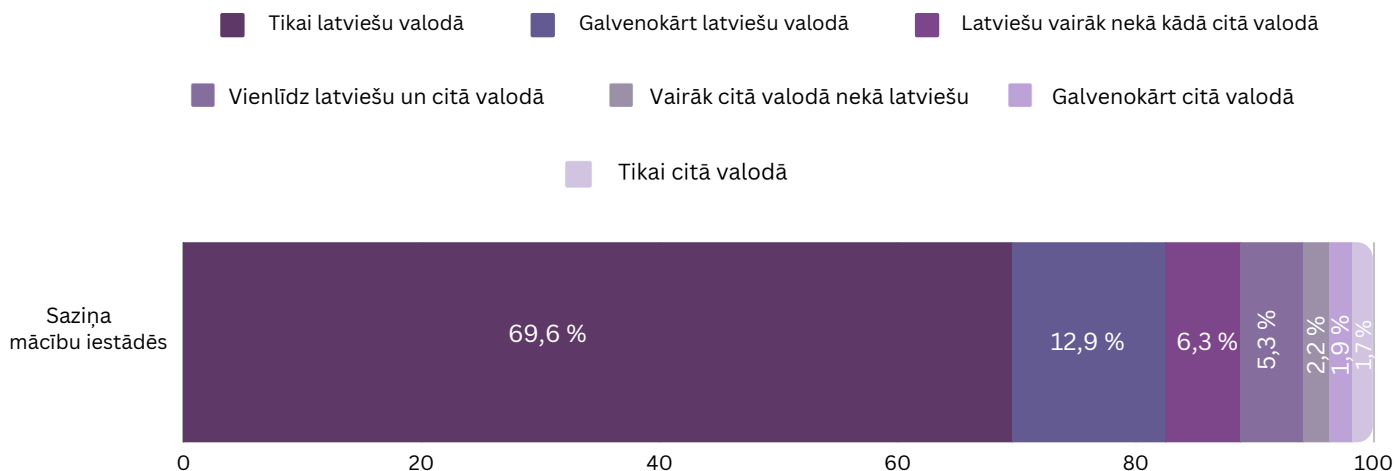

Kopumā valodu lietojums darba vidē rāda, ka lielākā daļa respondentu, kas prot un ikdienā lieto trīs valodas – latviešu, angļu un krievu, visbiežāk ir labi atalgoti jaunākās paaudzes rīdzinieki ar augstāko izglītību, augstāka līmeņa nodarbinātību vai kam ir privāts uzņēmums.

Valodu lietojums mācību iestādēs (skolā, augstskolā u. c.)

Valodu lietojuma situācijas mācību iestādēs aktuāla 36,9 % respondentu. Tālāk veikta šo respondentu sniegto atbilžu analīze. Arī šajā saziņas jomā latviešu valoda tiek lietota visbiežāk. 88,8 % respondentu mācību iestādēs lieto latviešu valodu biežāk nekā citas valodas.

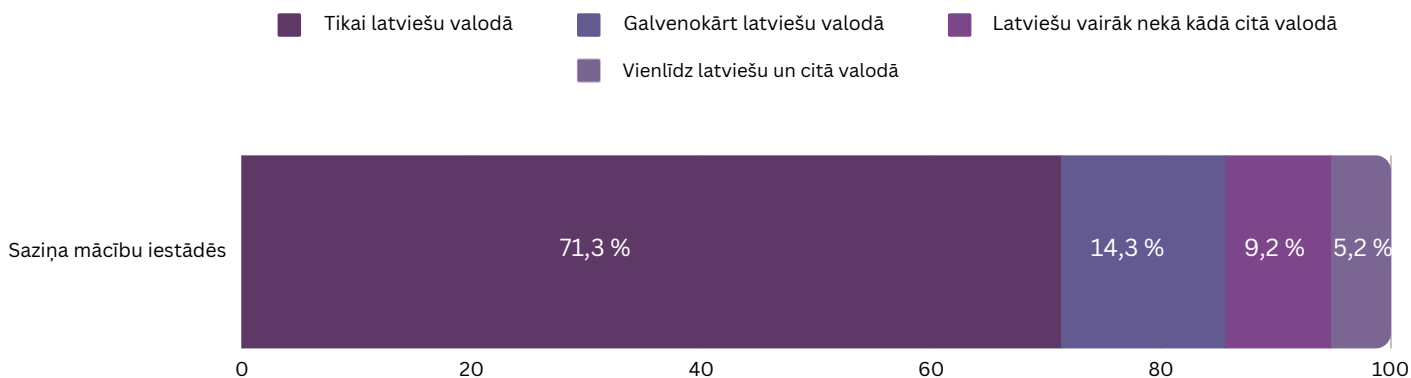
Valodu lietojums mācību iestādēs

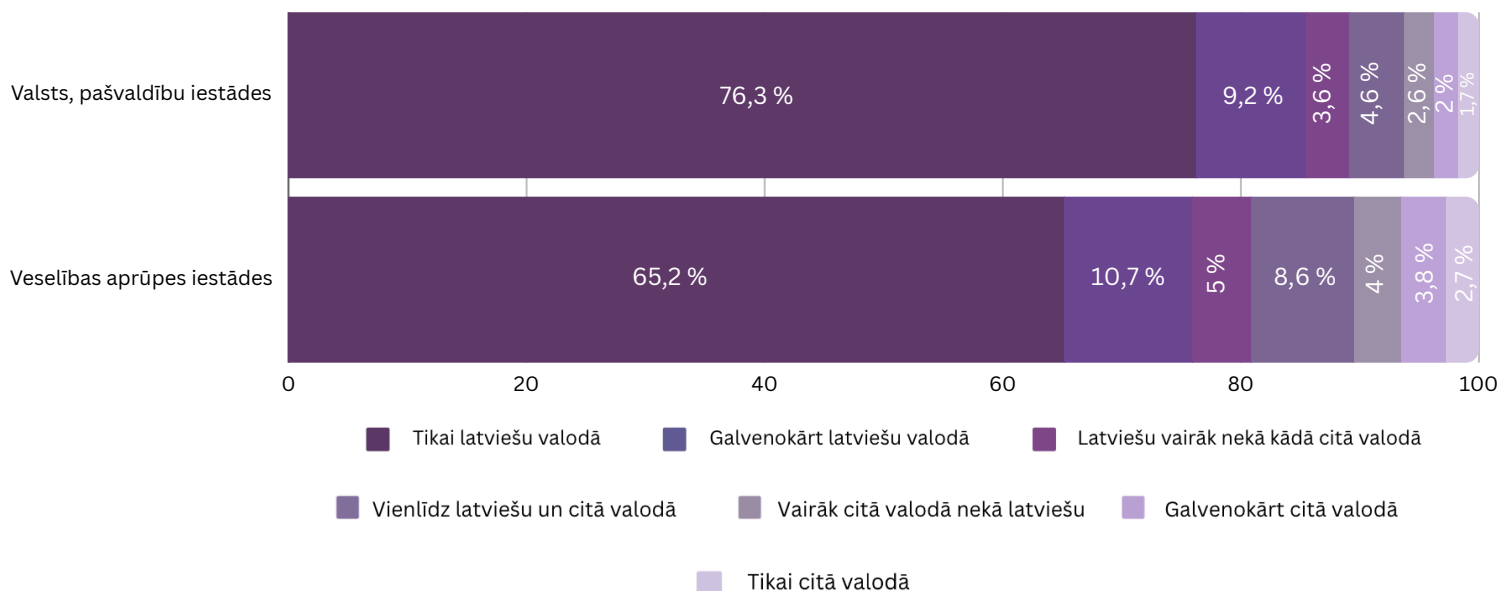
30,4 % no respondentiem, uz kuriem attiecas saziņa mācību iestādēs, līdzās latviešu valodai lieto arī kādu citu valodu – visbiežāk angļu un/vai krievu. No šīs kopas gadījumos, kad tiek lietota kāda cita valoda, 82,8 % situāciju tā ir krievu valoda un 25,6 % – angļu valoda.

Skolēni un studenti mācību iestādēs vairāk nekā citās grupās lieto angļu valodu (50 %) un mazāk – krievu valodu (62,2 %).

Skolēnu un studentu mācību iestādēs lietotā valoda

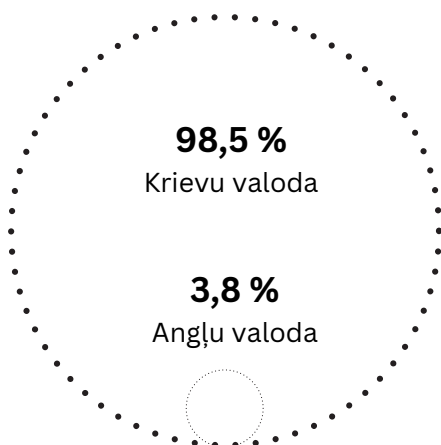
Valodu lietojums valsts, pašvaldību un veselības aprūpes iestādēs

Valodu lietojums valsts, pašvaldību un veselības aprūpes iestādēs

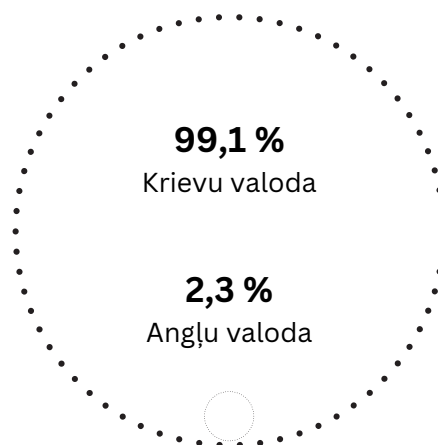
Citu valodu lietojums valsts un pašvaldību iestādēs

(situācija attiecināma uz 21,7 % respondentu)

Citu valodu lietojums veselības aprūpes iestādēs

(situācija attiecināma uz 34 % respondentu)

Šie rādītāji liecina, ka saziņa valsts, pašvaldību un veselības aprūpes iestādēs pamatā notiek latviešu valodā, taču, ja nepieciešams lietot kādu citu valodu, pamatā tā ir krievu valoda. Šie dati nenozīmē, ka iestāžu darbinieki ārpus komunikācijas ar klientiem nelieto citas svešvalodas.

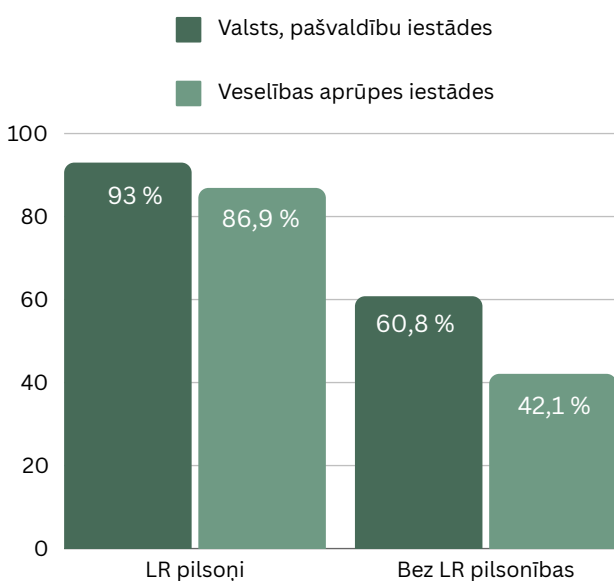
Latviešu valodas lietojums valsts, pašvaldību un veselības aprūpes iestādēs: sociodemogrāfiskie rādītāji

Šajās saziņas situācijās latviešu valodas lietojums būtiski neatšķiras respondentu grupās pēc vecuma. Atšķirības vērojamas, analizējot datus reģionāli, nodarbinātības aspektā un pēc citiem kritērijiem.

Līdzīgi kā iepriekš datu analizē ņemtas vērā atbildes, ko snieguši respondenti, uz kuriem attiecas konkrētā valodas lietojuma situācija. Latviešu valodas lietojuma īpatsvars aprēķināts, apkopojot trīs kritērijus – „tikai latviešu valodā”, „galvenokārt latviešu valodā” un „latviešu vairāk nekā kādā citā valodā” (norāda uz latviešu valodas biežāku lietošanu).

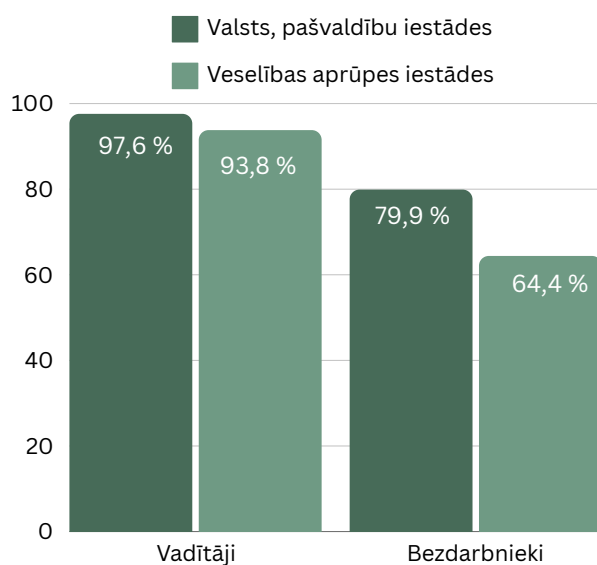
Latviešu valodas lietojums valsts, pašvaldību un veselības aprūpes iestādēs respondentu grupās pēc pilsonības

(saziņa tikai latviešu valodā un biežāk latviešu valodā)

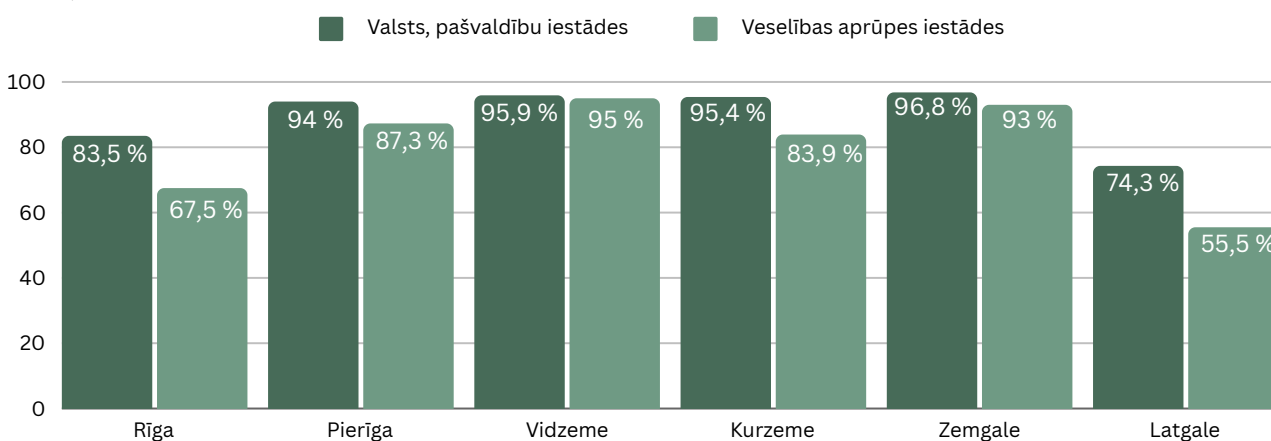
Latviešu valodas lietojums valsts, pašvaldību un veselības aprūpes iestādēs grupās pēc respondentu nodarbošanās (vadītāji un bezdarbnieki)

(saziņa tikai latviešu valodā un biežāk latviešu valodā)

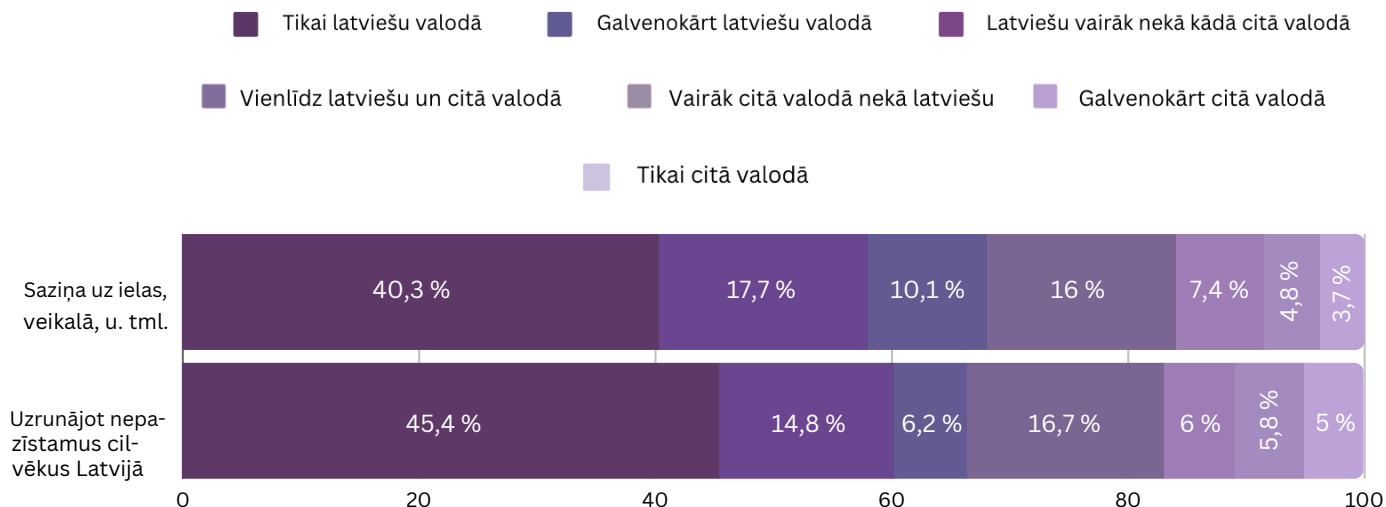

Latviešu valodas lietojums valsts, pašvaldību un veselības aprūpes iestādēs pēc respondentu dzīvesvietas reģiona

(saziņa tikai latviešu valodā un biežāk latviešu valodā)

Valodu lietojums neformālās saziņas situācijās

Valodu lietojums neformālā saziņā uz ielas, veikalā u. tml. situācijās un uzrunājot nepazīstamus cilvēkus Latvijā

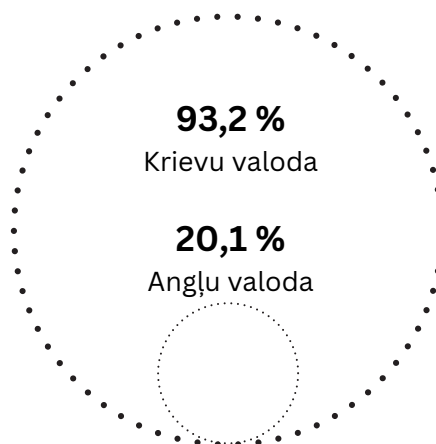
Citu valodu lietojums saziņā uz ielas, veikalā u. tml. situācijās

(situācija attiecināma uz 59,5 % respondentu)

Citu valodu lietojums, uzrunājot nepazīstamus cilvēkus Latvijā

(situācija attiecināma uz 49,5 % respondentu)

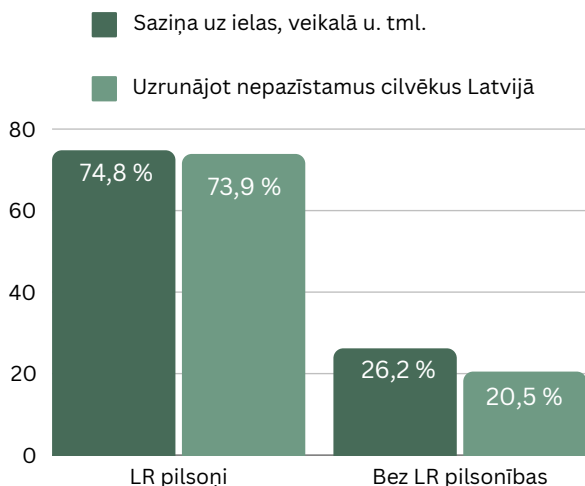
Neformālā saziņa ikdienas situācijās ārpus mājas, darba vides un oficiālās saziņas ir joma, kurā līdzīgi kā darba vidē redzams angļu valodas lietojuma pieaugums, savukārt krievu valoda, ņemot vērā tās prasmi sabiedrībā un krievu kā dzimtās valodas runātāju īpatsvaru, ikdienas situācijās joprojām tiek lietota ļoti bieži

Latviešu valodas lietojums neoficiālās saziņas situācijās: sociodemogrāfiskie rādītāji

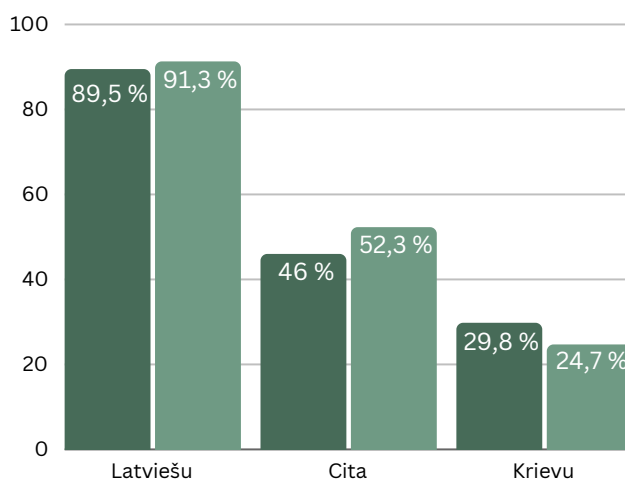
Neoficiālās saziņas situācijās, piemēram, saziņā uz ielas, veikalā u. tml., kā arī uzrunājot nepazīstamus cilvēkus, latviešu valodas lietojums būtiski neatšķiras respondentu grupās pēc vecuma un citiem rādītājiem. Atšķirības vērojamas, analizējot datus pēc personas valsts valodas prasmes līmeņa un dzimtās valodas, kā arī reģionāli.

Visos attēlos dati aprēķināti, ņemot vērā tikai tās atbildes, ko snieguši respondenti, uz kuriem attiecas konkrētā valodas lietojuma situācija. Latviešu valodas lietojuma īpatsvars aprēķināts, apkopojot trīs kritērijus – „tikai latviešu valodā”, „galvenokārt latviešu valodā” un „latviešu vairāk nekā kādā citā valodā” (norāda uz latviešu valodas biežāku lietošanu).

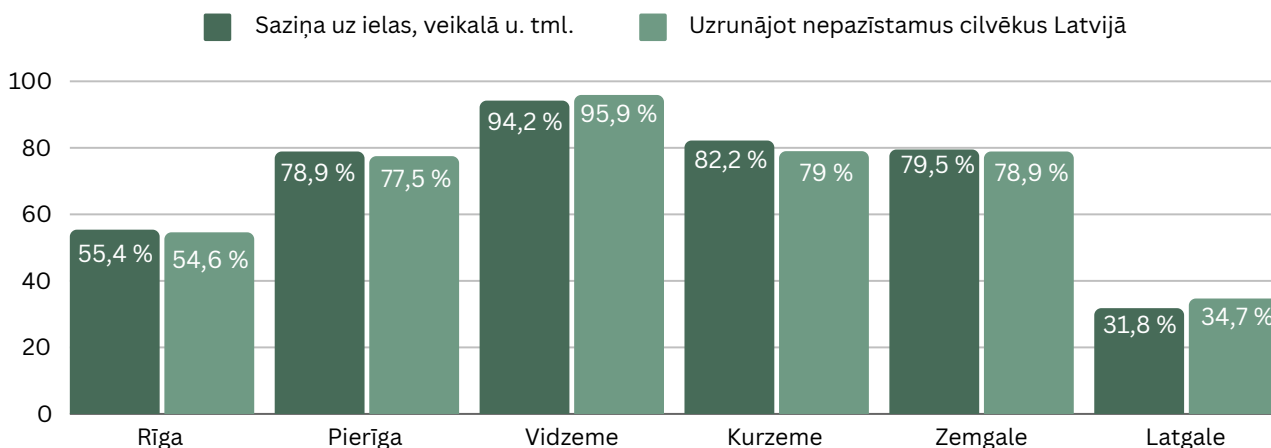
Latviešu valodas lietojums neoficiālās saziņas situācijās grupās pēc respondentu pilsonības
(saziņa tikai latviešu valodā un biežāk latviešu valodā)

Latviešu valodas lietojums neoficiālās saziņas situācijās grupās pēc respondentu sarunvalodas ģimenē
(saziņa tikai latviešu valodā un biežāk latviešu valodā)

Latviešu valodas lietojums neoficiālās saziņas situācijās pēc respondentu dzīvesvietas reģiona
(saziņa tikai latviešu valodā un biežāk latviešu valodā)

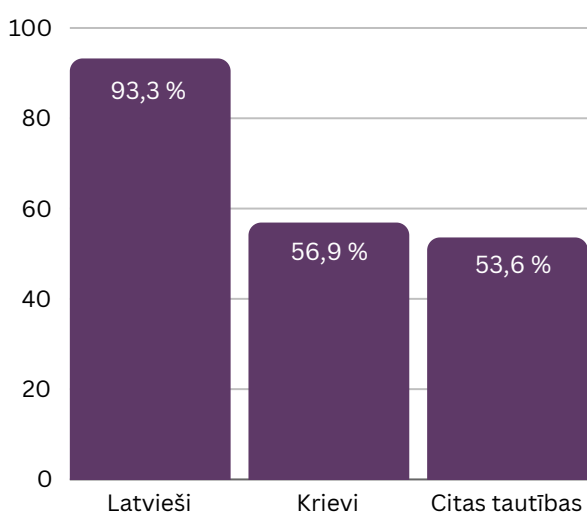
Latviešu valodas lietojums publiskajā saziņā

Atšķirības latviešu valodas lietojuma rādītājos publiskajā saziņā iezīmē gan problemātiskas, gan arī pozitīvas tendences latviešu valodas lietojumā. Runājot par valodu lietojumu publiskajā saziņā, tika apkopoti dati par valodu lietojumu darbā (saziņā ar klientiem un sadarbības partneriem un sanāksmēs), mācību iestādēs, valsts un pašvaldību iestādēs, veselības aprūpes iestādēs un ikdienas saziņā ārpus mājas, resp., publiskajā telpā.

Datu analīzē tiek ņemtas vērā tikai tās atbildes, ko snieguši respondenti, uz kuriem attiecas konkrētā valodas lietojuma situācija. Latviešu valodas lietojuma īpatsvars aprēķināts, apkopojot trīs rādītājus „tikai latviešu valodā”, „galvenokārt latviešu valodā” un „latviešu vairāk nekā kādā citā valodā” (norāda uz latviešu valodas biežāku lietošanu).

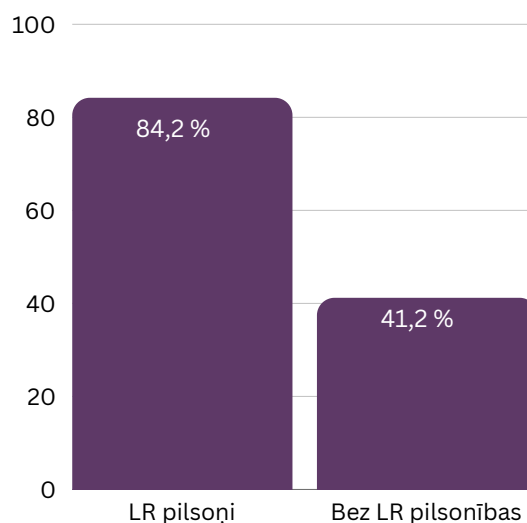
Latviešu valodas lietojums publiskajā saziņā grupās pēc respondentu tautības

(saziņa tikai latviešu valodā un biežāk latviešu valodā)

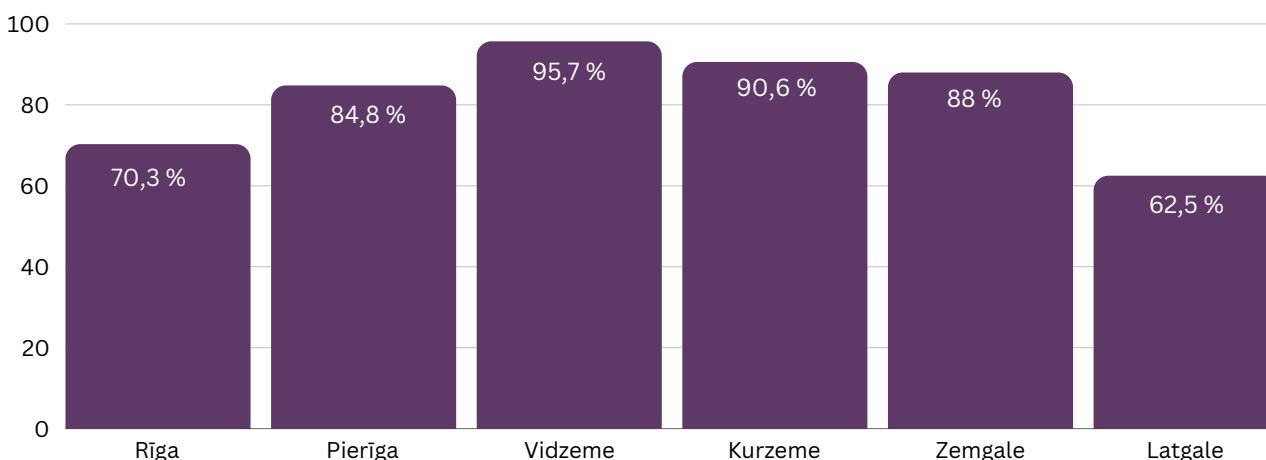
Latviešu valodas lietojums publiskajā saziņā grupās pēc respondentu pilsonības

(saziņa tikai latviešu valodā un biežāk latviešu valodā)

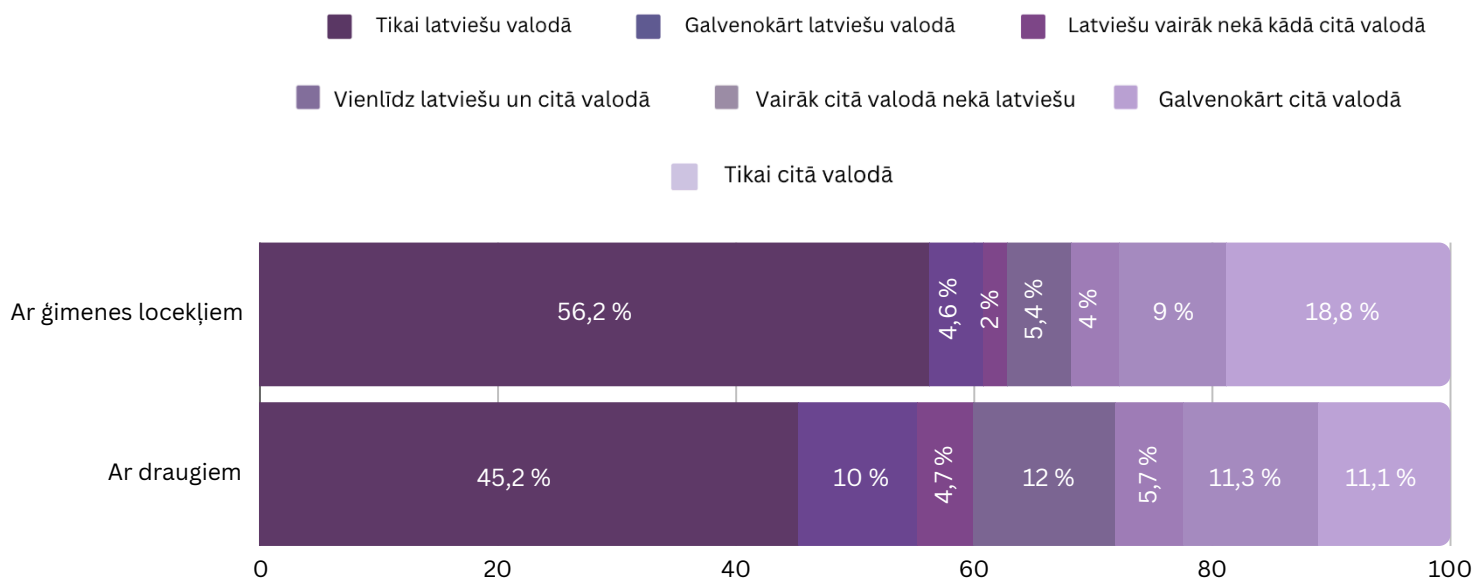

Latviešu valodas lietojums publiskajā saziņā pēc respondentu dzīvesvietas reģiona

(saziņa tikai latviešu valodā un biežāk latviešu valodā)

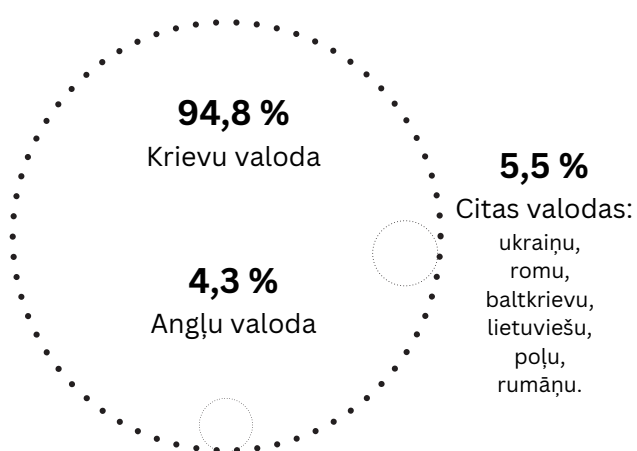
Valodu lietojums privātajā saziņā

Valodu lietojums privātajā saziņā ar ģimenes locekļiem un draugiem

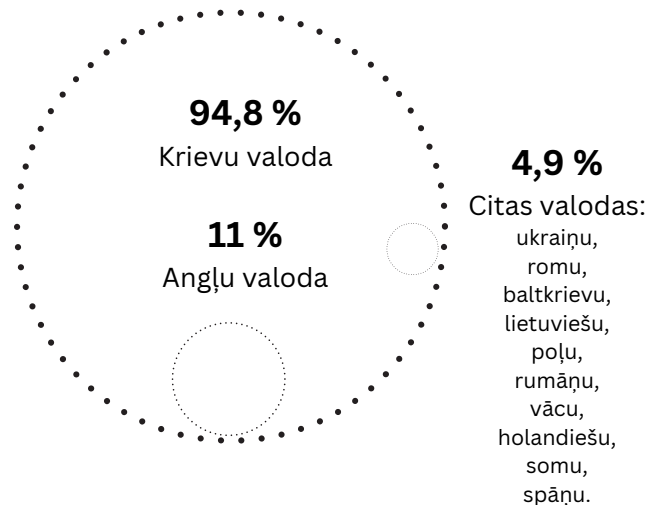
Citu valodu lietojums saziņā ar ģimenes locekļiem

(situācija attiecināma uz 43,6 % respondentu)

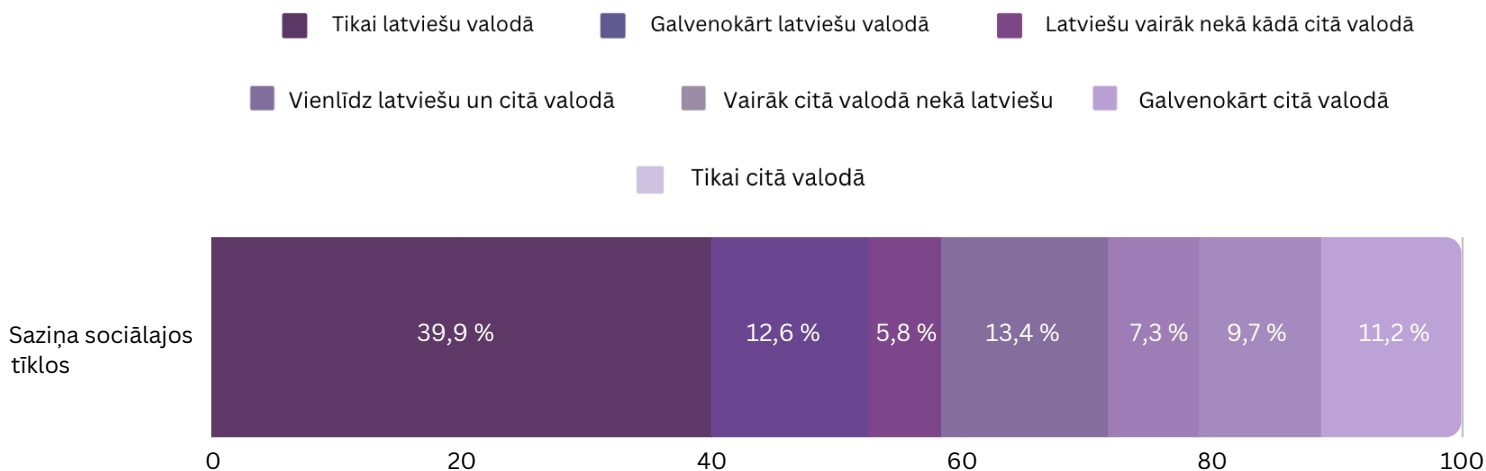

Citu valodu lietojums saziņā ar draugiem

(situācija attiecināma uz 54,6 % respondentu)

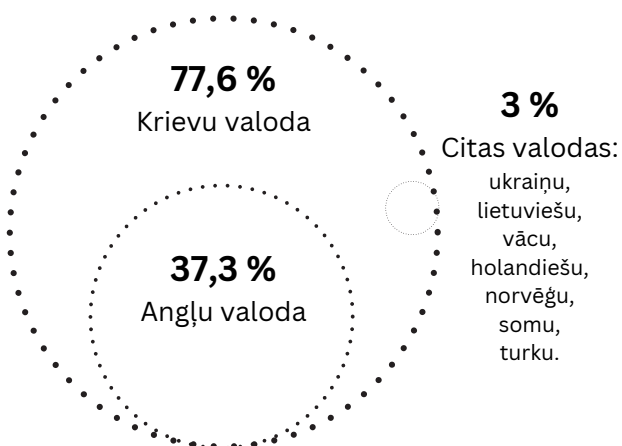
Valodu lietojums sociālajos tīklos

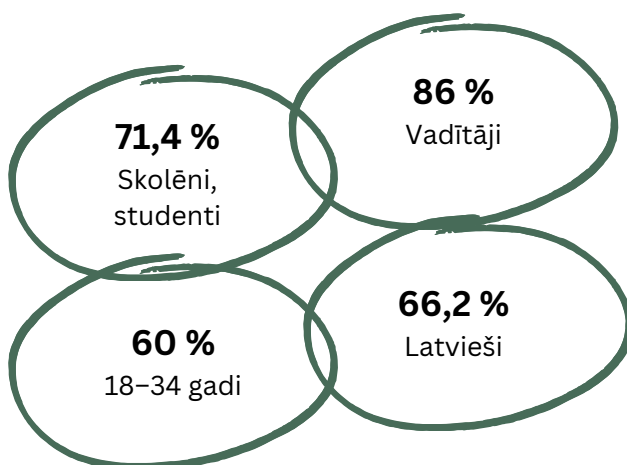
Valodu lietojums saziņā sociālajos tīklos (Facebook, X (Twitter), Instagram u. c.)

Saziņa sociālajos tīklos ir otra situācija pēc saziņas darbā ar klientiem un sadarbības partneriem, kurā ir viszemākais tikai latviešu valodas lietojuma īpatsvars. Sociālajos tīklos ir vislielākais angļu valodas lietojums.

Citu valodu lietojums saziņā sociālajos tīklos (situācija attiecināma uz 80 % respondentu)

Angļu valodas biežāks lietojums sociālajos tīklos dažādās sociodemogrāfiskajās grupās (situācija attiecināma uz 80 % respondentu)

Sociālajos tīklos, ja tiek lietota kāda cita, nevis latviešu valoda, tad biežāk tā ir angļu valoda, nevis krievu valoda, kā tas parasti ir visās citās saziņas situācijās.

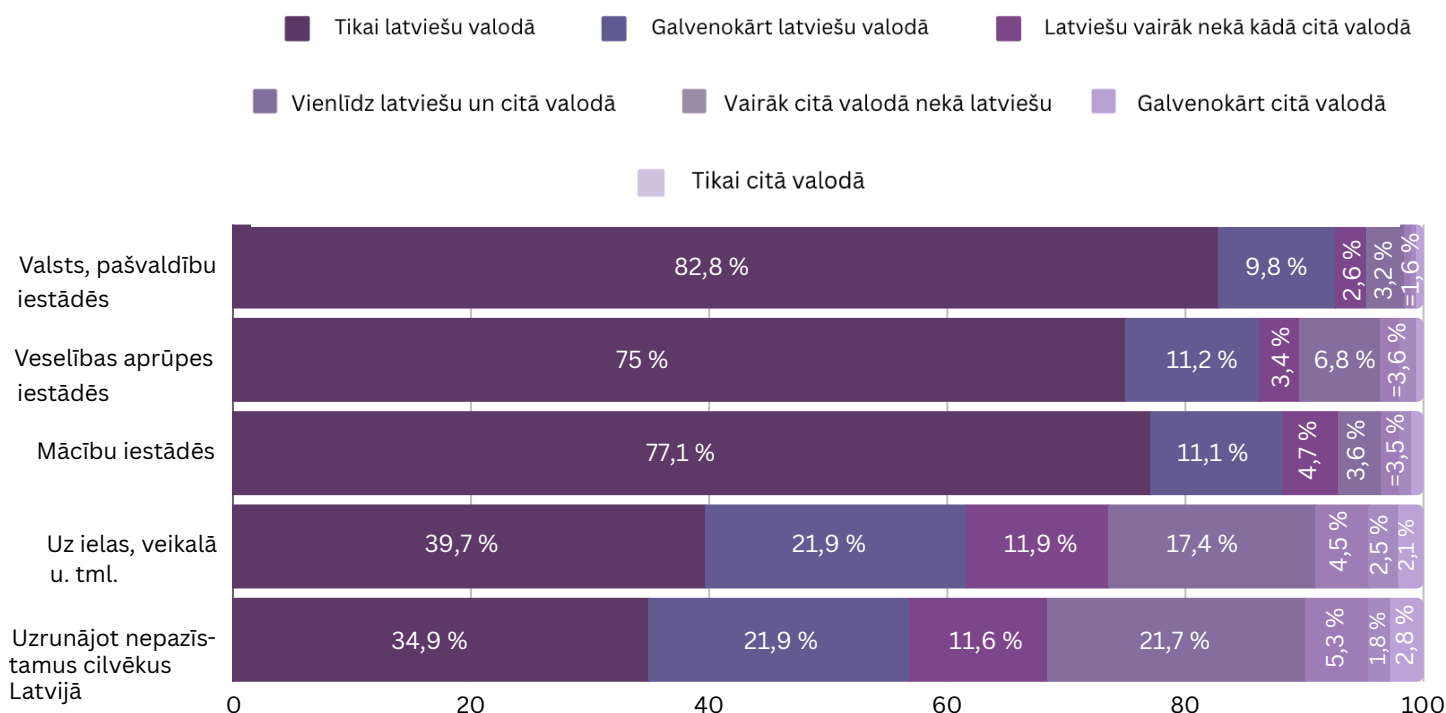
Tātad pēc latviešu valodas, kas kopumā ir visbiežāk lietotā valoda arī sociālajos tīklos, nākamā ir angļu valoda, piemēram, sociālajos tīklos 66,1 % latviešu lieto angļu valodu un 55,9 % – krievu valodu; 86 % vadītāju lieto angļu valodu un 55,8 % – krievu valodu; 71,4 % skolēnu un studentu lieto angļu valodu un 57,5 % – krievu valodu.

Valodu lietojums publiskajās formālās un neformālās saziņas situācijās

Tālāk sniegts pārskats par respondentu atbildēm uz jautājumu „Kādā valodā pēdējā gada laikā Jums mēdz atbildēt uz Jūsu latviski izteikto jautājumu vai lūgumu šādās situācijās:

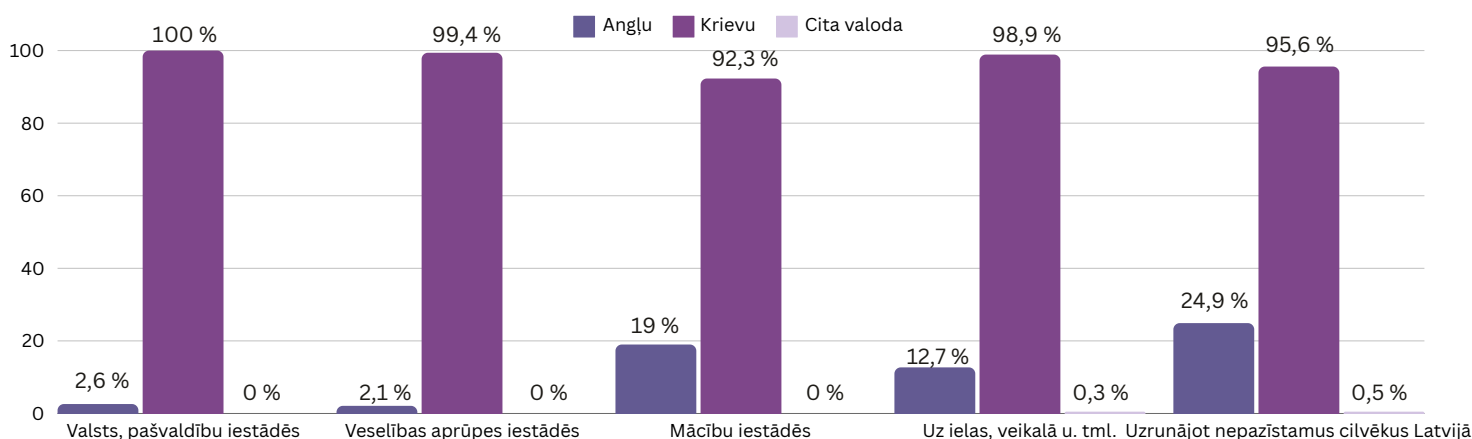
- valsts un pašvaldību iestādēs,
- veselības aprūpes iestādēs,
- mācību iestādēs (skolā, augstskolā u. tml.),
- uz ielas, veikalā u. tml.,
- uzrunājot nepazīstamus cilvēkus Latvijā”.

Tāpat kā iepriekšējās sadaļās, apkopoti dati par tiem respondentiem, uz kuriem attiecas konkrētā saziņas situācija.

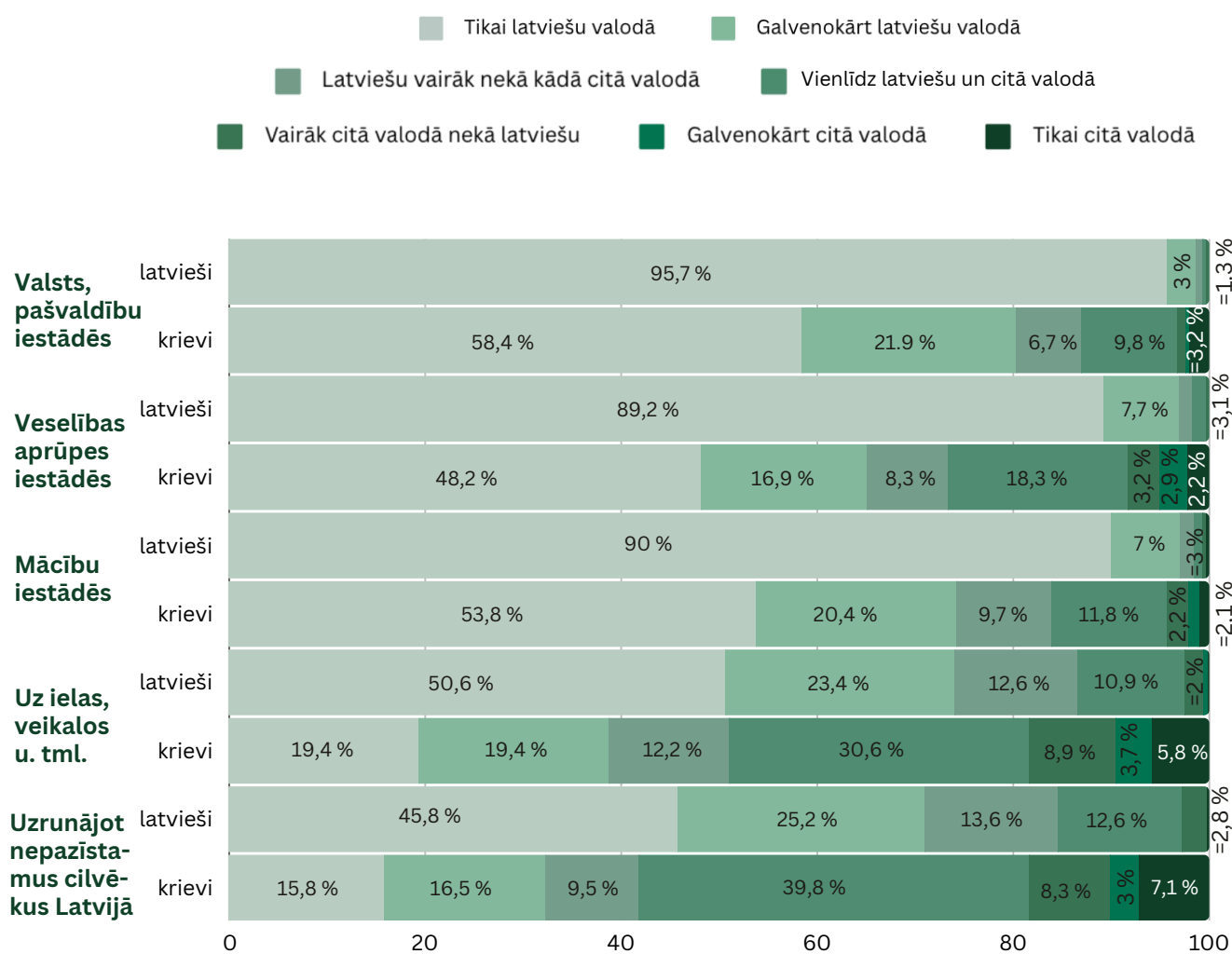

Citu valodu izmantošana, atbildot uz respondentu latviski uzdoto jautājumu formālās un neformālās publiskās saziņas situācijās

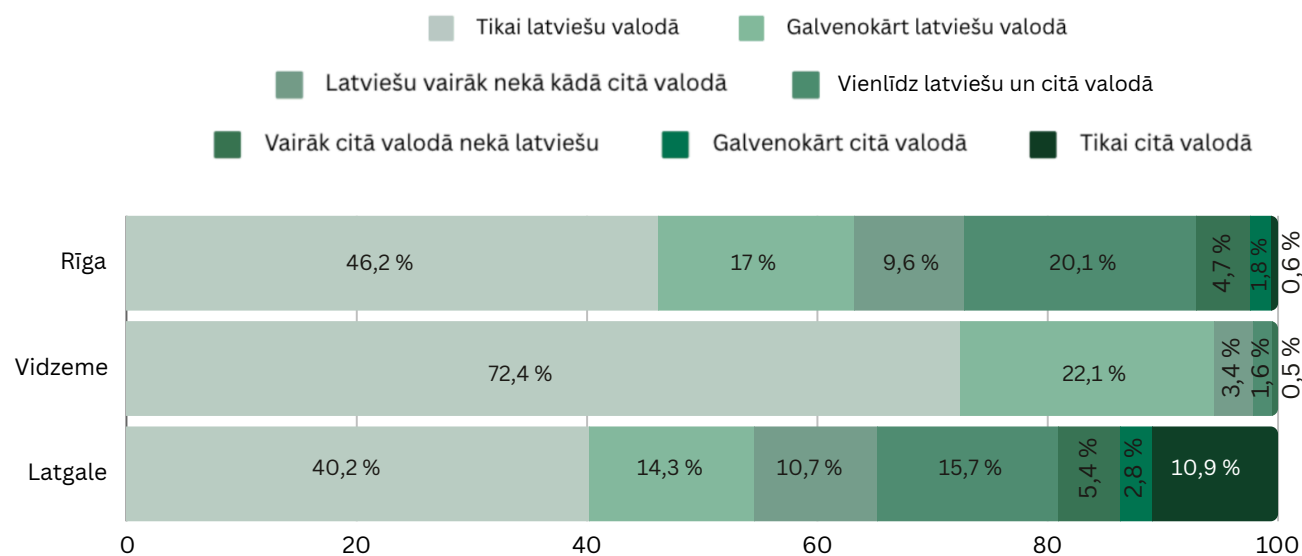
Atbilžu īpatsvars pārsniedz 100 %, jo respondenti norādījuši visas citas valodas, kurās ir saņemta atbilde.

Latviešu un citu valodu lietojums formālās un neformālās publiskās saziņas situācijās, atbildot uz respondentu latviski uzdoto jautājumu grupās pēc respondentu tautības

Latviešu un citu valodu lietojums formālās un neformālās publiskās saziņas situācijās, atbildot uz respondentu latviski uzdoto jautājumu Rīgā, Vidzemē un Latgalē

Latviešu valodas lietojums savstarpējā saziņā

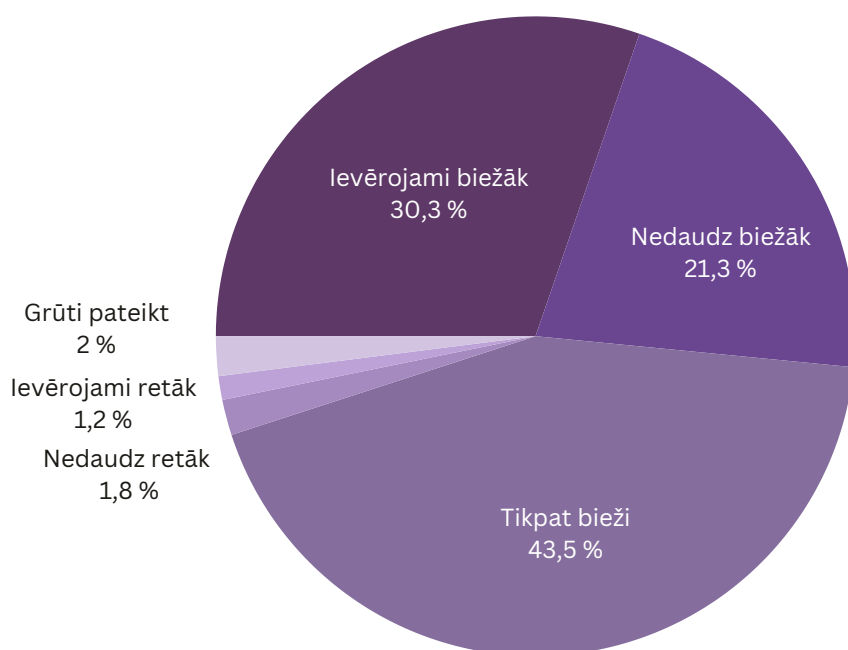
Par latviešu valodas lietojuma tendencēm personu savstarpējā saziņā liecina respondentu atbildes uz jautājumu „**Vai šobrīd, salīdzinot ar situāciju pirms 5–6 gadiem, saziņā ar mazākumtautību pārstāvjiem personīgi Jūs latviešu valodu lietojat:**

- ievērojami biežāk,
- nedaudz biežāk,
- tikpat bieži,
- nedaudz retāk,
- ievērojami retāk”.

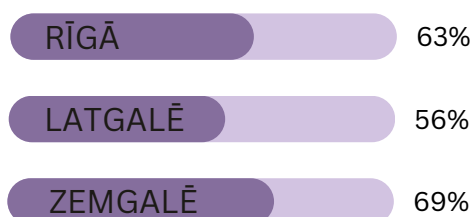
Uz šo jautājumu atbildēja latviešu tautības respondenti.

Latviešu valodas lietojums saziņā ar mazākumtautību un citu tautību pārstāvjiem, salīdzinot ar viņu lingvistisko uzvedību pirms 5–6 gadiem

(respondenti – latvieši)

Latviešu valodu saziņā ar mazākumtautību pārstāvjiem lieto ievērojami biežāk un nedaudz biežāk

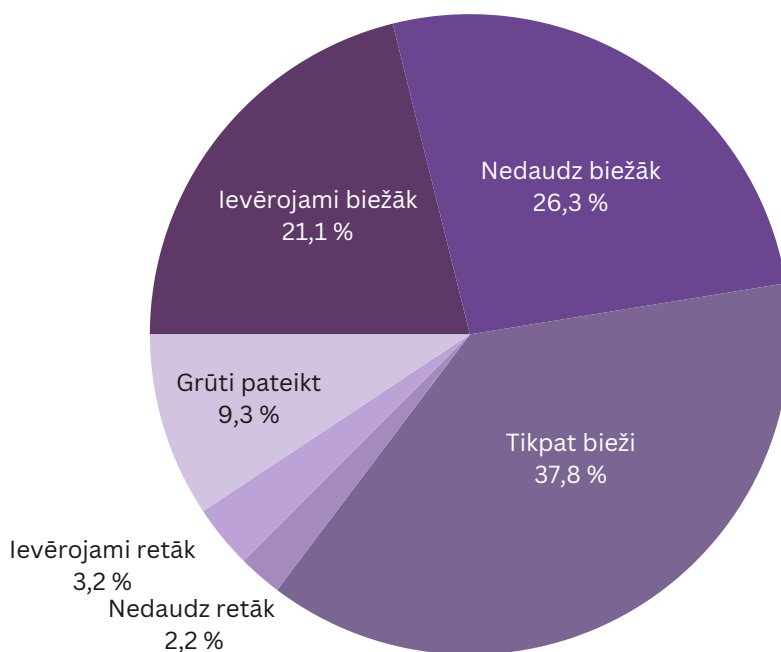
Latviešu valodas pozīciju vērtējumam īpaši nozīmīgi ir dati par tās lietojumu tajos Latvijas reģionos, kuros ir vislielākais mazākumtautību īpastvars un valodu lietojuma vides dažādība. Rīgā un Latgalē, tāpat arī Zemgalē, ir būtiski palielinājies to respondentu skaits, kas biežāk nekā pirms 5–6 gadiem saziņā ar mazākumtautību un citu tautību pārstāvjiem lieto latviešu valodu.

Arī tie respondenti, kuri norādījuši citu, nevis latviešu tautību, sniedza atbildes uz jautājumu „**Vai šobrīd, salīdzinot ar situāciju pirms 5–6 gadiem, saziņā ar latviešiem personīgi Jūs latviešu valodu lietojat:**

- ievērojami biežāk,
- nedaudz biežāk,
- tikpat bieži,
- nedaudz retāk,
- ievērojami retāk”.

Citu tautību respondentu latviešu valodas lietojums saziņā ar latviešiem, salīdzinot ar situāciju pirms 5–6 gadiem

(respondenti – citu tautību pārstāvji)

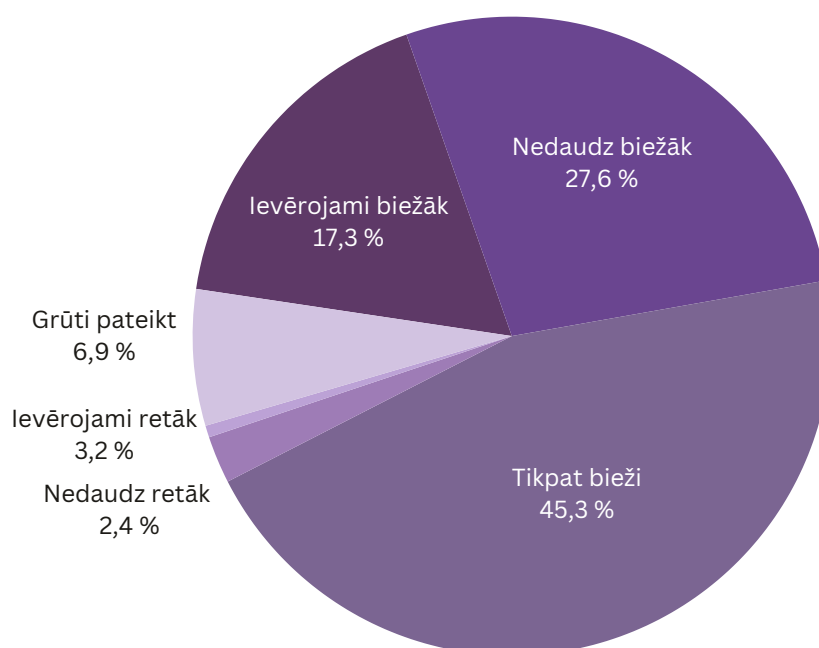

Citu tautību (ne latviešu) respondentu grupā latviešu valodu biežāk nekā iepriekš lieto jaunākā paaudze (18–34 gadi), vadītāji un uzņēmēji, respondenti ar augstiem ienākumiem un citu pilsētu (ne Rīgas) iedzīvotāji.

	Saziņā ar latviešiem latviešu valodu lieto:	
	biežāk	tikpat bieži
18–34 gadi	54,6 %	34,2 %
Vadītāji	76,7 %	23,3 %
Uzņēmēji, individuālā darba veicēji	63,1 %	29 %
Tie, kam ir augsti ienākumi	59,3 %	24,4 %
Citu pilsētu (ne Rīgas, ne lauku) iedzīvotāji	52,7 %	34,5 %

Respondenti vērtēja arī, kāda, viņuprāt, ir latviešu valodas lietojuma situācija viņu tuvākajā apkārtnē, vidē, sniedzot atbildes uz jautājumu „**Vai, Jūsaprāt, šobrīd, salīdzinot ar situāciju pirms 5–6 gadiem, Jūsu dzīvesvietā (ciematā, pilsētā, ja liela pilsēta – mikrorajonā u. tml.) latviešu valoda tiek lietota:**

- ievērojami biežāk,
- nedaudz biežāk,
- tikpat bieži,
- nedaudz retāk,
- ievērojami retāk”.

Par latviešu valodas pozīciju nostiprināšanos nozīmīgu informāciju var sniegt valodas lietojuma statistika reģionos, kur ir vislielākais mazākumtautību īpastvars un vērojama lielāka valodu lietojuma vides dažādība. Latviešu valodas lietojuma situācijas analīze rāda, ka Rīgā un Latgalē, tāpat arī Zemgalē vairāk nekā citur ir to respondentu, kas savā dzīvesvietā dzird latviešu valodu biežāk nekā pirms 5–6 gadiem.

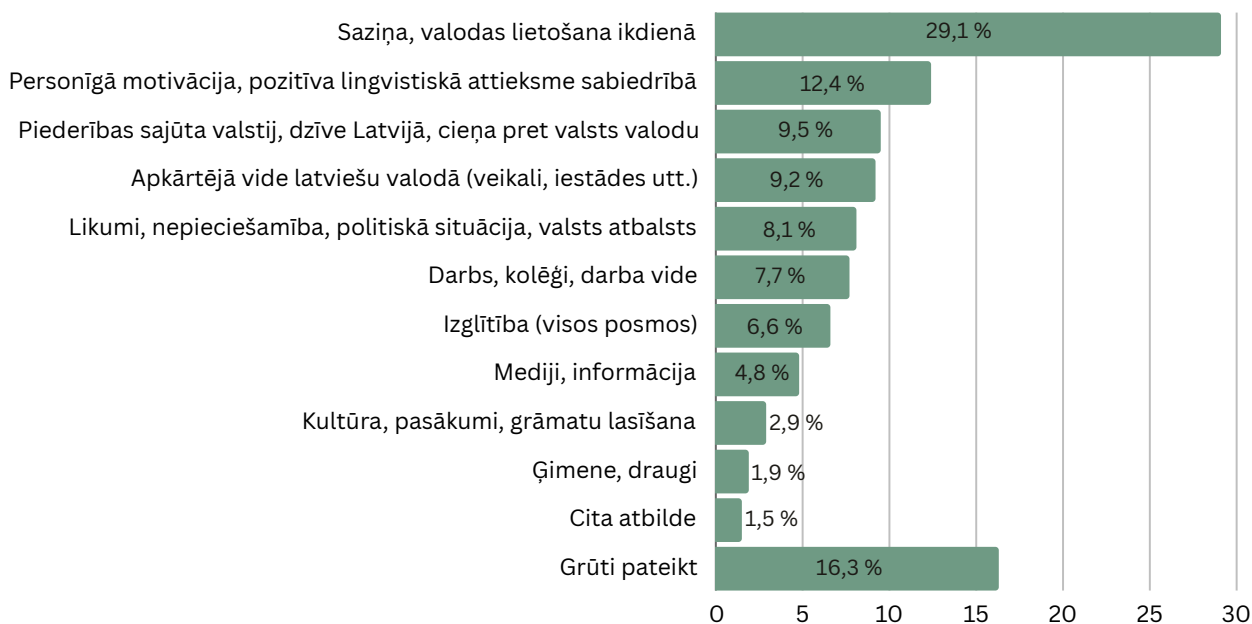
	Savā dzīvesvietā dzird latviešu valodu:	
	biežāk	tikpat bieži
Zemgalē	59,8 %	32,4 %
Latgalē	55,7 %	37,3 %
Rīgā	46,6 %	38 %

Latviešu valodas lietojumu sekmējošie un kavējošie faktori

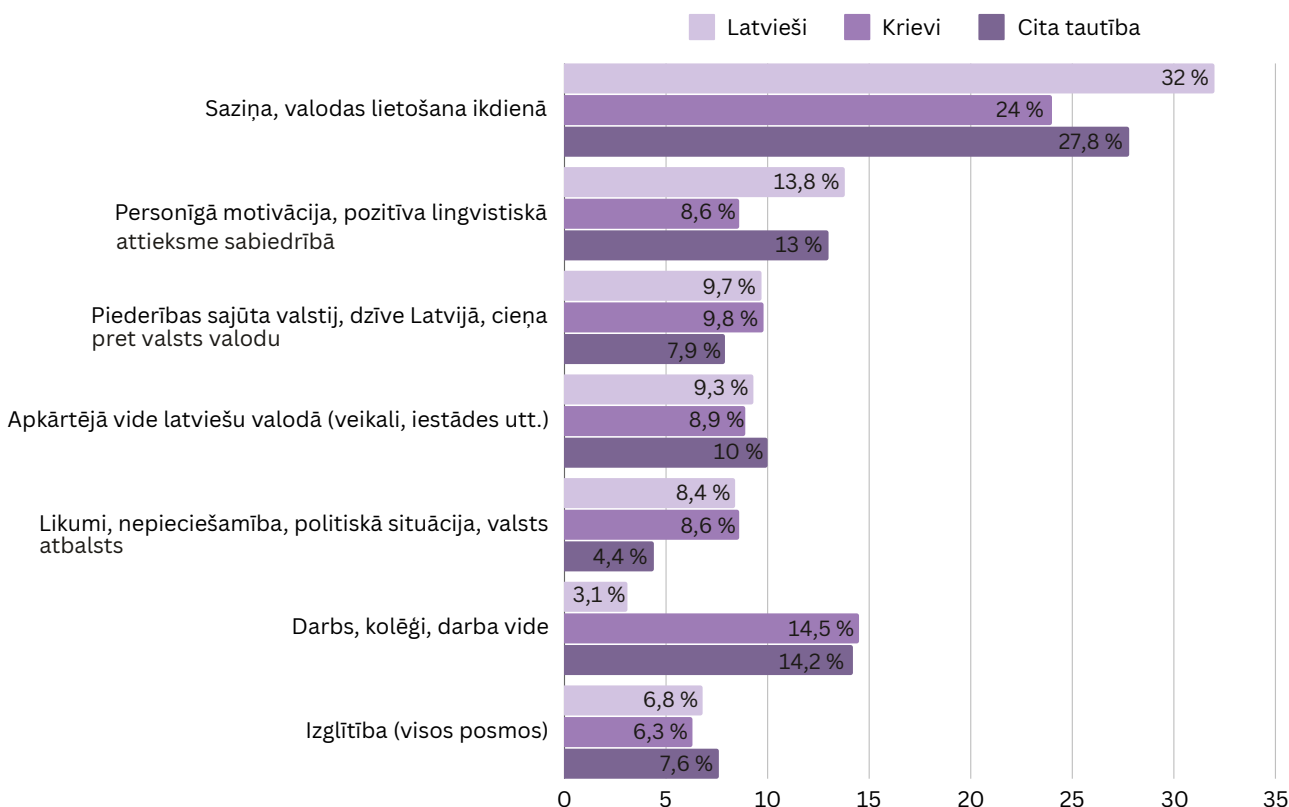
Ar atvērtā jautājuma palīdzību tika noskaidroti tie faktori, kas, pēc respondentu domām, kavē un kas veicina latviešu valodas lietojuma pieaugumu sabiedrībā. Respondentu sniegtās atbildes apkopotas tematiski, raksturojot dažādus valsts valodas statusa elementus. Tā kā respondenti varēja norādīt vairākus ietekmes faktorus, kopējais atbilžu īpatsvars pārsniedz 100 %.

Latviešu valodas lietojumu veicinošie faktori

(respondenti – visi)

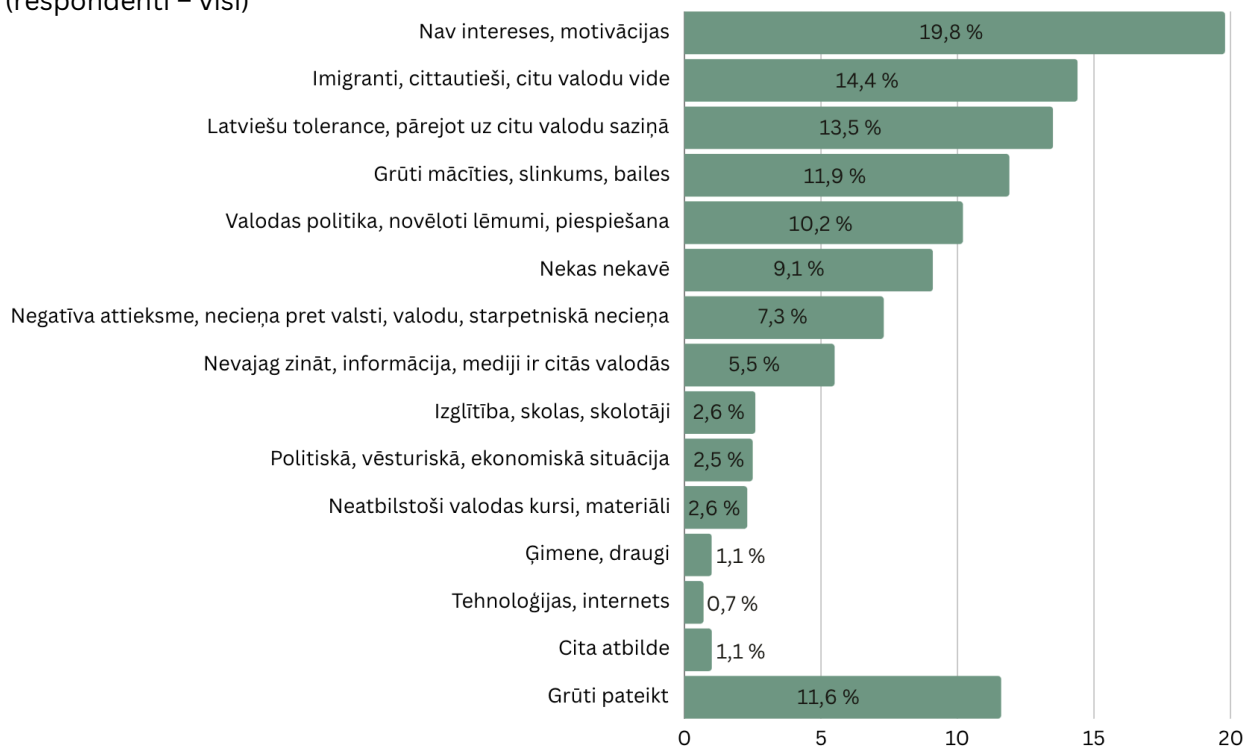

Latviešu valodas lietojumu veicinošie faktori respondentu grupās pēc tautības

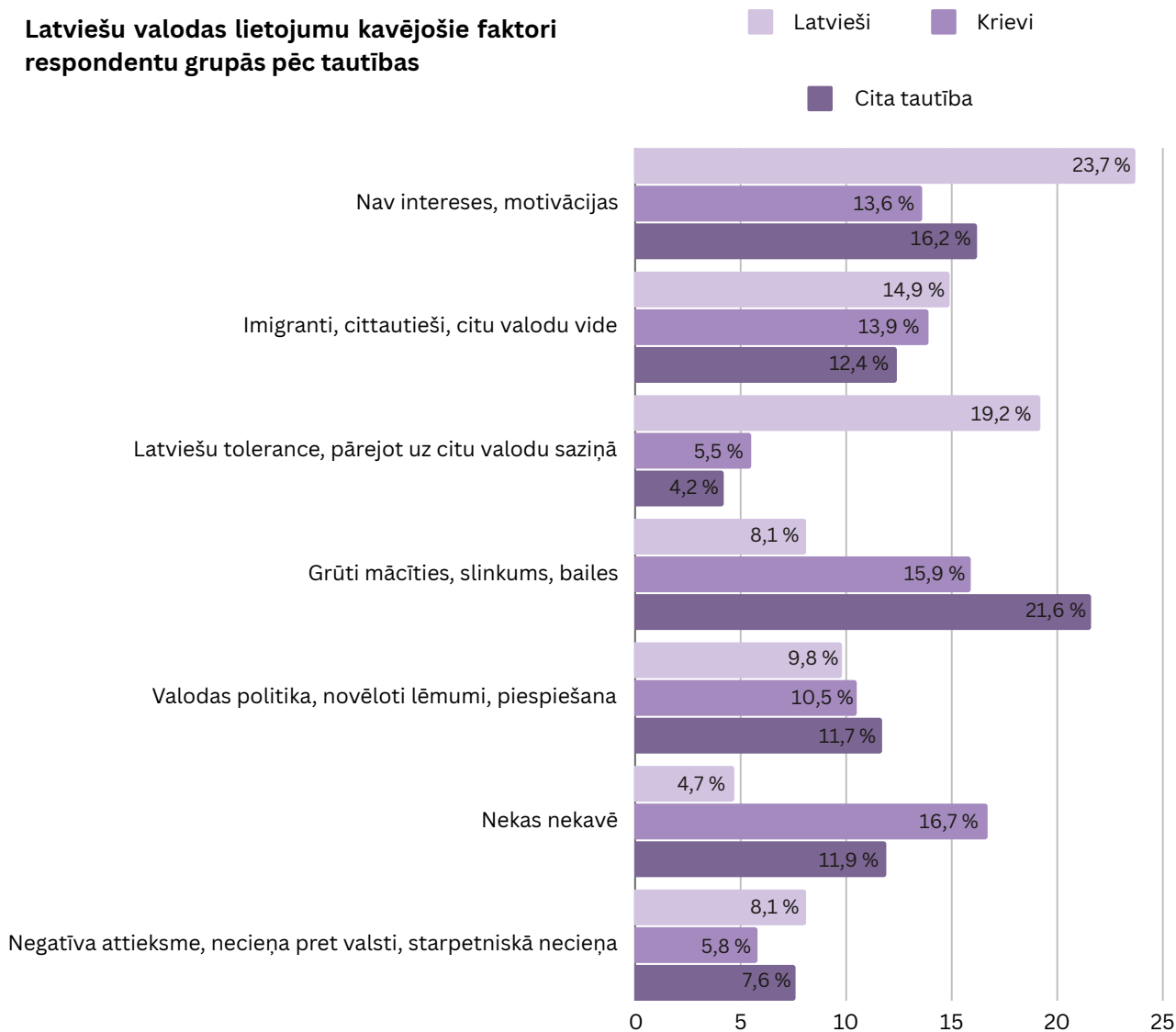

Latviešu valodas lietojumu kavējošie faktori

(respondenti – visi)

Latviešu valodas lietojumu kavējošie faktori respondentu grupās pēc tautības

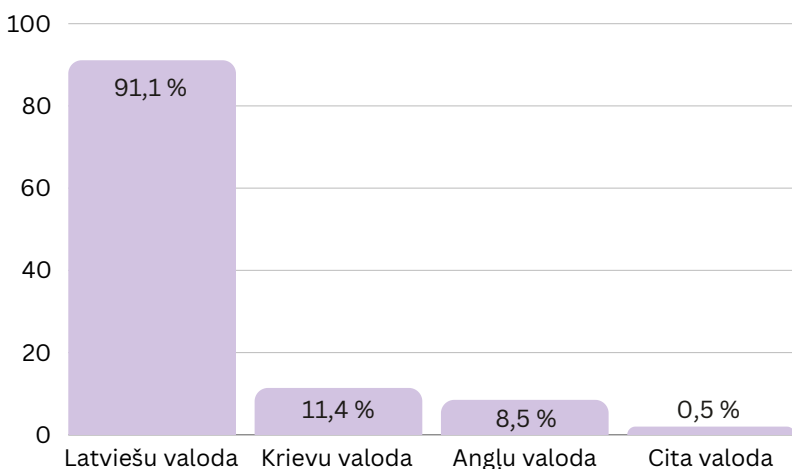
Publiskās informācijas valoda valsts un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas iestādēs

Valodas vidi veidojošais elements ir arī publiskā vizuālā informācija – gan oficiālās iestādēs, gan dažādās sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas un saņemšanas vietās, piemēram, vizuāla informācija bankā, veikalā, poliklīnikā un citur.

Respondentiem tika uzdots jautājums „**Ar kādās valodās sniegtiem informatīviem materiāliem (vizuāli – plakāti, stendi, bukleti, lapas u. c.) Jūs sastopaties dažādās pakalpojumu sniedzēju vietās, kuras Jūs bieži apmeklējat un izmantojat?**”. Respondentu atbildes sniedz ieskatu valodu izmantojumā pakalpojumu sniegšanas vietās: valsts un pašvaldību iestādēs, veselības aprūpes iestādēs, pastā, bankā, telefonsakaru operatoru birojos, pārtikas un citu preču veikalos, tirdzniecības centros, sabiedriskajā transportā, sporta aktivitāšu vietās, remonta pakalpojumu sniegšanas vietās un ēdināšanas iestādēs.

Tā kā ikdienā bez valsts valodas sabiedrībā funkcionē arī dažādas citas valodas, respondenti nosaukuši visas valodas, ar kurām tie ir saskārušies, tāpēc datu apkopojumā kopējais īpatsvars pārsniedz 100 %. Līdzīgi kā iepriekš datu apkopojumā ietvertas tikai to respondentu atbildes, uz kuriem attiecas konkrētā publiskās informācijas sniegšanas situācija un kuri minējuši konkrētu valodu.

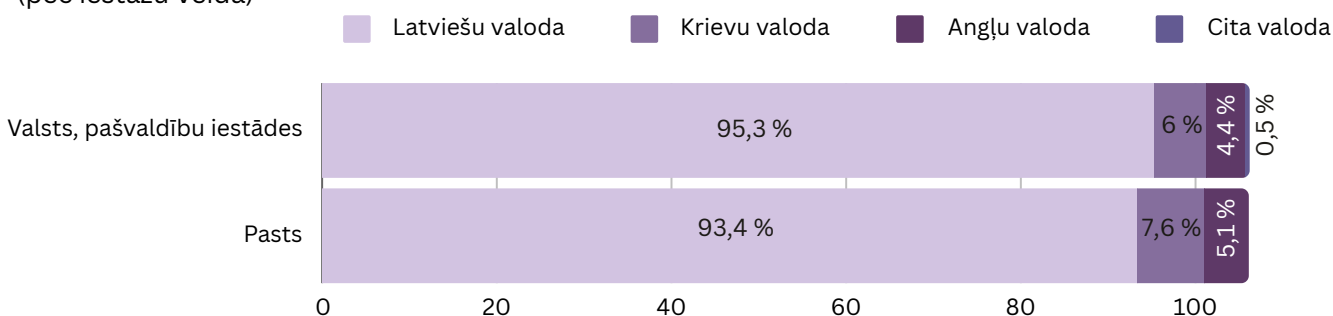
Valodu lietojums publiskajā vizuālajā informācijā dažādās pakalpojumu sniegšanas iestādēs

Latviešu valoda dažādu iestāžu vizuālajā informācijā tiek izmantota vienlīdz bieži – vairāk nekā 90 % respondentu visās aptaujā minētajās pakalpojumu sniegšanas iestādēs ir saskārušies ar materiāliem latviešu valodā. Divās – sporta aktivitāšu un remonta pakalpojumu – vietās ar informāciju latviešu valodā saskārušies 83,2 % un 81,7 % respondentu.

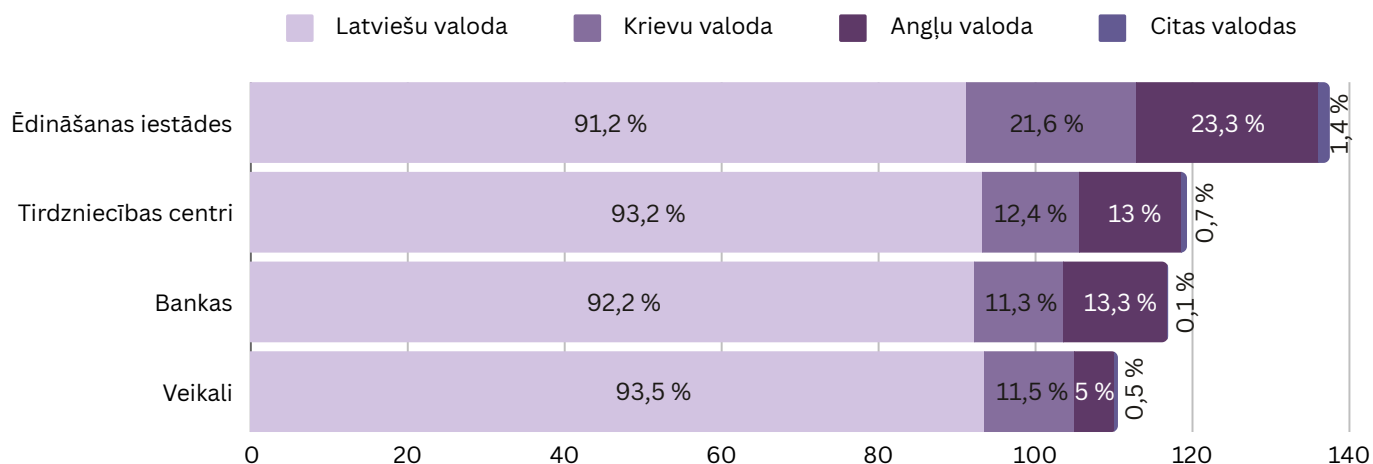
Vismazākā publiskajā vizuālajā informācijā piedāvātā valodu daudzveidība

(pēc iestāžu veida)

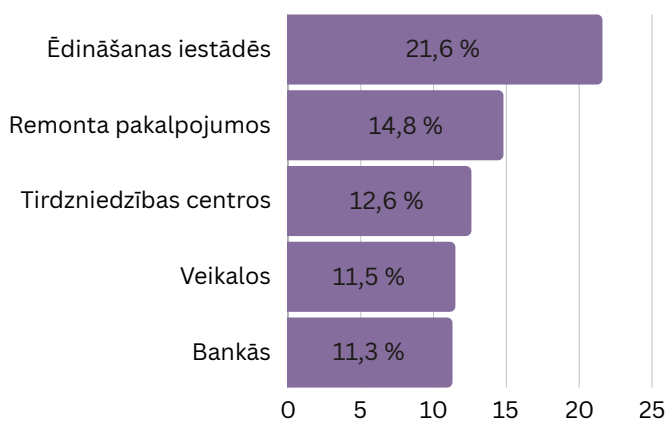

Vislielākā publiskajā vizuālajā informācijā piedāvātā valodu daudzveidība

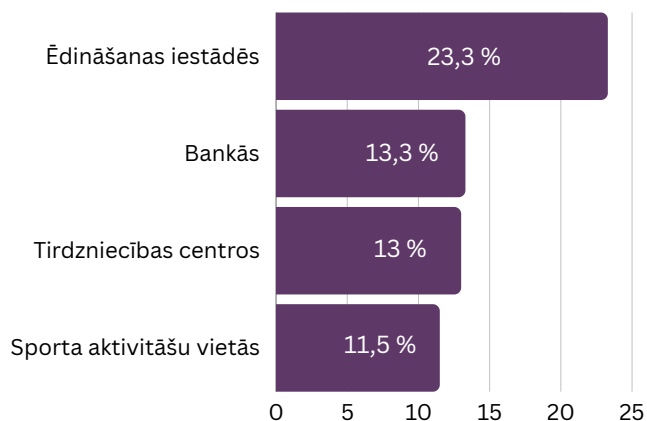
(pēc iestāžu veida)

Visbiežāk līdzās latviešu valodai publiskajā vizuālajā informācijā izmantota krievu valodu
(pēc iestāžu veida)

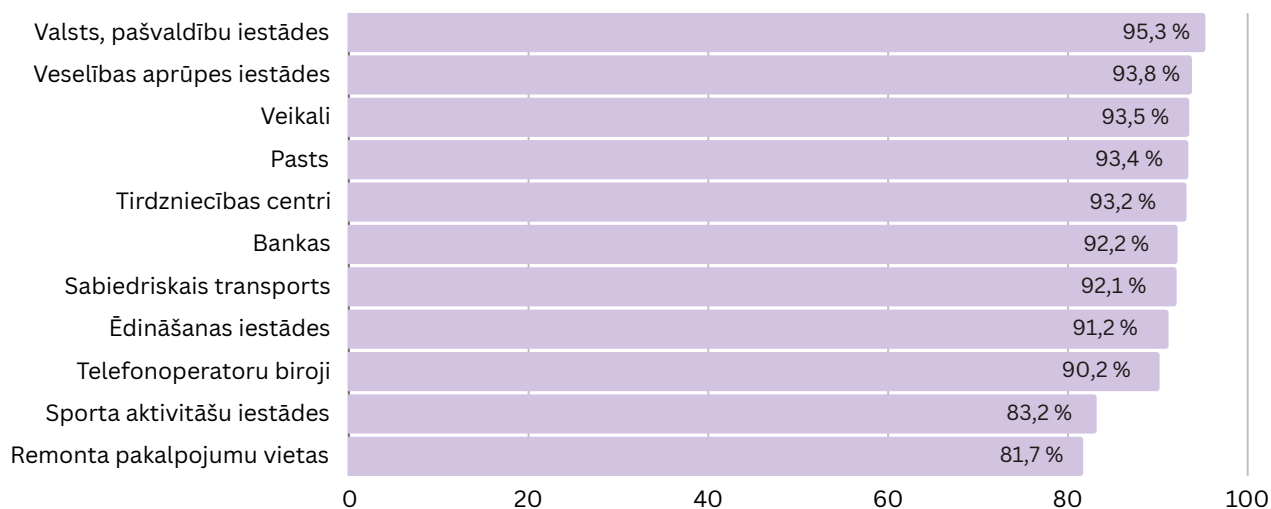

Visbiežāk līdzās latviešu valodai publiskajā vizuālajā informācijā izmantota angļu valodu
(pēc iestāžu veida)

Latviešu valodas lietojuma īpatsvars publiskajā vizuālajā informācijā

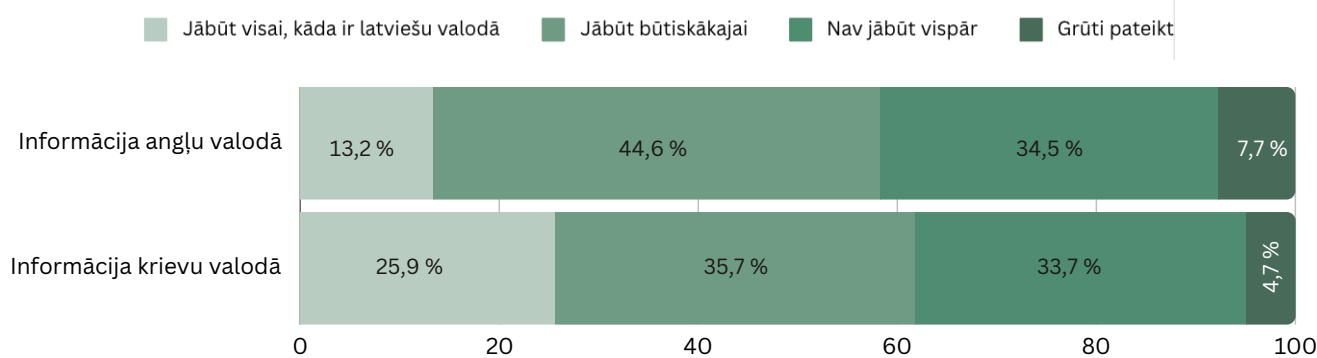
(pēc iestāžu veida)

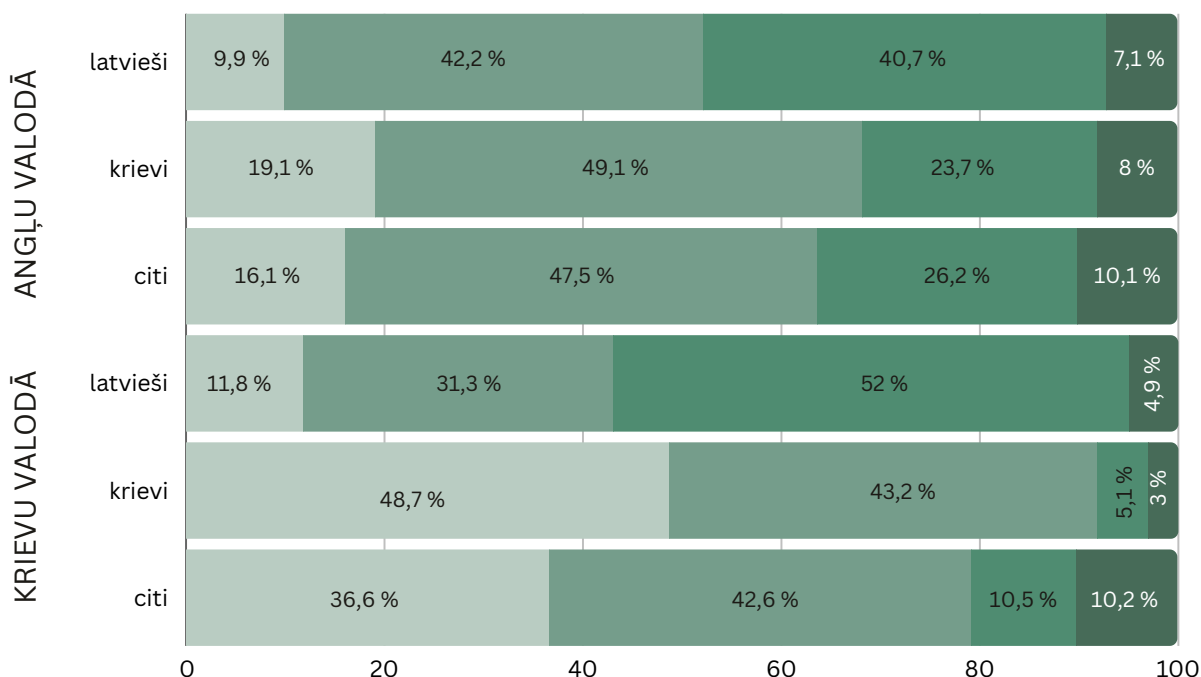
Publiskās informācijas piedāvājuma dažādās valodās nepieciešamība valsts un pašvaldību iestādēs

Atbildes uz jautājumu par publiskās informācijas piedāvājumu valsts un pašvaldību iestādēs apliecina angļu valodas lomas pieaugumu sabiedrībā, neraugoties uz to, ka krievu valoda joprojām nedaudz biežāk tiek uzskatīta par vēlamu. Atbildes parāda viedokļu dažādību respondentu grupās pēc tautības, pilsonības, kā arī reģionālās atšķirības.

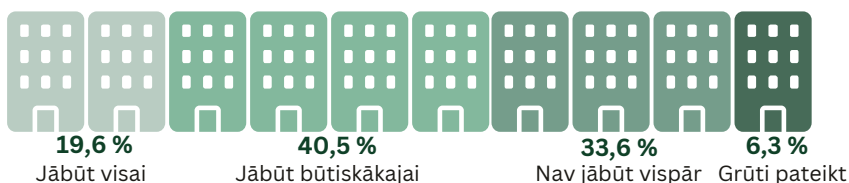
Respondentu atbildes uz jautājumu „**Notiek diskusija, vai valsts un pašvaldību iestāžu telpās līdzās latviešu valodai ir nepieciešama publiski izvietota informācija – paziņojumi, plakāti, bukleti u. tml. – citās valodās. Kā domājat Jūs: jābūt visai, kāda ir latviešu valodā, jābūt būtiskākajai, nav jābūt vispār?**” apkopotas tālāk.

Informācijas citās valodās nepieciešamība valsts un pašvaldību iestādēs (respondentu grupās pēc tautības)

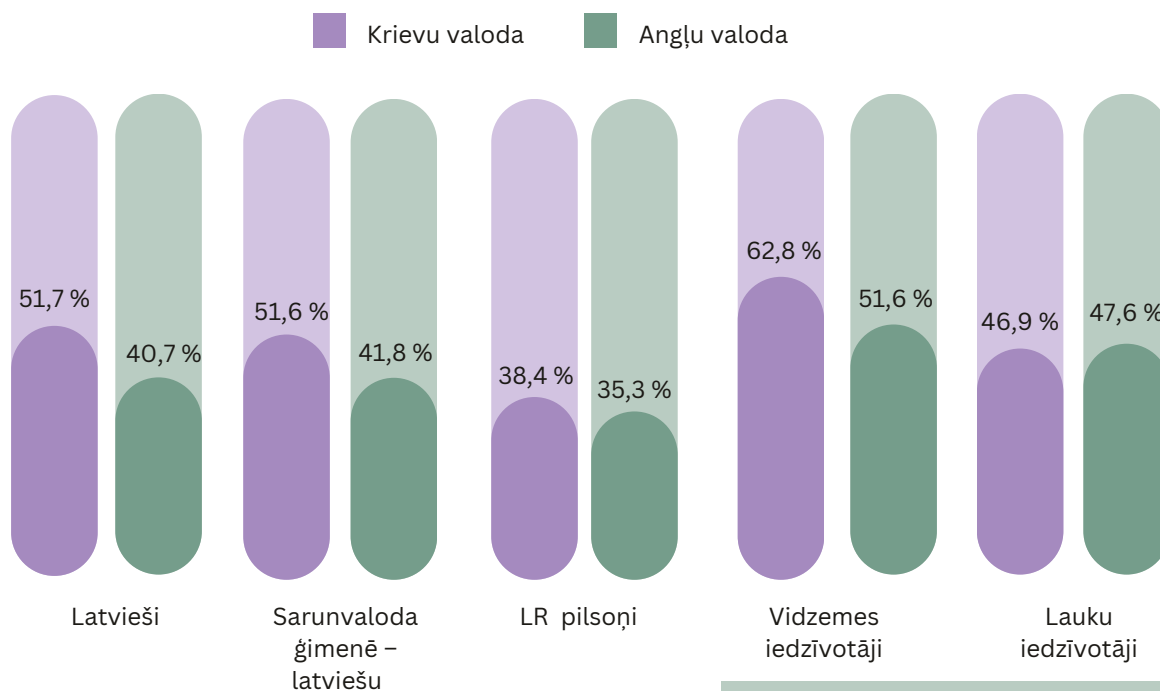
Informācijas nepieciešamība angļu un krievu valodā valsts un pašvaldību iestādēs (respondenti – visi)

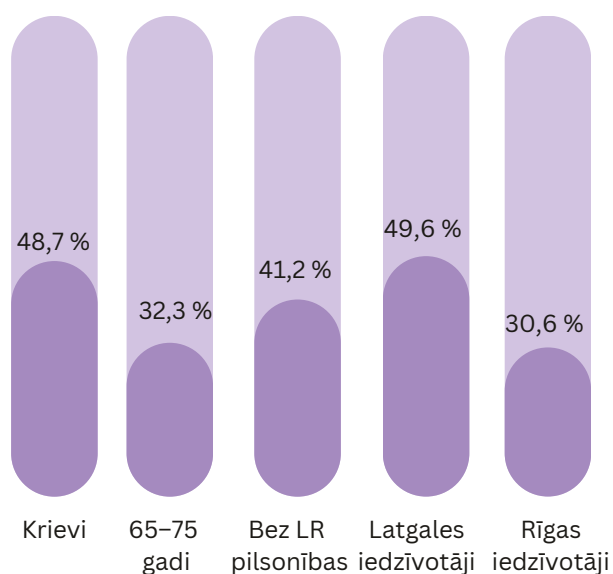
Atšķirības respondentu uzskatos par publiskās informācijas citās valodās nepieciešamību valsts un pašvaldību iestādēs

(dažādās sociodemogrāfiskajās respondentu grupās)

Publiskās informācijas nepieciešamību krievu un angļu valodā valsts un pašvaldību iestādēs neatbalsta (nav jābūt vispār):

Publiskās informācijas nepieciešamību krievu valodā (jābūt visai, kāda ir latviešu valodā) valsts un pašvaldību iestādēs atbalsta:

To respondentu, kuri uzskata, ka **visai informācijai, kāda ir latviešu valodā, ir jābūt arī angļu valodā**, īpatsvars nepārsniedz 30 % nevienā no sociodemogrāfiskajām grupām. Lielākoties angļu valodas lietojumu publiskajā informācijā valsts un pašvaldību iestādēs atbalsta:

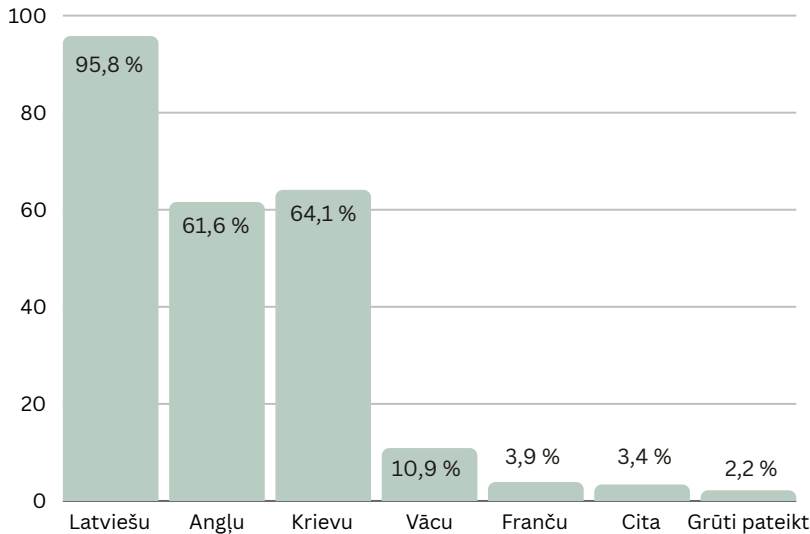
18–34 gadi	13,4 %
vadītāji, speciālisti, ierēdņi	17,3 %
skolēni, studenti	22,9 %

Respondentu atbildes par publiskās informācijas sniegšanas valodu valsts un pašvaldību iestādēs atklāj to pašu tendenci, kas vērojama arī citos valodu lietojuma aspektos – tas ir angļu valodas prestiža un vērtības pieaugums, īpaši jaunākās paaudzes respondentu grupā, vadītāju, speciālistu, ierēdņu un uzņēmēju vidū, kā arī respondentu grupā ar augstākiem ienākumiem.

Lingvistiskā attieksme

Valodu prasmes nepieciešamība Latvijā

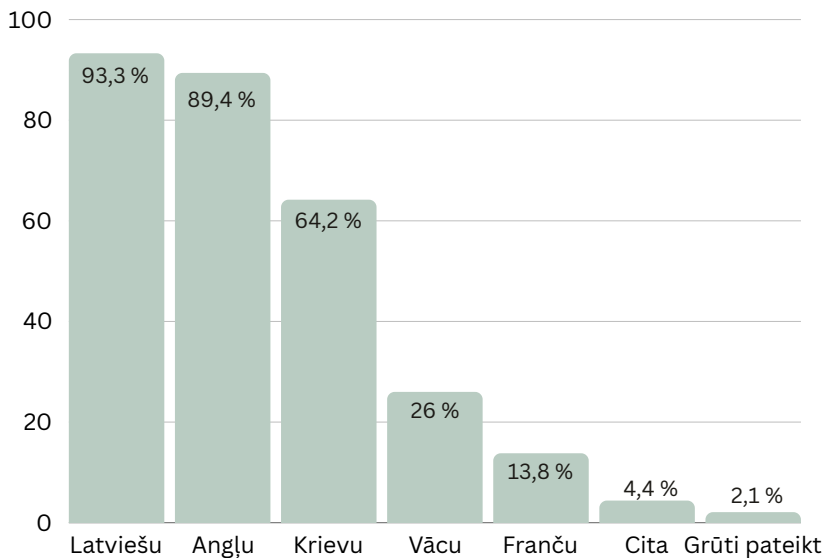
Kuras valodas būtu jāprot Latvijas iedzīvotājiem?

Citu valodu grupā minētas šādas valodas: lietuviešu, spāņu, ķīniešu, poļu, igauņu, skandināvu valodas, lībiešu, itāļu, arābu, latgaliešu, japāņu, ukraiņu.

Respondenti norādīja vairākas valodas, tāpēc kopējais atbilžu īpatsvars pārsniedz 100 %.

Kuras valodas būtu jāprot bērniem un jauniešiem Latvijā?

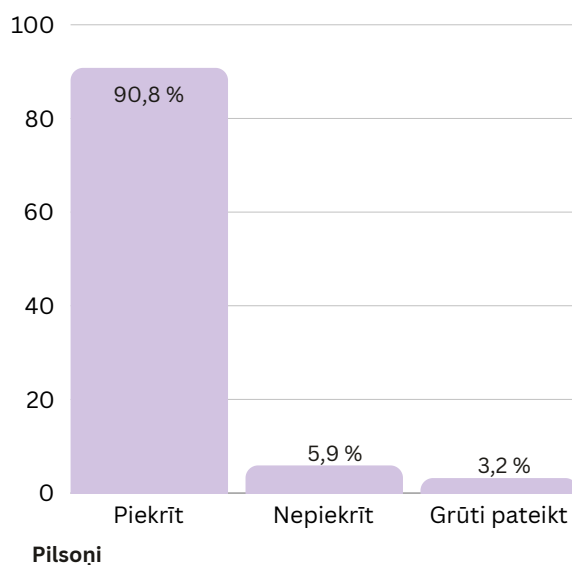
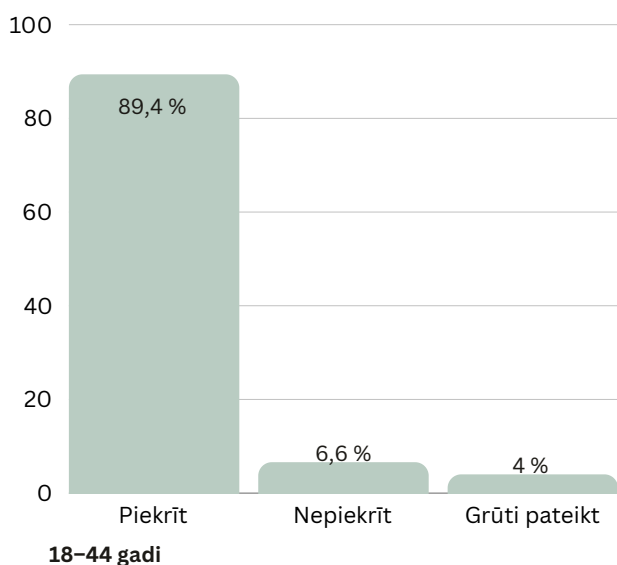
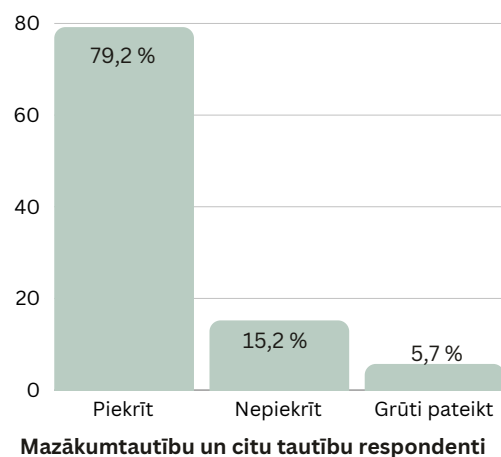
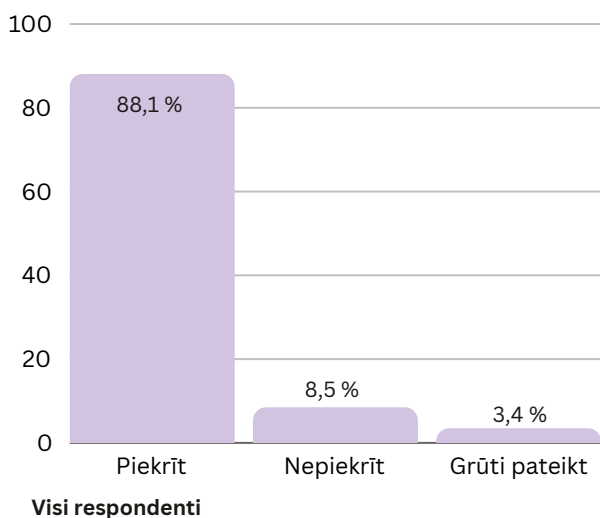
Citu valodu grupā minētas šādas valodas: spāņu, igauņu, lietuviešu, poļu, ķīniešu, skandināvu valodas, ukraiņu, franču, grieķu, jo vairāk, jo labāk.

Respondenti norādīja vairākas valodas, tāpēc kopējais atbilžu īpatsvars pārsniedz 100 %.

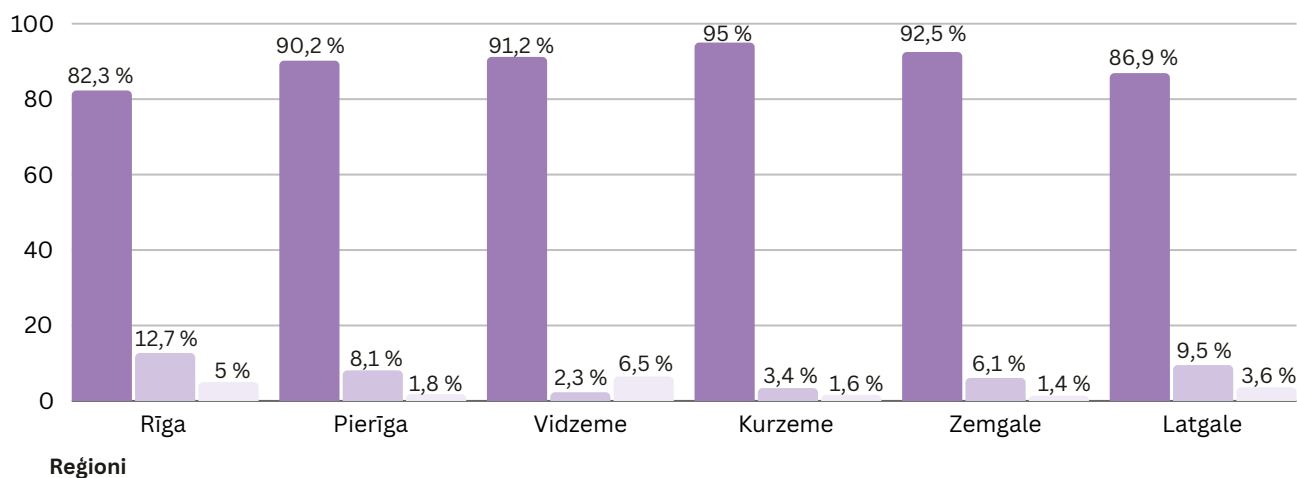
Angļu valodas prasmes nozīme pieaug, īpaši uzskatos par jaunākajai paaudzei nepieciešamajām prasmēm; savukārt krievu valodas prasmes nepieciešamība samazinās. Respondentu grupās, kas ir skolēni un studenti, 18–34 gadus veci respondenti, Vidzemes iedzīvotāji, respondenti ar augstāko izglītību un augstiem ienākumiem, krievu valodas prasme bērniem un jauniešiem visretāk tiek uzskatīta par nepieciešamu. Angļu valodas prasme bērniem un jauniešiem tiek uzskatīta par nepieciešamu neatkarīgi no piederības kādai sociodemogrāfiskajai grupai.

Vai piekrītat apgalvojumam, ka visiem Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem ir jāprot latviešu valoda?

(dažādās respondentu sociodemogrāfiskajās grupās)

■ Piekrīt ■ Nepiekrīt ■ Grūti pateikt

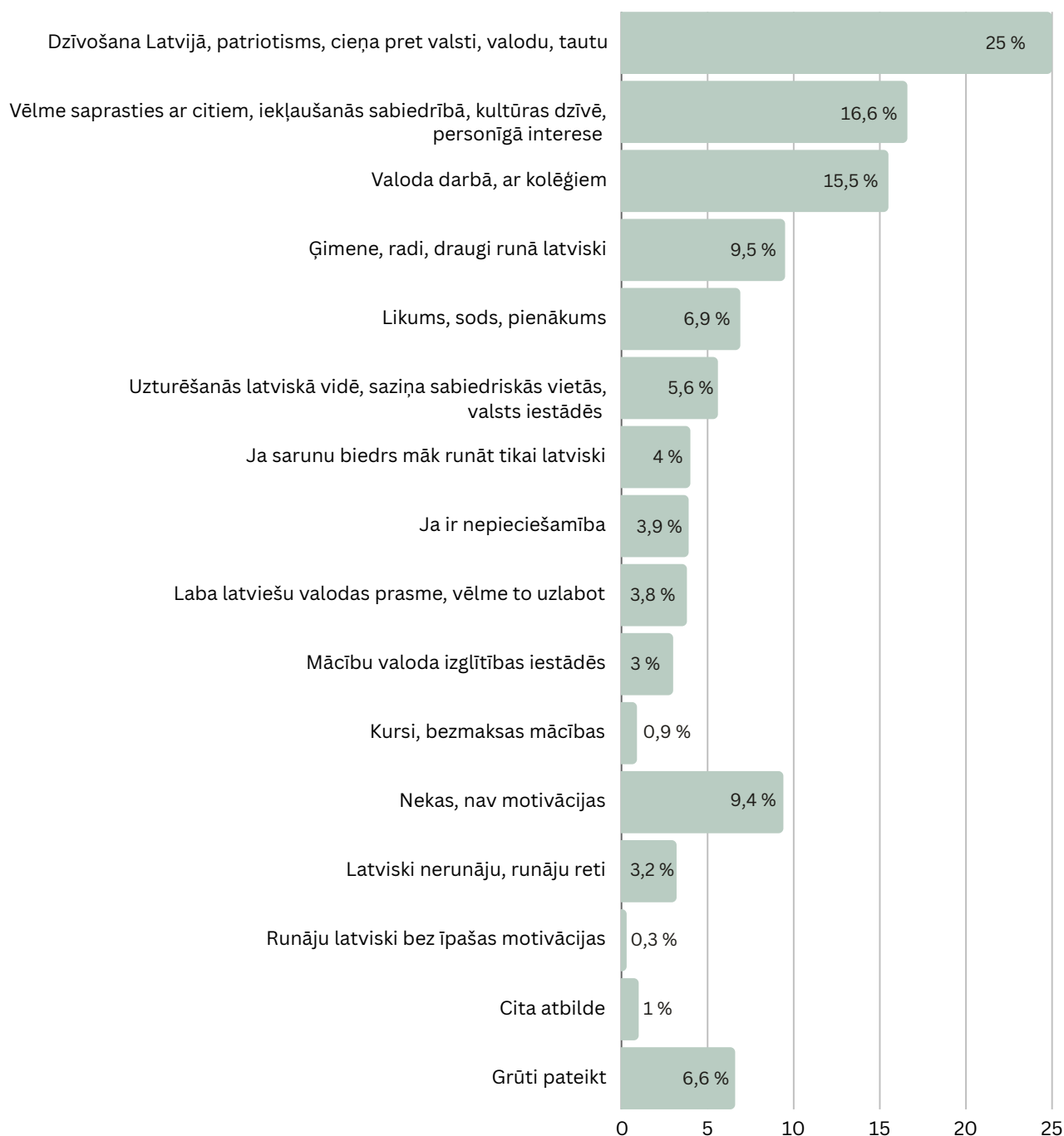

Latviešu valodas lietošanas motivācija

Aptaujā noskaidroti faktori, kas palīdz un rosina runāt latviešu valodā tos respondentus, kuri pēc tautības nav latvieši. Tā kā respondenti varēja norādīt vairākus motivētājfaktorus, kopējais atbilžu īpatsvars pārsniedz 100 %. Respondentu sniegtās atbildes apkopotas tematiski.

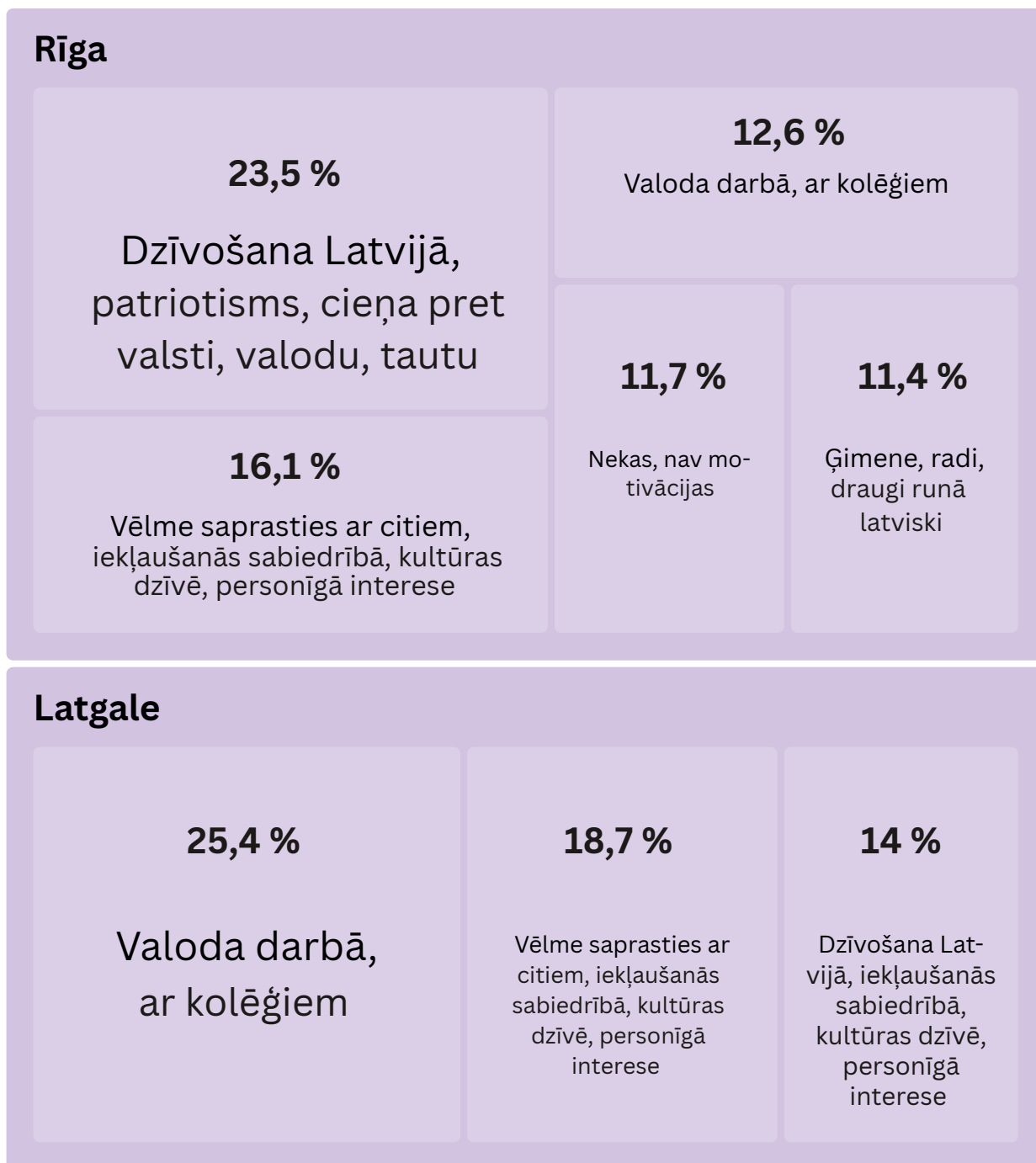
Motivētājfaktori latviešu valodas lietošanai saziņā ikdienas situācijās

(respondenti – citām, ne latviešu tautībai piederīgie)

Apkopojot faktoros, kuri motivē respondentus, kas nav latvieši, runāt latviešu valodā, Rīgā un Latgalē, resp., reģionos, kuros citu tautību iedzīvotāju īpatsvars ir lielāks un latviešu valodas prasme un lietojums ir zemāks, secināmas latviešu valodas prasmes pilnveidei un lietojumam efektīvākās jomas. Attēlā apkopoti tie faktori, kurus minējuši vairāk nekā 10 % šo reģionu citām (ne latviešu) tautībām piederīgo respondentu.

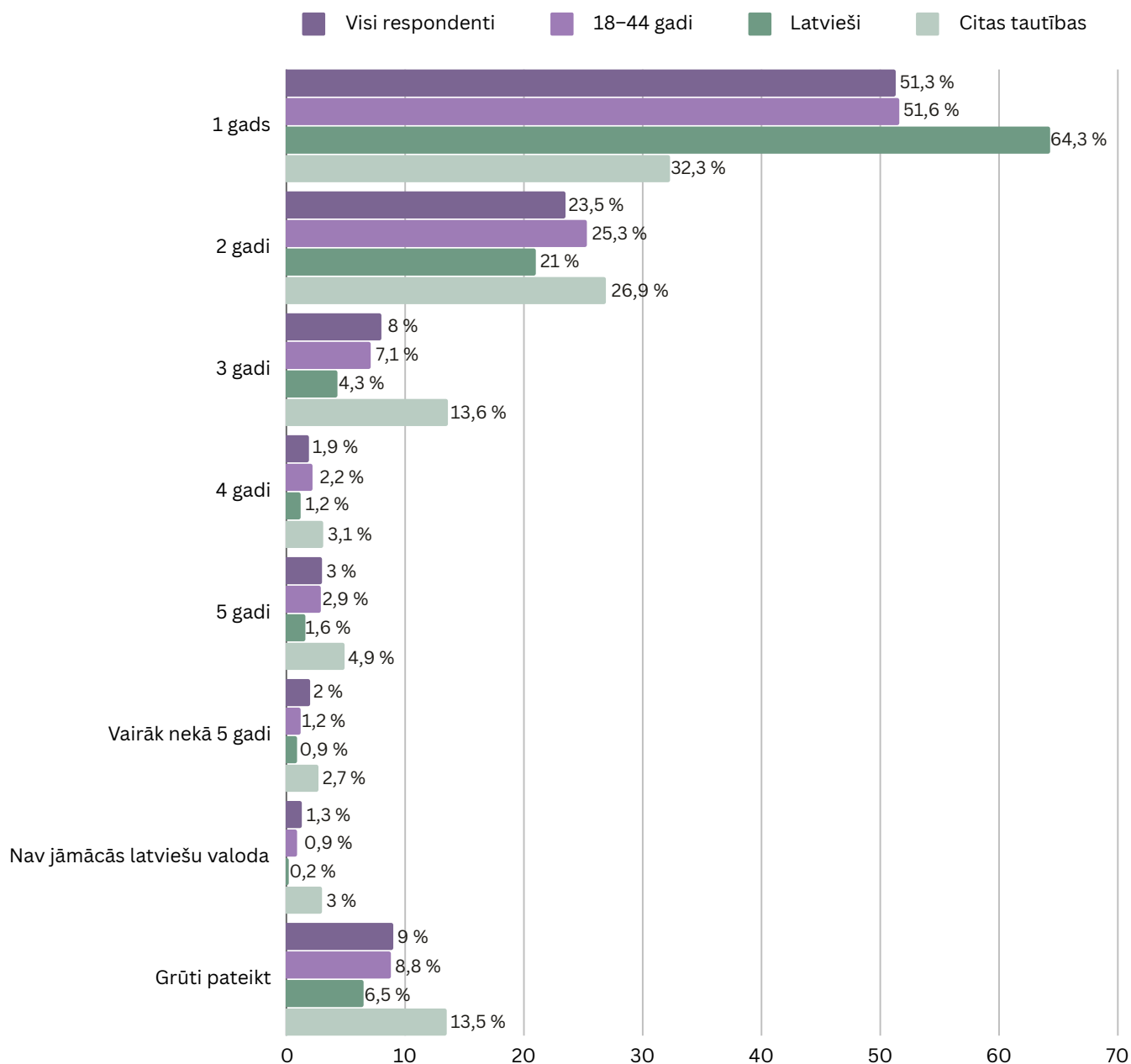
Galvenie motivētājfaktori latviešu valodas lietošanai saziņā ikdienas situācijās Rīgā un Latgalē
(respondenti – citām, ne latviešu tautībai piederīgie)

Latviešu valodas apguve jauniebraucējiem

Lielākā daļa respondentu uzskata, ka valsts valoda vismaz vienkāršai saziņai ikdienā būtu jāapgūst visiem imigrantiem. 1–2 gadu ilgs laika posms savukārt tiek atzīts par pietiekamu valsts valodas apguvei šajā līmenī.

Respondentu viedoklis par latviešu valodas apguvei nepieciešamo laiku jauniebraucējiem (respondenti – visi)

Secinājumi: valodas situācija Latvijā (2023)

Latviešu valodas prasme

- Latviešu valoda ir dzimtā valoda 60,1 % respondentu. Visvairāk respondentu, kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda, ir vecumā no 18 līdz 34 gadiem – 66,4 %.
- Latviešu valodu prot kopumā 95,9 % respondentu (pašvērtējums skalā „ļoti vāji” līdz „ļoti labi”. Latviešu valodu neprot vispār 1,6 % respondentu, savukārt atbildi „grūti pateikt” izvēlējušies 2,5 % respondentu. 5,2 % respondentu savu latviešu valodas prasmi vērtē kā ļoti vāju.
- Vislabākie latviešu valodas prasmes rādītāji ir respondentu grupā no 18 līdz 34 gadiem: 53,9 % šīs grupas respondentu prot latviešu valodu ļoti labi un labi.
- Vislabāk latviešu valodu prot tie respondenti, kam ir augstākā izglītība, respondenti vecumā līdz 44 gadiem, tie, kuru ģimenes sarunvaloda ir latviešu valoda, kuri ir Latvijas pilsoņi, viņi strādā publiskajā sektorā (valsts un pašvaldību iestādēs) un viņiem ir augsti ienākumi.
- Efektīvākie latviešu valodas apguves veidi, pēc respondentu domām, ir:
 - 58,7 % – **komunikācija latviski ikdienā** (sadzīvē, darbā, ģimenē); atrašanās latviskā vidē, valodas lietojums sabiedriskās vietās, latviešu tautības iedzīvotāju valodas lietojuma paradumi un runāšana latviski ar tiem, kam tā nav dzimtā valoda;
 - 29,4 % – **kursi, pašmācība, mācību iestādes**;
 - 16,1 % – **valodas lietojums, skatoties TV, filmas, klausoties radio, dziesmas, lasot un rakstot latviešu valodā**, lietojot valodu internetā, iegūstot informāciju latviešu valodā;
 - 7 % – **pozitīva lingvistiskā attieksme**, paša vēlme, motivācija, pozitīva valdības un latviešu attieksme, cieņa pret valsti;
 - 2,4 % – citi veidi.

Svešvalodu prasme

- Nozīmīgākā nu jau pēdējo gadu desmitu tendence ir angļu valodas prasmes pieaugums. Kaut arī kopumā krievu valodu prot lielāks respondentu īpatsvars, tās pratēju un lietotāju skaits samazinās (īpaši jaunākajā paaudzē).
- Vispopulārākās svešvalodas ir krievu un angļu valoda, turpina samazināties vācu valodas pratēju skaits, tomēr valodu prasmes daudzveidība, tās vērtība sabiedrībā pieaug: vērojama lielāka prasto svešvalodu dažādība, paplašinās viedokļi par to, kuras valodas būtu jāprot Latvijas iedzīvotājiem un bērniem un jauniešiem (tiek minēta dažādu, nevis ierasto divu svešvalodu prasmes nepieciešamība).
- Svešvalodu grupā joprojām dominē krievu valoda – 60 % no visiem respondentiem to prot kā svešvalodu. Taču krievu valodas prasmes augstos rādītājus veido arī tas, ka Latvijā dzīvo liela krievu valodā kā dzimtajā valodā runājošo kopiena, kas vēsturiski ietekmē valodas vidi un publisko saziņu. Tādējādi krievu valodas prasme sabiedrībā kopumā ir augsta – gan kā dzimto, gan kā svešvalodu to prot kopumā 95,7 % respondentu.
- Otra populārākā svešvaloda ir angļu valoda, to prot 51,8 % respondentu. Citu svešvalodu prasmes īpatsvars nav liels, taču turpinās jau iepriekšējos pētījumos konstatētā tendence – pieaug sabiedrībā prasto svešvalodu daudzveidība.
- Lielākās pārmaiņas svešvalodu prasmē un lietojumā iezīmē angļu valodas lomas pieaugums. Tā jaunākajā paaudzē (18–34 gadi) angļu valoda ir vispopulārākā svešvaloda – to prot 81,2 % šīs grupas respondentu, bet krievu valodu kā svešvalodu šajā vecuma grupā prot tikai 54,1 % respondentu.
- Jaunākajā paaudzē (18–34 gadi) latviešu respondentu grupā 59,8 % vislabāk prastā svešvaloda ir angļu valoda, 31,4 % – krievu valoda, bet krievu respondentu grupā 59,9 % vislabāk prastā ir latviešu valoda un 34 % – angļu valoda. Kopumā šajā respondentu vecuma grupā 18–34 gadiem angļu valoda ir vislabāk prastā svešvaloda – 49,4 %, savukārt vecuma grupā no 45 un vairāk gadiem krievu valoda ir vislabāk prastā svešvaloda – 52,1 %.

Latviešu valodas lietojums

- Visbiežāk latviešu valoda tiek lietota formālās publiskās saziņas situācijās valsts un pašvaldību iestādēs, mācību iestādēs, veselības aprūpes iestādēs, darbā, taču arī neformālajā saziņā uz ielas, saziņā ģimenē un ar draugiem latviešu valoda tiek lietota visbiežāk. Saziņā sociālajos tīklos iezīmējas angļu valodas lomas pieaugums.
- Gadījumos, kad saziņā tiek lietota kāda cita valoda, visbiežāk tā ir krievu valoda, taču arī angļu valodas lietojums pieaug – īpaši sociālajos tīklos, darbā apspriežu un sanāksmju laikā un saziņā ar sadarbības partneriem un klientiem, mācību iestādēs, saziņā uz ielas un uzrunājot nepazīstamus cilvēkus.
- Formālās saziņas situācijās latviešu valoda visbiežāk (atbildes – *tikai, galvenokārt un vairāk latviešu valodā*) tiek lietota mācību iestādēs skolēnu un studentu respondentu grupā (94,8 %), publiskajā sektorā darbā apspriežu un sanāksmju laikā (90,9 %), publiskajā saziņā valsts un pašvaldību iestādēs (89,1 %).
- Neformālās saziņas situācijās latviešu valodu visbiežāk (atbildes – *tikai, galvenokārt un vairāk latviešu valodā*) lieto saziņā uz ielas, veikalā u. tml. (68,1 %) un uzrunājot nepazīstamus cilvēkus (66,4 %).
- Nozīmīgs rādītājs ir latviešu valodas lietojums darbā dažādās saziņas situācijās: saziņā ar kolēģiem (atbilstoši iekšējo valodas vidi darbā), saziņā ar klientiem un sadarbības partneriem (atbilstoši publisko valodas vidi darbā) un saziņā apspriežu un sanāksmju laikā (atbilstoši formālo saziņu). Visbiežāk latviešu valoda tiek lietota formālās saziņas situācijās – apspriežu un sanāksmju laikā. Kopumā (visās situācijās) darbā latviešu valodu visbiežāk lieto 73,1 % respondentu. Latviešu valodas lietojums darbā būtiski neatšķiras dažādās vecuma grupās, atšķirības vērojamas respondentu grupās pēc sociālekonomiskajiem rādītājiem un to saistības gan ar profesionālajām prasmēm, gan arī valodas prasmes līmeni.
- Gadījumos, kad saziņas situācijās tiek lietotas arī citas valodas, visbiežāk tā ir krievu valoda, pieaug angļu valodas lietojums. Šī ir izteikta atšķirība grupās pēc respondentu vecuma – jaunākās paaudzes respondenti biežāk nekā vecākās paaudzes respondenti izmanto angļu valodu.
- Kopumā darbā līdzās latviešu valodai, kas ir visbiežāk lietotā valoda visās saziņas situācijās, 44,6 % publiskajā sektorā strādājošo un 51,8 % privātajā sektorā strādājošo izmanto arī citas valodas (pamatā krievu un angļu).

- Tikai un biežāk latviešu valodu neatkarīgi no vecuma un tautības vai dzimtās valodas lieto respondenti Vidzemē, arī lauku iedzīvotāji, vadītāji un respondenti ar augstāko izglītību.
- Gadījumos, kad respondenti formālās un neformālās saziņas situācijās uzdod jautājumu latviski, visbiežāk arī atbilde tiek saņemta latviešu valodā – 95,2 % valsts un pašvaldību iestādēs, 92,9 % mācību iestādēs, 89,6 % veselības aprūpes iestādēs, 73,5 % saziņā uz ielas, veikalā u. tml. un 68,4 % situāciju, uzrunājot nepazīstamus cilvēkus.
- Otra biežāk lietotā valoda, atbildot uz respondentu latviski uzdoto jautājumu, ir krievu valoda. Taču tad, kad tiek uzdots jautājums latviski, uzrunājot nepazīstamus cilvēkus Latvijā, kā arī mācību iestādēs, vairāk nekā citās saziņas situācijās tiek atbildēts arī angļu valodā – attiecīgi 24,9 % un 19 % gadījumu.
- Krievu tautības respondenti daudz biežāk nekā latvieši uz latviski uzdoto jautājumu nesaņem atbildi latviešu valodā:
 - valsts un pašvaldību iestādēs 95,7 % latviešu saņem atbildi tikai latviski, taču tikai 58,4 % krievu tautības respondentu saņem atbildi tikai latviešu valodā;
 - veselības aprūpes iestādēs 89,2 % latviešu saņem atbildi tikai latviski, taču tikai 48,2 % krievu tautības respondentu saņem atbildi tikai latviešu valodā;
 - mācību iestādēs 90 % latviešu saņem atbildi tikai latviski un tikai 53,8 % krievu tautības respondentu saņem atbildi tikai latviešu valodā;
 - saziņā uz ielas, veikalos u. tml. 50,6 % latviešu saņem atbildi tikai latviski un tikai 19,4 % krievu tautības respondentu saņem atbildi tikai latviešu valodā;
 - uzrunājot nepazīstamus cilvēkus Latvijā, 45,8 % latviešu saņem atbildi tikai latviski, taču tikai 15,8 % krievu tautības respondentu saņem atbildi tikai latviešu valodā.
- Kopumā visbiežāk uz respondentu latviešu valodā uzdoto jautājumu atbilde latviski tiek saņemta Vidzemē – 72,4 % tikai latviski, 22,1 % galvenokārt latviski un 3,4 % vairāk latviski nekā kādā citā valodā (kopā – 97,9 %).
- Savukārt kopumā visretāk uz respondentu latviešu valodā uzdoto jautājumu atbilde latviski tiek saņemta Rīgā – 46,2 % tikai latviski, 17 % galvenokārt latviski un 9,6 % vairāk latviski nekā kādā citā valodā (kopā – 72,8 %), kā arī Latgalē – 40,2 % tikai latviski, 14,3 % galvenokārt latviski un 10,7 % vairāk latviski nekā kādā citā valodā (kopā – 65,2 %).

- Aplūkojot latviešu valodas lietojuma biežuma pieaugumu pēdējo 5–6 gadu laikā, secināms, ka respondentu lingvistiskā uzvedība, lietojot latviešu valodu, un latviešu valodas lietojuma biežums respondentu dzīvesvietā ir pieaudzis.
- 30,3 % latviešu tautības respondentu, atbildot uz jautājumu par to, vai viņi saziņā ar mazākumtautību pārstāvjiem paši sākuši lietot latviešu valodu biežāk, norādīja, ka dara to biežāk nekā pirms 5–6 gadiem, 21,3 % – nedaudz biežāk, 43,5 % – tikpat bieži un tikai 3 % – nedaudz retāk un ievērojami retāk.
- Latviešu valodas pozīciju nostiprināšanā īpaši nozīmīgi ir dati par valsts valodas lietojumu reģionos, kuros ir vislielākais mazākumtautību īpatsvars un vērojama valodu lietojuma vides dažādība. Rīgā (63 %), Latgalē (56 %) un arī Zemgalē (69 %) ir būtiski lielāks to respondentu īpatsvars, kas pašlaik saziņā ar mazākumtautību pārstāvjiem latviešu valodu lieto biežāk.
- Arī citu tautību (ne latviešu) respondenti norāda, ka saziņā ar latviešiem biežāk nekā pirms 5–6 gadiem lieto latviešu valodu. 21,1 % šo respondentu latviešu valodu lieto ievērojami biežāk, 26,3 % – nedaudz biežāk, 37,8 % – tikpat bieži un tikai 5,4 % nedaudz retāk vai ievērojami retāk. Vērtējot datus dažādās sociodemogrāfiskajās grupās, ar latviešiem visbiežāk latviski runā vadītāji (76,7 %), uzņēmēji, individuālā darba veicēji (63,1 %), respondenti ar augstiem ienākumiem (59,3 %) un 18–34 gadus veci respondenti (54,6 %).
- Vērtējot latviešu valodas lietojuma biežumu dzīvesvietā, 17,3 % respondentu uzskata, ka latviešu valoda tiek lietota ievērojami biežāk nekā pirms 5–6 gadiem, 27,6 % – biežāk, 45,3 % – tikpat bieži un 5,6 % – nedaudz retāk vai ievērojami retāk. Salīdzinot ar šiem rādītājiem, rezultāti visvairāk atšķiras Zemgalē (59,8 %), Latgalē (55,7 %) un Rīgā (46,6 %), kur ir lielāks to respondentu īpatsvars, kuri uzskata, ka latviešu valodas lietojums ir pieaudzis.
- Pēc respondentu domām, latviešu valodas lietojumu veicinoši faktori ir:
 - valodas lietošana un saziņa latviski ikdienā – 29,1 %;
 - pozitīva lingvistiskā attieksme un personīgā motivācija – 12,4 %;
 - piederības sajūta valstij, dzīvošana Latvijā, cieņa pret valodu – 9,5 %;
 - latviska vide – 9,2 % u. c.

- Citu (ne latviešu) tautību respondenti par nozīmīgākajiem faktoriem, kas veicina latviešu valodas lietojumu, uzskata:
 - valodas lietošanu un saziņu latviski ikdienā – 25,9 %;
 - saziņu darbā, darba vidi, saziņu ar kolēģiem – 14,4 %;
 - pozitīvu lingvistisko attieksmi un personīgo motivāciju – 10,8 %;
 - latvisku vidi – 9,5 %, u. c.

- Latviešu valodas lietojumu kavējoši faktori, pēc respondentu domām, ir:
 - intereses, motivācijas trūkums – 19,8 %;
 - citu valodu vide, cittautiešu, imigrantu klātbūtne – 14,4 %;
 - latviešu tolerance, saziņā pārejot uz citu valodu – 13,5 %;
 - personīgās grūtības valodas apgūvē, slinkums, bailes – 11,9 %;
 - valodas politika, novēloti lēmumi, piespiedu mācības – 10,2 %, u. c.

- Citu (ne latviešu) tautību respondenti par nozīmīgākajiem faktoriem, kas kavē latviešu valodas lietojumu, uzskata:
 - personīgās grūtības valodas apgūvē, slinkumu, bailes – 18,8 %;
 - intereses, motivācijas trūkumu – 14,9 %;
 - nav nekādu kavēkļu – 14,3 %;
 - citu valodu vidi, cittautiešu, imigrantu klātbūtni – 13,2 %;
 - valodas politiku, novēlotus lēmumus, piespiedu mācības – 11,1 %, u. c.

Publiskās informācijas valoda

- Valodas vidi veido arī publiski pieejamā vizuālā informācija oficiālās iestādēs, pakalpojumu sniegšanas u. c. vietās. Visbiežāk dažādu iestāžu un pakalpojumu sniedzēju piedāvātā vizuālā informācija ir latviešu valodā – vairāk nekā 90 % respondentu visās pakalpojumu sniegšanas vietās un situācijās saskaras ar šo informāciju latviešu valodā, tikai divās jomās – sporta aktivitāšu un remonta pakalpojumu vietās – ar informāciju latviešu valodā saskārušies attiecīgi 83,2 % un 81,7 % respondentu.
- Vērtējot valodu lietojuma īpatsvaru, respondenti publiskajā vizuālajā informācijā 91,1 % gadījumu saskārušies ar informāciju latviešu valodā, 11,4 % – krievu valodā, 8,5 % – angļu valodā un 0,5 % – citā valodā.
- Visretāk informācija citās valodās pieejama informatīvajos materiālos valsts un pašvaldību iestādēs: 95,3 % respondentu saskārušies ar informāciju latviešu valodā, 6 % arī ar informāciju krievu valodā, 4,4 % – angļu valodā un 0,5 % citā valodā.
- Visbiežāk informācija dažādās valodās sastopama ēdināšanas iestādēs: 91,2 % latviešu valodā, 21,6 % krievu valodā, 23,3 % angļu valodā un 1,4 % citās valodās; kā arī tirdzniecības centros: 93,2 % latviešu valodā, 12,4 % krievu valodā, 13 % angļu valodā un 0,7 % citās valodās.
- Vērtējot nepieciešamību saņemt publisko vizuālo informāciju vairākās valodās dažādās iestādēs un pakalpojumu sniegšanas vietās, 19,6 % respondentu norāda, ka citās valodās ir jābūt visai informācijai, kas ir latviešu valodā, 40,5 % – jābūt būtiskākajai informācijai, 33,6 % – nav jābūt vispār, pietiek ar informāciju latviešu valodā, 6,3 % – grūti pateikt.

Lingvistiskā attieksme

- Respondentu viedoklis par valodu prasmes nepieciešamību atklāj dažādu valodu pozīcijas un prestižu sabiedrībā. Pēc respondentu domām, valodas, kuras būtu jāprot visiem valsts iedzīvotājiem, ir latviešu valoda (95,8 %), krievu valoda (64,1 %), angļu valoda (61,6 %), vācu valoda (10,9 %), franču valoda (3,9 %) un citas (3,4 %).
- Valodas, kuras būtu jāprot bērniem un jauniešiem Latvijā, ir latviešu valoda (93,3 %), angļu valoda (89,4 %), krievu valoda (64,2 %), vācu valoda (26 %), franču valoda (13,8 %), citas (4,4 %).
- Angļu valodas prasmes nozīme pieaug, īpaši tas vērojams respondentu viedoklī par jaunākajai paaudzei nepieciešamajām prasmēm, savukārt krievu valodas prasmes nepieciešamība samazinās. Skolēni un studenti, 18–34 gadus veci respondenti, Vidzemes iedzīvotāji, respondenti ar augstāko izglītību un augstiem ienākumiem krievu valodas prasmi bērniem un jauniešiem visretāk atzīst par nepieciešamu. Angļu valodas prasme bērniem un jauniešiem tiek uzskatīta par nepieciešamu neatkarīgi no piederības kādai sociodemogrāfiskajai grupai.
- Respondenti, kuri pēc tautības nav latvieši, norāda, ka viņus motivē runāt latviski:
 - dzīvošana Latvijā, patriotisms, cieņa pret valsti, valodu – 25 %;
 - vēlme saprasties ar citiem, iekļaušanās sabiedrībā, kultūras dzīvē, personīgā interese – 16,6 %;
 - valodas vide darbā, saziņa ar kolēģiem – 15,5 %;
 - ja ģimene, radi, draugi runā latviski – 9,5 %, u. c.
- Vērtējot to, cik ilgā laikā latviešu valoda būtu jāiemācās jaunajiem iebraucējiem valstī, respondenti 1 vai 2 gadu periodu visbiežāk uzskatījuši par pietiekamu valodas apguvei: 51,3 % respondentu norāda, ka valsts valodu var apgūt 1 gada laikā, 23,5 % – 2 gados, 8 % – 3 gados, 6,9 % – 4 un vairāk gadu laikā. To, ka nav jāiemācās latviešu valoda, uzskata 1,3 % respondentu, 9 % izvēlējušies atbildi „grūti pateikt”.

Latviešu valodas
aģentūra

Latviešu valodas aģentūra
www.valoda.lv

Meistaru iela 10-401, Rīga, LV-1050
agentura@valoda.lv